BIHANG

TILL

SAMTLIGA RIKS-STANDENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM ÅREN 1865 OCH 1866.

TREDJE SAMLINGEN.

Konstitutions-Utskottets Memorialer.

N:o 1.

Ank. till Exp.-Utsk. den 9 Nov. 1865, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Memorial till Rikets Ständer, om arfvoden för en Notarie och en Kanslist.

I likhet med hvad som under de föregående riksdagarna egt rum, har Konstitutions-Utskottet, för dithörande göromåls ordentliga och skyndsamma bestridande, funnit nödigt att, jemte den Kansli-personal af en Sekreterare och en Kanslist, som i 24 § 1 mom. Riksdags-ordningen är Utskotten medgifven, ytterligare antaga en Notarie och en Kanslist; hvilket Utskottet, i enlighet med den i berörda § gifna föreskrift, får hos Rikets Ständer anmäla, med vördsam anhållan, att äfven för desse sistbemälde tjenstemän måtte beviljas arfvoden i öfverensstämmelse med de grunder, hvilka komma att vid riksdagen tillämpas för Kansli-betjeningens aflönande.

Stockholm den 6 November 1865.

På Höglofl. Ridderskapet och Adelns Ledamöters vägnar:
Carl G. Mörner.

På Högvörd. Preste-Ståndets Ledamöters vägnar:
E. G. Bring.

På Vällofl. Borgare-Ståndets Ledamöters vägnar:
Aug. Blanche.

På Hederv. Bonde-Ståndets Ledamöters vägnar:
P. Eriksson.

P. O. Bäckström.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS JOH. BECKMAN, 1865.

N:o 2.

Ank. till Exp.-Utsk. den 9 Nov. 1865, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Memorial till Rikets Ständer, angående det hvilande förslaget till ny Riksdagsordning och dermed sammanhångande ändringar i Regeringsformen.

Bland de förslag till ändringar i grundlagarna, som, enligt §§ 3 och 4 i Riksdagsbeslutet af den 8 December 1863, blifvit af Rikets sednast församlade Ständer hänskjutna till afgörande vid nu ingångna riksdag, förekommer i främsta rummet Kongl. Maj:ts under den 5 Januari nämnda år aflåtna Nådiga förslag till ny Riksdagsordning och dermed sammanhängande ändringar i Regeringsformen; och då detta förslag, som utgör ett helt för sig, är af den vigt och omfattning, att Konstitutions-Utskottet ansett sig böra särskildt anmäla detsamma, får Utskottet nu till Rikets Höglofliga Ständers afgörande vördsamt öfverlemna detta Nådiga förslag, tillika med den jemförelse-tabell, som finnes bifogad Konstitutions-Utskottets vid sistlidna riksdag afgifna Memorial № 7; blifvande de öfriga hvilande grundlagsändringsförslagen medelst särskildt Memorial hos Rikets Ständer anmälda.

Stockholm den 6 November 1865.

Kongl. Maj:ts Nådiga Förslag

till

Riksdags-Ordning,

från Riksdagen åren 1862—1863 hvilande till grundlagsenlig behandling vid nu ingångna Riksdag.

Allmänna grunder.

§ 1.

Svenska Folket representeras af Riksdagen, fördelad i två Kamrar, den första och den andra, hvilka i alla frågor hafva lika behörighet och myndighet.

Riksdagsmännen kunna i utöfningen af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än Rikets Grundlagar.

§ 2.

Lagtima Riksdag skall, i kraft af Rikets Regeringsform och utan särskild kallelse, sammanträda hvarje år den 15 Januari eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter.

Urtima Riksdag sammankallas, då Konungen så nödigt finner, äfvensom i de fall, hvarom i Regeringsformens 91, 92, 93 och 94 §§ förmäles. Hos Urtima Riksdag må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande

eller af Konungen eljest för densamma framlägges, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 3.

Riksdagsmännen utses till båda Kamrarna genom val för viss tid; dock eger Konungen, innan den tid tilländagått, att förordna om nya val i hela Riket till båda Kamrarna eller den ena af dem.

§ 4.

Ej må någon Riksdagsman förmenas att sin riksdagsmannabefattning utöfva; dock gäller under krigstid undantag härutinnan för militärpersoner, då de af Konungen i Rikets tjenst beordras.

§ 5.

Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, medan Riksdagen är samlad, förordnar om nya val till båda Kamrarna eller den ena af dem. I dessa fall skall Riksdagen, med bibehållande af sin egenskap utaf Lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, och må den ej vidare af Konungen upplösas förr än fyra månader från det sednare sammanträdets början förflutit.

Urtima Riksdag eger Konungen, när Han för godt finner, åtskilja, och vare Urtima Riksdag alltid upplöst innan tid för Lagtima Riksdags sammanträde infaller.

Kamrarnes bildande.

a) Första Kammaren.

§ 6.

Första Kammarens ledamöter skola, för en tid af nio år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Hvarje landsting och sådan stad, som nu nämnd är, väljer, efter folkmängden inom sitt område, en Riksdagsman för hvarje fullt tal af trettiotusen. Går ej folkmängden upp till trettiotusen, väljes dock en Riksdagsman.

§ 7.

Val till Riksdagsman i första Kammaren anställas af vederbörande landsting och stadsfullmäktige, så ofta ledighet uppstår, eller då Konungen förordnat nya val. Landsting sammanträder för det ändamål, der så erfordras, till urtima möte.

§ 8.

Riksdagsman i första Kammaren, som vid Riksdags början sin befattning icke nio år innehaft, må dermed till Riksdagens slut fortfara, ändå att under tiden nio år från valet förflyta.

§ 9.

Till ledamöter i första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt ega och minst tre år näst före valet egt fastighet till taxeringsvärde ej understigande åttatiotusen Riksdaler, eller ock till Staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst fyratusen Riksdaler årlig inkomst af kapital eller arbete. Kommer Riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i Kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 10.

För den, som blifvit till ledamot i första Kammaren utsedd, utfärdas vid valförrättningens slut fullmakt, som, när valet verkställts af landsting, underskrifves af dess ordförande, med kontrasignation af landstingets sekreterare, och, då valet skett af stad, undertecknas af stadsfullmäktiges ordförande jemte två af desse fullmäktige. Fullmakterna böra hafva följande lydelse:

»I kraft af det riksdagsmannaval, som af N. N. landsting (stadsfullmäktige i N. N. stad) blifvit den — — förrättadt, varder N. N. härigenom befullmäktigad att för en tid af nio år från nämnde dag vara ledamot af Riksdagens första Kammare.» Ort och tid.

§ 11.

Är någon missnöjd med riksdagsmannaval, som af landsting eller stadsfullmäktige förrättadt är, må han deröfver hos Konungen anföra underdåniga besvär. Han eger för sådant ändamål hos landstingets sekreterare eller stadsfullmäktiges ordförande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar derefter bör till klaganden utlemnas; och skall han, vid förlust af talan, sina till Konungen ställda besvär, sist inom en månad efter valförrättningens slut, in-

gifva till Konungens Befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarne införes, utsätter viss, kort tid, inom hvilken underdånig förklaring må öfver besvären till Konungens Befallningshafvande aflemnas. Sedan den tid tilländagått, har Konungens Befallningshafvande att besvärshandlingarne jemte de förklaringar, som må hafva inkommit, ofördröjligen till Konungen insända, för att i Dess Högsta Domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 12.

Riksdagsman i första Kammaren eger ej att för denna befattning något arfvode uppbära. Vill han befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan Riksdagar, hos Konungens Befallningshafvande.

b) **Andra Kammaren.**

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter väljas för en tid af tre år, räknade från och med Januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas de städer, som icke hafva egen jurisdiktion, och köpingar, utses för hvarje domsaga en Riksdagsman. Domsaga med större folkmängd än fyratiotusen varde dock af Konungen, så vidt ske kan häradsvis, indelad i två valkretsar, som välja hvardera en Riksdagsman.

3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en Riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer med egen jurisdiktion skola första gången af Konungen, och derefter hvart tionde år af Kammaren, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en Riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolftusen.

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen Riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande sextusen Riksdaler, eller ock erlägger till Staten bevillning för en till minst åttahundra Riksdaler uppskattad årlig inkomst.

§ 15.

Val till Riksdagsmän i andra Kammaren verkställas inom September månads utgång näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest Riksdagsman för andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställes ofördröjligen nytt val för den återstående tiden.

§ 16.

Valen förrättas, för landet, inför domhafvanden medelst Elektorer, som utses inför kommunalstämmans ordförande eller, om kommunen utgöres af stad, hvarom i 13 § 2 mom. förmäles, den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse. För hvarje kommun väljes en Elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför Magistraten en Elektor för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Desse Elektorer sammanträda till riksdagsmannaval inför Magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja Riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande, Magistrat eller den för stad utan egen jurisdiktion särskildt tillsatta styrelse, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de fleste afgifne rösterne varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, ånyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterne, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande, Magistrat eller för stad särskildt tillsatt styrelse; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städer med egen jurisdiktion till Magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flera Riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför Magistraten; och må, der flere Riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

§ 17.

Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit de flestas röster, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de för kommunerna gällande röstlängder, som böra innehålla anteckning om dem, hvilka enligt § 14 valrätt tillkommer.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till Riksdagsman i andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift, att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig Gudstjenst ej förrättas å Söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i Magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmakt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

§ 19.

Till ledamöter i andra Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått tjugofem års ålder samt, enligt 14 §, ega och minst ett år näst före valet egt valrätt inom den kommun eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas.

§ 20.

För den, som blifvit utsedd till ledamot i andra Kammaren, utfärdas ofördröjligen fullmakt, underskrifven för valkrets å landet af domhafvanden, — för stad, som ensam sänder Riksdagsman, af stadens Magistrat, — och för valkrets, som består af flera städer, af den Magistrat, som valet slutligen handlagt. Fullmakterne böra hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den — — hållits i N. N. domsaga», (»N. N. valdistrikt af N. N. domsaga») eller »i N. N. stad» (»städer»), »har N. N. blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens andra Kammare för en tid af tre år, räknade från och med den 1 Januari nästkommande år;» (eller om valet hållits till följd af Konungens förordnande om nya val eller om Riksdagsman eljest afgått innan

den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit: »för tiden till den 1 Januari år — —») »hvarom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

§ 21.

Riksdagsman, som för andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

1:o de hinder, allmänna lagen upptager såsom laga förfall;

2:o ålder öfver 60 år;

3:o att den valde tillförene såsom Riksdagsman bevistat tre Lagtima Riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmanna-uppdrag, som göres vid valtillfälle, pröfvas af valförrättaren. Sker afsägelse efteråt, mellan Riksdagar, pröfvas den af Konungens Befallningshafvande.

§ 22.

1. Är någon missnöjd med val till Riksdagsman i andra Kammaren, må han deröfver anföra besvär hos Konungens Befallningshafvande i valorten eller, der fråga om val för flera städer handlagts inom särskilda län, hos Befallningshafvanden i det län, der slutliga handläggningen skett. För det ändamål eger klaganden hos domhafvande eller Magistrat, som slutligen handlagt valfrågan, äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar derefter bör till klaganden utlemnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom åtta dagar efter valförrättningens slut ingifva sina besvär till Konungens Befallningshafvande, som, på sätt i § 11 stadgas, lemnar vederbörande tillfälle att sig förklara samt sist innan nästa dags utgång, efter det den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, sitt utslag i målet utfärdar.

2. Den med Konungens Befallningshafvandes utslag missnöjde eger att, sist inom åtta dagar efter deraf erhållen del, till Konungens Befallningshafvande inlemna sina besvär ställda till Konungen, hvarefter med målet vidare så förhålles, som ofvan i § 11 sägs.

3. Vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmanna-uppdrag ej blifvit godkänd, förfares i afseende derå, om afsägelsen egt rum vid valtillfälle, enligt mom. 1 i denna § och, om afsägelsen efteråt skett hos Konungens Befallningshafvande, enligt mom. 2.

§ 23.

Hvarje ledamot af andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från Riksdagen samt arfvode af ett tusen tvåhundra Riksdaler

för

för hvarje Lagtima Riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser Riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af Kammaren eljest afgår från sin befattning under Riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, så ock under Urtima Riksdag, Kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio Riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen tvåhundra Riksdaler.

Den ledamot af Kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag, han uteblifver, vara förlustig tio Riksdaler af arfvodet.

c) Gemensamma bestämmelser.

§ 24.

Rösträtt må ej utöfvas af annan valberättigad än den, som vid valtillfälle personligen sig inställer.

§ 25.

Befinnes vid riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förrättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

§ 26.

Riksdagsmannabefattning kan endast utöfvas af Svenska medborgare, som bekänna sig till kristen-protestantisk lära.

Ej må såsom Riksdagsman godkännas:

a) den som står under förmynderskap;

b) den som till borgenärer all sin egendom afträdt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa, att han från deras kraf befriad är;

c) den som för vanfrejdande brott är under tilltal, eller blifvit för sådant brott till ansvar dömd eller under framtiden ställd;

d) den som är förlustig medborgerligt förtroende eller förklarats ovärdig att inför rätta föra andras talan;

e) den som blifvit förvunnen att hafva vid riksdagsmannaval med penningar eller gåfvor sökt värfva röster, eller emot vedergällning afgifvit sin röst, eller genom våld eller hot stört valfriheten.

§ 27.

Derest någon varder för samma tid vald till ledamot af begge Kamrarna eller till ledamot af endera för två eller flera valkretsar, må på honom ankomma att bestämma i hvilkendera Kammaren han vill inträda eller för hvilken valkrets han vill anses till Riksdagsman vald. Dock åligger honom att hos Konungens Befallningshafvande i den ort, för hvilken han riksdagsmanna-uppdrag ej mottager, derom göra skyndsam anmälan.

§ 28.

Hos Konungen göres af hvardera Kammaren anmälan om de ledigheter inom Kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa Riksdag genom val fyllas, hvarefter Konungen anbefaller Dess Befallningshafvande föranstalta, att nya val anställas.

Om emellan Riksdagar ledighet i någondera Kammaren genom ledamots afgång uppstår, åligger Konungens Befallningshafvande tillse och föranstalta, att nytt val anställes.

§ 29.

Medan Riksdag samlad är, må ej Riksdagsman sin befattning sig afsäga, utan att han visar sådant hinder, som godkännes af den Kammare, till hvilken han hörer; dock att härigenom ingen ändring sker i hvad ofvan är sagdt om rätt att vid valtillfälle riksdagsmanna-uppdrag sig afsäga.

§ 30.

Hvardera Kammaren eger att bestämma påföljd af böter för den Kammarens ledamot, som sig vid Riksdagen ej i rätt tid inställer och derför ej visar laga förfall, eller som eljest utan tillstånd af Kammaren från riksdags-öfverläggningarna förfallolöst sig afhåller. Dessa böter tillfalla Statsverket.

Riksdags början och upplösning.

§ 31.

Riksdagen skall sammanträda i Rikets hufvudstad utom i de fall, då fiendes framträngande eller pest eller andra lika vigtiga hinder göra det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. Konungen tillkommer då, på sätt Regeringsformen i § 50 stadgar, att annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 32.

1. Den, som blifvit till Riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, inför Justitie-Statsministern, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder eller, om Riksdagsman sednare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, som skall ske i närvaro af tre bland Fullmäktige i Rikets Bank och tre bland Fullmäktige i Riksgäldskontoret, har till föremål att undersöka, huruvida fullmakterne blifvit i föreskrifven form utfärdade, och skall vid den Riksdag, för hvilken nya val af begge Kamrarnas eller enderas samtliga ledamöter egt rum, vara inom tre dagar fulländad, men vid andra Riksdagar samma dag, då fullmakterne uppvisas.

2. Hvardera Kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmakter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna Grundlag, anmärkning förekommer. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är hos Kammare väckt, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i Kammaren, intilldess han blifvit dertill obehörig förklarad.

§ 33.

Så snart fullmakterne undergått den i mom. 1 af nästföregående § föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af Justitie-Statsministern, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad Kamrarna, hvar i hvad dess ledamöter angår, begäre hvardera Kammaren ofördröjligen hos Konungen, medelst deputation, Talman och vice Talman, dem Konungen då för hvardera Kammaren, bland dess ledamöter, utnämner.

Talman och vice Talman aflägga inför Konungen följande ed: »Jag N. N., utnämnd och förordnad att vid denna Riksdag vara Talman (vice Talman) i 1:sta (2:dra) Kammaren, lofvar och svär, vid Gud och Hans heliga Evangelium, att jag vill och skall med all min förmåga upprätthålla och försvara Konungamakten och Riksdagens rättigheter, i öfverensstämmelse med Rikets Regeringsform. Jag skall ock ställa mig till ovilkorlig efterlefnad Rikets öfriga Grundlagar. Detta allt lofvar jag troget hålla, så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ.»

Då i något af de fall, som i 91, 93 och 94 §§ Regeringsformen omförmälas, Riksdagen på de i samma Grundlags 95 § nämnda vederbörandes kallelse sammanträder, eger hvardera Kammaren att, inom sig, välja Talman och vice Talman, hvilka inför Kammaren aflägga den föreskrifna eden.

Innan Talmän äro förordnade eller valde, efter thy ofvan sägs, föres i hvardera Kammaren ordet af den derstädes närvarande ledamot, som de flesta Riks-

dagar bevistat, och, der två eller flere ledamöter i lika många Riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst.

§ 34.

Konungen låter offentligen kungöra den af Honom för Riksdags öppnande bestämda tid, som ej må utsättas sednare än å femte söckendagen efter Riksdags början. På den tid skola Riksdagsmännen, sedan Gudstjenst med dem hållen är, sammankomma på Rikssalen, der Konungen eller, då Han så för godt finner, någon af Statsministrarna förer ordet. Vid detta tillfälle låter Konungen meddela Lagtima Riksdag berättelse om hvad i Rikets Styrelse sedan nästföregående Lagtima Riksdags sammanträde sig tilldragit, äfvensom till Riksdagen i två exemplar, deraf ett tillställes hvardera Kammaren, öfverlemna Propositionen angående Statsverkets tillstånd och behof, innefattande äfven förslag rörande sättet att genom bevillningar fylla hvad Staten utöfver de ordinarie inkomsterna erfordrar; men om Riksdagen Urtima är, kungöres för densamma anledningen till dess sammankallande och aflemnas de förslag och framställningar, hvilka skola blifva föremål för Kamrarnas öfverläggningar; Konungen dock obetaget att sedermera äfven andra förslag framställa.

Då Konungen, på sätt nu är sagdt, Riksdag öppnat, framföre, vid samma tillfälle, Kamrarnas Talmän till Konungen, i Kamrarnas namn, deras undersåtliga vördnad.

§ 35.

Hvardera Kammaren eger utse och förordna sin Sekreterare. Den betjening, som hvardera Kammaren i öfrigt för sig under Riksdagen anser nödig, tillsättes af Talmannen och några utaf Kammaren dertill utsedda ledamöter, efter samråd med Sekreteraren.

§ 36.

Vill Konungen, med upplösande af Riksdag, förordna om nya val i hela Riket till båda Kamrarna eller den ena af dem, skall Konungens beslut derom, sedan Han låtit till Rikssalen kalla Riksdagen, densamma derstädes meddelas.

Då Riksdag skall afslutas, infinna sig, på Konungens kallelse och efter förrättad Gudstjenst, Riksdagsmännen på Rikssalen och framföra genom Talmännen sina välönskningar. Derefter uppläses riksdagsbeslutet, hvaruppå Konungen, Sjelf eller genom någon af Statsministrarna, förklarar Riksdagen vara afslutad.

Ärendenas beredning.

§ 37.

1. Å hvarje Lagtima Riksdag skola, inom åtta dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett Konstitutions-Utskott, ett Stats-Utskott, ett Bevillnings-Utskott, ett Banko-Utskott samt ett Lag-Utskott. Dessa Riksdagens ständiga Utskott skola bestå: Konstitutions Utskottet af tjugo, Stats-Utskottet af tjugofyra, Bevillnings-Utskottet af tjugo, Banko-Utskottet af sexton och Lag-Utskottet af sexton ledamöter, hvilka hvardera Kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om Kammaren så beslutar, genom Elektorer; ankommande på Kamrarnas sammanstämmande beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt Utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt Utskotts behandling, så ock att, derest Utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

2. Hvardera Kammaren eger ock inom sig utse Suppleanter, att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, i deras ställe inträda.

3. Derest i någondera Kammaren fråga väckes, som icke tillhör förenämnda Utskotts behandling, men är af beskaffenhet, att Utskotts yttrande deröfver erfordras, skall för frågans beredande ett tillfälligt Utskott, bestående af så många ledamöter, som Kammaren nödigt aktar, inom Kammaren tillsättas.

4. Å Urtima Riksdag skola ej flera Utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af de dervid, enligt § 2, förekommande ärenden.

§ 38.

1. Konstitutions-Utskottet tillkommer att granska Rikets Grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem Utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från Kamrarna till Utskottet hänvisade grundlagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att äska de i Stats-Rådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriela ärenden och kommandomål, hvilka endast, i hvad som rörer kända och af Utskottet uppgifna händelser, kunna fordras. Om Utskottets rätt och pligt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af Riksdagsman eller af annat Utskott än Konstitutions-Utskottet fråga blifvit väckt, att Stats-Rådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt embete på obehörigt sätt utöfvat, deröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, derom är i Regeringsformen stadgadt.

3. Utskottet tillkommer jemväl att, då olika meningar mellan Kamrarna uppstå, till hvilket Utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, derom beslutа, så ock att skilja mellan Kammare och dess Talman, då den sednare vägrar proposition.

§ 39.

1. Stats-Utskottet, som skall undfå del af Konungens angående Statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflåtna Proposition och ega tillgång till alla Statsverkets räkenskaper och handlingar, åligger att granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt föreslå ej mindre hvad till fyllandet af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § Regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket bör genom bevillningar utgöras.

2. Utskottet tillkommer ock att efterse och granska, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdag uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huruvida utbetalningarna äro grundade på behörigen upprättade stater, eller Konungens med vederbörlig kontrasignation utfärdade anordningar, samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som medlen emottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställdt anslag befinnas öfverskridet, skall Utskottet hos Kamrarna göra anmälan emot den embetsman, som en sådan anordning kontrasignerat, hvarefter förfares enligt 106 och 107 §§ i Regeringsformen. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § Regeringsformen, Utskottet i något klander af Konungens gjorda anordningar ingå; ej heller de för statsutgifterna redovisande tjenstemän personligen för Utskottet eller Riksdagen till ansvar ställas, utan må, der så nödigt finnes, hos Konungen af Riksdagen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjensteman i laglig ordning ansvar yrka.

§ 40.

Bevillnings-Utskottet åligger att bereda alla dit från Kamrarna hänvisade frågor, som angå förändring uti föreskrifterna om bevillnings utgörande, att förslagsvis beräkna inkomsterna af de särskilda bevillningarna och att, sedan Statsverkets behof blifvit utredda och bestämda, opåmint föreslå sättet för bevillningens ökande, om det erfordras, eller dess minskande, om sådant kan ega rum, och i sammanhang dermed till Riksdagen afgifva förslag till bevillnings-stadgar. Utskottet må derjemte uti bevillningsfrågor föreslå hvad det anser billigt och nyttigt.

§ 41.

Banko-Utskottet tillhörer att undersöka Riksbankens styrelse och tillstånd samt att hos Kamrarna föreslå och i mål, för hvilka Utskottet fått sig sådan makt af Riksdagen uppdragen, gifva föreskrifter om Bankens förvaltning.

§ 42.

1. Lag-Utskottet skall meddela utlåtande öfver de från Kamrarna dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civil-, kriminal- och kyrkolag; börande under civil- och kriminallag äfven förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten.

2. Utskottet skall ock granska Justitie-Ombudsmannens afgifna redogörelse, äfvensom hans embetsdiarier och registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksdagen inkomma.

§ 43.

Ej må Stats-Råds-ledamot eller Justitie-Råd i Utskott eller val till Utskott deltaga; ej heller någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, inväljas i Utskott, der redovisning för hans egna embetsåtgärder kan förekomma.

§ 44.

Utskotten välja, hvart inom sig, Ordförande och vice Ordförande. Intilldess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta Riksdagar bevistat och, der två eller flere i lika många Riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst. De ständiga Utskotten utse, hvart för sig, Sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjening, som nödig finnes. I tillfälligt Utskott välja ledamöterne, inom sig, för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det derjemte åligger att uppsätta Utskottets yttrande i ämnet.

§ 45.

Alla Utskott skola inom fyra dagar från den, då de blifvit utsedda, sammanträda. De böra, så fort sig göra låter, afgifva de yttranden, som på dem ankomma.

Har ledamot af Utskott tre gånger å rad, utan laga förfall, från Utskottets sammanträden sig afhållit, bör ordföranden hos vederbörande Kammare sådant anmäla, på det annan ledamot i Utskottet må, i föreskrifven ordning, inväljas.

§ 46

Finner Utskott sig behöfva af någon Konungens embetsman eller af allmänt verk inhemta muntliga eller skriftliga upplysningar, eger Utskottet att, genom sin ordförande, hos den Stats-Rådets ledamot, som Konungen dertill vid hvarje Riksdag förordnar, begära Konungens befallning till vederbörande att de äskade upplysningarna meddela; dock böra Stats-Kontoret samt Banko- och Riksgäldsverken, i frågor om redovisning af medel, alla äskade upplysningar omedelbarligen afgifva.

§ 47.

Derest ständigt Utskott anser nödigt att, till öfverläggning om något ärende, med annat ständigt Utskott sammanträda, skall sådant ske genom deputerade, på sätt Utskotten derom öfverenskomma. Sålunda sammansatt Utskott eger att i frågor, som det handlagt, utlåtande afgifva, utan att Utskottens öfrige ledamöter deruti taga del

§ 48.

Då inom Utskott omröstning med slutna sedlar anställes, bör en sedel alltid uttagas och förseglas, hvilken öppnas endast i det fall, att rösterna vid sammanräknandet befinnas lika delade. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln genast ouppbruten förstöras.

Ledamot, som i Utskotts beslut ej instämt, är obetaget att jemte Utskottets yttrande lemna Kamrarna del af sin skiljaktiga mening, som i sådant fall bör till Utskottet skriftligen afgifvas. Dock må Utskottets betänkande derigenom icke uppehållas.

§ 49.

Expeditioner från Utskott underskrifvas af ordföranden.

§ 50.

Äskar Konungen af Riksdagen särskilde Deputerade att med Honom öfverlägga om ärenden, dem Han pröfvar böra hemliga hållas, utväljas dertill tolf ledamöter, deraf hvardera Kammaren inom sig utser sex. Desse Deputerade ega dock ej makt att fatta beslut, utan endast att till Konungen afgifva yttranden öfver de mål, Konungen dem meddelar. Sekreterare och öfrige tjenstemän hos dessa Deputerade förordnas af Konungen.

Ärendenas behandling i Kamrarna.

§ 51.

Talmännen eller, i händelse af förfall för dem, vice Talmännen åligger, hvar för sin Kammare, att utfärda kallelse till sammanträden, att ärendena dervid föredraga, att upptaga, reda och framställa de yttrade meningarna, att göra propositioner för besluts fattande och vidmakthålla ordning vid sammanträdena, allt efter de föreskrifter denna Grundlag innehåller. Dock må den, som talmansbefattningen utöfvar, ej deltaga i öfverläggning eller omröstning och ej heller något annat föreslå, än som erfordras till verkställighet af Grundlagarna, af Riksdagens eller Kamrarnas särskilda beslut eller i öfrigt af de reglementariska stadganden, som för riksdagsärendenas behandling blifvit antagna.

Talman eger ej makt att, utan Kammarens samtycke, något dess sammanträde afsluta.

§ 52.

Vid Kammares sammanträde eger hvarje dess ledamot rätt att till protokollet fritt tala och utlåta sig i alla frågor, som under öfverläggning komma, och om lagligheten af allt, som inom Kammaren sig tilldrager. En hvar yttrar sig i den ordning, han dertill sig anmält och uppropad blifver; och må ej någon vara berättigad att tala utom protokollet. Ingen må tillåta sig personligen förolämpande uttryck; sker det, eger Kammaren pröfva, huruvida den ledamot, som sålunda sig förgått, må af Talmannen erhålla tjenlig föreställning och varning, eller om saken bör till laga domstols behandling öfverlemnas eller ock alldeles förfalla.

§ 53.

Ej må Riksdagen eller Kamrarne i Konungens närvaro öfver något ämne rådpläga eller besluta.

Uti hvardera Kammaren ega Stats-Rådets ledamöter tillträde, med rättighet att deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten, der de ej äro ledamöter af Kammaren. Dock må ej Stats-Rådets ledamöter i de fall, då dem enligt Regeringsformen uppdraget är att Riks-styrelsen föra, ej heller omyndig Konungs Förmyndare, öfvervara Kamrarnas öfverläggningar eller beslut.

I mål, som personligen rörer någon ledamot i Kammare, må han väl öfverläggningarna, men ej beslutet öfvervara.

§ 54.

Konungens skrifvelser och propositioner, med det undantag som i § 34 förmäles, tillställas båda Kamrarna genom en Stats-Rådets ledamot samt böra alltid vara åtföljda af Stats-Rådets och i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civil-, kriminal- och kyrkolag, jemväl af Högsta Domstolens yttrande.

§ 55.

Motion i ämne, som tillhör ständigt Utskotts behandling, må af Riksdagsman i den Kammare, han tillhör, göras inom tio dagar från Riksdags öppnande. Sedermera må sådan fråga, med undantag af grundlagsförslag, icke kunna af Riksdagsman väckas, utan såvida den af redan inom någondera Kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under Riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranledes.

I ämne, som icke tillhör ständigt Utskotts behandling, kan motion, så länge Riksdagen är samlad, framställas.

Motion bör alltid skriftligen till protokollet aflemnas. Ej må i en skrift flera mål af olika beskaffenhet sammanföras.

§ 56.

Konungens propositioner, så ock motioner i ämnen, som tillhöra ständigt Utskotts behandling, kunna icke till afgörande i Kammare företagas, innan Utskott deröfver afgifvit yttrande. Angår motion annat ämne, och rörer det ej Kammaren enskildt, kan motionen ej utan remiss till Utskott bifallas. Frågor, som röra någondera Kammaren enskildt, må genast afgöras.

§ 57

Derest af Riksdagsman, eller af annat Utskott än Konstitutions-Utskottet, fråga hos Kamrarna väckes, att Stats-Rådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt embete på obehörigt sätt utöfvat, böra dervid endast följande ordalag nyttjas: »Det är anledning till anmärkning mot Stats-Rådet, eller den eller den ledamoten eller föredraganden, hvarom remiss begäres till Konstitutions-Utskottet, inför hvilket anledningen skall uppgifvas.» Sådan remiss skall då genast ovägerligen verkställas. Vid Kammares öfverläggning om sådan fråga gälle i afseende på Konungens beslut uti mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, hvad uti 107 § Regeringsformen stadgadt är.

§ 58.

När proposition eller motion första gången i Kammare förekommer, skall den, så framt ej Kammaren enhälligt densamma genast till Utskott förvisar, ligga på bordet till nästa sammanträde, då sådan hänvisning bör ske, derest frågan ej nedlägges eller, om den rörer Kammaren enskildt, eljest blifver afgjord. Hvarje ledamot eger i målet afgifva yttrande, hvilket jemväl till Utskottet öfverlemnas; men ej må deraf remissen till Utskottet uppehållas.

Uppstår fråga till hvilket Utskott ett mål bör hänvisas, skall denna fråga blott för det sammanträde, då den väckt blifvit, kunna läggas på bordet, men vid det nästföljande ovilkorligen afgöras.

§ 59.

Betänkande, som af ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott afgifvits, skall i begge Kamrarna för ärendets afgörande, såvidt ske kan, samtidigt föredragas. Efter betänkandets första föredragning skall detsamma hvila på bordet. Vid nästa föredragning, ehvad öfverläggning då eger rum eller ej, må det, på flera ledamöters förenade begäran, åter göras hvilande. Men då saken tredje gången förekommer, skall den till afgörande företagas.

Betänkande, som afgifvits af tillfälligt Utskott, föredrages i den Kammare, som Utskottet tillsatt, och förfares derefter vidare med målet, såsom nyss är sagdt.

Utskotts förberedande hemställanden och förfrågningar må genast afgöras, derest icke någon Kammarens ledamot bordläggning begär.

§ 60.

När ärende skall slutligen afgöras, böra dertill hörande handlingar uppläsas, så framt någon Kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, deri öfverläggning egt rum, till slutligt afgörande företagas förr än Kammaren på Talmannens hemställan förklarat öfverläggningen slutad; börande derefter proposition framställas. Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör Talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blifvit under öfverläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang afgöras, bör särskild proposition å hvardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskrifven. Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och Talmannen tillkännagifve sin uppfattning af det svar, som lemnats, hvarvid skall bero, såvida ej votering begäres, hvilken då ej må vägras; en hvar i öfrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny öfverläggning upprifva. Då voteras skall, bör voteringsproposition jemte tydlig kontraproposition genast författas, justeras

och anslås, samt omröstningen straxt derefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall ega rum, ej heller någon omröstning derom tillåtas.

Omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hopprullade sedlar, och bör, till undvikande af lika röstetal för ja och nej, i mål, der blott enkel pluralitet erfordras, Talmannen vid hvarje omröstning före sedlarnas uppräkning en bland dem uttaga och genast förseglad aflägga. Om vid sammanräknandet af de öfriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och afgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

§ 61.

Talman må ej vägra proposition, utom när han finner väckt fråga strida mot Grundlags lydelse; och bör han då alltid anföra skälen till sin vägran. Derest Kammaren ändock yrkar proposition, skall Talman ega att förklara öfverläggningen hvilande, och målet förvisas då till Konstitutions-Utskottet, som det åligger att ofördröjligen inkomma med motiveradt och bestämdt utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med Grundlagen. Å hvad Utskottet förklarat icke vara mot Grundlag stridande kan proposition sedermera ej vägras.

§ 62.

Kammares beslut i fråga, som icke rörer Kammaren enskildt, skall Med-Kammaren genom utdrag af protokollet delgifvas. Har målet varit af ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott handlagdt, skall ock detta om beslutet på enahanda sätt underrättas. Derest ledamot, som i Kammarens beslut ej instämt, vill sin särskilda mening hos Med-Kammaren anmäla, skall sådant vara honom obetaget; börande han i slikt fall sin skiljaktiga mening skriftligen till protokollet aflemna, hvarefter den genom protokollsutdrag Med-Kammaren delgifves; men ej må häraf i något fall beslutets expedierande uppehållas.

§ 63.

När fråga, hvaröfver Utskott sig utlåtit, till afgörande förekommer, eger Kammaren att antingen genast med bifall till utlåtandet eller, utan afseende å hvad Utskottet föreslagit, fatta sitt beslut, eller, om ämnet anses fordra ytterligare utredning, målet till Utskottet återförvisa.

Stadna Kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall Utskottet söka att de olika meningarna, såvida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till Kamrarna inkomma.

Om frågan varit af tillfälligt Utskott handlagd och den Kammare, som Utskottet tillsatt, icke afslår den i frågan väckta motion, skall beslutet genom utdrag af protokollet delgifvas Med-Kammaren, som derpå om frågan beslutar antingen genast eller efter dess hänvisning till ett för frågans vidare utredning inom Kammaren tillsatt Utskott. Derest Kammaren då icke antager det af den Kammare, som saken först handlagt, fattade beslut, varder det afslaget eller med ändring återlemnadt till sistnämnda Kammare, hvilken i sednare fallet har att målet till ny öfverläggning företaga samt eger att, om Med-Kammarens beslut icke oförändradt antages, ärendet dit ånyo öfverlemna till förnyad ompröfning.

Hvad Kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva Kamrarne ej, efter den behandling ofvan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva för den Riksdagen förfallit.

§ 64.

Förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af Grundlag, hvarom fråga endast vid Lagtima Riksdag må väckas, kan å samma Riksdag förkastas, men ej slutligen antagas eller bifallas i vidsträcktare mån, än såsom ett förslag, hvilket till den Lagtima Riksdag, som, efter förrättade nya val i hela Riket till andra Kammaren, först sammanträder, skall hvila, för att då ånyo pröfvas. Varder förslaget dervid af begge Kamrarna antaget, blifver det Riksdagens beslut; egande Kamrarne ej rätt att uti hvilande förslag ändring göra. Ej må beslut öfver hvilande förslag till annan Riksdag, än nu är nämndt, uppskjutas, utan att Konungen och begge Kamrarne derom äro ense.

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller bevillning, eller angående Riksbankens eller Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvari hvardera förut stadnat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda Kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfrige sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

§ 66.

Då val till Konung eller Thronföljare skall förrättas, tillsättes en Nämnd, bestående af sextiofyra personer, af hvilka hvardera Kammaren genom sluten om-

röstning inom sig utser trettiotvå med uppdrag att, vid förefallande skiljaktighet mellan Kamrarna, bestämma valet. Dagen efter, sedan Nämnden är utsedd, skrida Kamrarne till val af Konung eller Thronföljare. Förenas Kamrarne om en och samma person, är han att såsom utkorad anse. I annat fall afgör Nämnden. Dock må ej hos densamma komma under omröstning andra än de, som i hvardera Kammaren erhållit flesta rösterna; egande ingendera Kammaren att flera än en Kandidat framställa. Nämndens ledamöter, hvilka ej i och för denna befattning må uteslutas från deras riksdagsmannarätt i Kamrarna, sammanträda dagen efter den, då valet i Kamrarna förrättadt är, och skiljas ej åt förr, än valförrättningen är fullgjord. Den af de begge under omröstning komna personerna, på hvilken då inom Nämnden de fleste rösterna falla, är behörigen vald. I den händelse, som 94 § Regeringsformen omförmäler, skall Nämnden väljas inom tionde dagen efter den, som i riksdagskallelsen är till Riksdagens sammankomst utsatt.

§ 67.

Skall Förmyndare för omyndig Konung tillsättas, utses af Kamrarna, sist dagen efter Riksdagens öppnande, en Nämnd på det sätt och till det antal personer, som i nästföregående § sagdt är. Denna Nämnd röstar om de af Riksdagen till antalet bestämda Förmyndare, som skola vara en, tre eller fem. Hvarje ledamot af Nämnden upptecknar å en sluten vallista de män, dem han anser förtroendet värdiga, och så många, att de med en person öfverstiga det af Riksdagen bestämda antalet. Af dem, som dervid kommit i åtanka, ställes först den, som flesta rösterna erhållit, under ny omröstning, då Nämndens pluralitet gifver utslaget. På samma sätt förfares med den, som näst honom blifvit af de flesta kallad o. s. v., tilldess det föreskrifna antalet af Förmyndare blifvit fyldt. Nämnden kan ej förr åtskiljas, än valet fulländadt är; och gäller detta val såsom Riksdagens beslut.

Om så händer, att Kamrarne ej inom tre dagar efter Riksdagens öppnande om Förmyndarnes antal åsämjas, förordnas på enahanda sätt och till lika antal, som ofvan angående Nämnden är sagdt, en särskild Nämnd, att medelst omröstning denna fråga, med samma kraft och verkan som Riksdagens beslut, inom två dagar afgöra; skolande sedermera den utsedda Nämnden, likaledes inom två dagar, hafva valet förrättat, så att i alla händelser förmyndarevalet, inom sju dagars förlopp från Riksdagens öppnande, må vara verkstäldt.

§ 68.

Till följd af Regeringsformens 96 § skall hvarje Lagtima Riksdag förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnas efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den Riks-Rätt, som i

bemälda Grundlags **102** § till dess inrättning och göromål beskrifves, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina embetens utöfning anses af väld, mannamån eller annan orsak hafva någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra.

Denne Riksdagens Justitie-Ombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare såväl i Regeringsformen som genom särskild instruktion utstakas, väljes af fyratioåtta för tillfället nämnde valmän, af hvilka hvardera Kammaren inom sig utser tjugofyra. Desse valmän, hvilka böra till valförrättningen sammanträda samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas förr än valet är fulländadt, skola först samfäldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flera, att sådan pluralitet för någon icke eger rum, anställes ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit af de flesta kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarna sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställes ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Valmännen böra vid samma tillfälle, då Justitie-Ombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denna embetsman erfordras, för att honom efterträda, ifall han, innan nästa Lagtima Riksdag anställt nytt val af Justitie-Ombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid Justitie-Ombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse Justitie-Ombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle Justitie-Ombudsmannens utsedde efterträdare, under Riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i Justitie-Ombudsmansembetet insättas eller med döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan Riksdagarna, skall Riksdagens rätt härutinnan genom dess Fullmäktige i Banken och Riksgäldskontoret utöfvas.

§ 69.

Lagtima Riksdag skall hvart tredje år tillsätta en Nämnd af fyratioåtta personer, deraf hvardera Kammaren genom sluten omröstning inom sig utser tjugofyra, och hvilken Nämnd, i den ordning **103** och **104** §§ Regeringsformen stadga, eger att döma huruvida Högsta Domstolens samtlige ledamöter gjort sig förtjenta

att i deras vigtiga kall bibehållas, eller om visse af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom Regeringsformens 102 § handlar, likväl kunna anses böra från utöfningen af Konungens domsrätt skiljas.

Denna Nämnd träder samma dag, den blifvit vald, tillsammans. Nämndens samtlige ledamöter rösta först, man för man, öfver den frågan: Skall omröstning anställas till uteslutande af någon bland Högsta Domstolens ledamöter? Besvaras denna fråga enhälligt eller af de flesta rösterna med *nej*, blifva Högsta Domstolens samtlige ledamöter bibehållne. Besvaras den åter med *ja*, uppgör hvar och en af Nämnden en sluten lista på dem af Högsta Domstolens ledamöter, flere eller färre, som han anser böra entledigas. De tre bland dessa, som då fått det största antal röster emot sig, ställas hvar efter annan under ny omröstning, hvarvid två tredjedelar af rösterna fordras emot den eller dem, som skola anses vara från Riksdagens förtroende uteslutne; och förhålles derefter såsom i Regeringsformens 103 § vidare föreskrifves.

§ 70.

Lagtima Riksdag skall hvart tredje år förordna sex för kunskaper och lärdom kända män att, jemte Justitie-Ombudsmannen, som bland dem förer ordet, utöfva vård öfver tryckfriheten. Desse komiterade, af hvilka två, utom Justitie-Ombudsmannen, skola vara lagfarne, väljas medelst omröstning genom tjugufyra valmän, deraf hvardera Kammaren inom sig utser tolf. Afgår mellan Riksdagarna någon bland komiterade, välja de öfrige till det lediga rummet en behörig man.

§ 71.

Hvarje Lagtima Riksdag skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera Kammaren inom sig utser tjugofyra, välja Fullmäktige att, jemlikt särskilda reglementen, Riksbankens och Riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse Fullmäktige skola i hvartdera verket vara sju; egande ordföranden afgörande röst, derest i frågor, som hos Fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika. Valen ske medelst slutna sedlar sålunda, att för hvartdera verket först utses den, som bland Fullmäktige skall blifva ordförande, och sedan de öfrige sex; tillkommande Fullmäktige för hvartdera verket att sjelfve bland sig välja en vice ordförande att föra ordet, när hinder för ordföranden inträffar.

§ 72.

Å hvarje Lagtima Riksdag förordnas Revisorer till ett antal af tolf för hvart år, hvilka till halfva antalet af hvardera Kammaren utses, att enligt Regeringsformen och särskild instruktion granska Statsverkets, Riksbankens och Riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Hvarje revision skall omfatta ett års

af-

afslutade räkenskaper. Revisionsförrättningen tager årligen sin början den 15 Augusti eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter, och skall inom två månanaders tid vara fullbordad.

Revisorerne välja sjelfve inom sig ordförande, hvilken eger afgörande röst, derest, vid omröstning, rösterna i något fall äro lika.

De anmärkningar, som Revisorerne finna sig befogade att i sin berättelse till Riksdagen framställa, skola, sedan förklaringar deröfver inkommit, af nästföljande Lagtima Riksdag öfverlemnas till vederbörande Utskotts granskning och vidare behandling.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som Fullmäktige och Revisorer enligt föregående två §§ utses, tillsättas jemväl Suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställen, nemligen för Fullmäktige i Riksbanken tre, för Fullmäktige i Riksgäldskontoret likaledes tre och för hvarje års Revisorer sex.

§ 74.

Riksdagens Nämnder och Valmän utse sjelfve inom sig ordförande.

§ 75.

Vid alla val iakttages, att namnsedlarne, så framt de skola blifva gällande, böra vara enkla, slutna, hoprullade, omärkta och fria såväl från all tvetydighet i anseende till personernas namn, som från oriktighet i anseende till deras antal. Mellan personer, som vid val undfått lika antal röster, skiljes genom lottning, när så erfordras.

§ 76.

Vid justering kan ett beslut ej ändras, men väl må sådana tillägg göras, hvarigenom ingen ändring i beslutet uppkommer. Ur protokoll må vid justeringen, med Kammarens bifall och den talandes begifvande, uteslutas dennes uttryck och äfven öfverläggning, som deraf följt; dock kunna ej sådana uttryck uteslutas, på hvilka beslutet tydligen sig grundar.

§ 77.

Riksdagsman, som varit frånvarande då något beslut fattats inom den Kammare han tillhörer, skall ega att derefter till protokollet anmäla, det han ej i berörda beslut deltagit, men icke hafva makt att tala å deras beslut, som dervid närvarit.

§ 78.

De reglementariska föreskrifter, som för riksdagsgöromålen och ordningen hos Kamrarna och Utskotten anses till iakttagande jemte Grundlagarna nödiga, eger Riksdagen eller i ämne, som angår Kammare enskildt, denna Kammare att fastställa. Ej må något deri införas, som mot Grundlag eller annan gällande lag strider.

Meddelande af Riksdagens beslut.

§ 79.

De framställningar till Konungen, hvilka Riksdagen beslutar, skola, äfvensom svaren på Hans till Riksdagen aflåtna förslag, genom skrifvelser till Konungen aflemnas. Å Konungens propositioner i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af Grundlag, skola Riksdagens svar, derest beslutet innefattar bifall till Konungens förslag, på Rikssalen å dag, som Konungen utsätter, öfverlemnas.

§ 80.

I mål, som blifvit af ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott handlagda, skola de från Riksdagen utgående skrifvelser uppsättas och expedieras af Kansliet hos det Utskott, som ärendet beredt.

Uppsättandet och expedierandet af andra för begge Kamrarna gemensamma skrifvelser, äfvensom af riksdagsbeslutet, besörjes genom ett särskildt Riksdagens Kansli under inseende af två inom första och två inom andra Kammaren dertill utsedda ledamöter, hvilka jemväl, tillika med Kamrarnas Talmän och vice Talmän, tillkommer att utse och förordna de tjenstemän, som Riksdagen anser för detta Kansli erforderliga.

Ej må expedition öfver något Riksdagens beslut utgå förr än den blifvit inför Kamrarna justerad. Riksdagsbeslutet skall af Riksdagens ledamöter underskrifvas. Öfriga från Riksdagen utgående expeditioner undertecknas endast af Talmännen.

§ 81.

De allmänna stadgar och förordningar, hvilka Konungen och Riksdagen gemensamt beslutit, skola endast i Konungens namn och med Dess underskrift utfärdas.

§ 82.

De i Kamrarna förda protokoll och öfriga riksdagshandlingar skola på Statens bekostnad, så tidigt ske kan, af trycket utgifvas, de sednare fullständigt och protokollen i den mån Kamrarne hvar för sig förordna.

Kongl. Maj:ts Nådiga Förslag

till

ändringar i

Regerings-Formen,

från Riksdagen åren 1862—1863 hvilande till grundlagsenlig behandling vid nu ingångna Riksdag.

---

§ 1.

Sveriges Rike — — — Arfrike med den arfsföljd, som i fastställd Successions-Ordning stadgad är.

§ 2.

Konungen skall — — — förklarad är.

§ 3.

Konungens Majestät — — — åtal fredade.

§ 4.

Konungen eger — — — Evangeliska läran.

§ 5.

Stats-Rådet skall — — — Stats-Rådet.

§ 6.

Af Stats-Rådets — — — civil beställning.

§ 7.

Alla Regerings-ärenden, — — — der afgöras.

§ 8.

Ej må — — — dylik beskaffenhet.

§ 9.

Uti alla mål, — — — det beslut fatta.

§ 10.

Innan ärendena — — — beredas.

§ 11.

Ministeriela mål, — — — Stats-Rådet finnas.

§ 12.

Konungen eger — — — Ledamot.

§ 13.

Vill Konungen — — — nyttigast finner.

§ 14.

Öfver Rikets krigsmakt — — — befälet.

§ 15.

Kommandomål, — — — godt synes.

§ 16.

Konungen bör — — — lyder.

§ 17.

Konungens domsrätt — — — såvida ej Konungen och Riksdagen, i den ordning 87 § 1 mom. stadgar, — — — bestämda.

§ 18.

Denna Högsta Domstol — — — försuten är.

§ 19.

Inkomma — — — förklaringar gifva.

§ 20.

Uti fredstider — — — efter krigsartiklarna.

§ 21.

Konungen eger — — — derom deltagit.

§ 22.

Uti Högsta Domstolen — — — mål deltaga.

§ 23.

Alla — — — Dess Secret.

§ 24.

Uti Konungens — — — Högsta Domstolen.

§ 25.

Konungen eger — — — blifvit dömd.

§ 26.

Då justitie-ärenden — — — föreskrifver.

§ 27.

Till Justitie-Kansler — — — begångna blifva.

§ 28.

1:o. Konungen eger — — — på deras börd. Till civila tjenster inom Riket och till domare-embeten må sådane män endast nämnas, som äro af den rena Evangeliska läran; härifrån dock undantagna lärarebeställningar och öfriga tjenster vid inrättningar för slöjd och skön konst, äfvensom läkarebefattningar, till hvilka jemväl andre, än bekännare af den rena Evangeliska läran, kunna utnämnas. Hvarje Departements-Chef — — — Departementet höra.

2:o. Konungen eger — — — de vilkor, som bestämmas genom särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar. Sålunda naturaliserad — — — utnämnas.

§ 29.

Till Arkebiskop — — — föreslagne blifvit.

§ 30.

Konungen eger — — — valrätt bibehållna.

§ 31.

Städernas till deltagande i riksdagsmannaval berättigade innevånare ega att till borgmästaretjenster — — — Stockholm.

§ 32.

Sändebud — — — närvaro.

§ 33.

Enär — — — påminnelser göra.

§ 34.

Stats-Ministrarne — — — innehafva eller utöfva.

§ 35.

Stats-Rådets ledamöter — — — skäl ega.

§ 36.

De som — — — flyttas.

§ 37.

Konungen eger — — — berättigad är.

Riddarhus-Ordningen, som fastställes af Konungen samt Ridderskapet och Adeln gemensamt, bestämmer huru Ridderskapet och Adeln må sammanträda, för att om sina gemensamma angelägenheter besluta.

§ 38.

Alla ifrån — — — icke må återtaga förr, än Riksdagen hans förhållande pröfvat och gillat. Emedlertid — — — bibehållen.

§ 39.

Vill Konungen — — — sina Riken vistas, utan föres Riksstyrelsen under Konungens frånvaro, i Hans namn, af den till thronföljden närmast berättigade Prins, om han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom Regent med all

Konungslig makt och myndighet, enligt denna Regeringsform; dock må han ej adeligt stånd och värdighet förläna, eller till grefligt och friherrligt stånd upphöja, eller riddarevärdighet utdela; äfvensom alla lediga förtroendesysslor endast tillsvidare kunna förvaltas af dem, som Regenten dertill förordnar.

Finnes ej till thronföljden berättigad Prins, eller har den dertill närmast berättigade ej uppnått den i **41** § för myndighet stadgade ålder, eller är han af sjukdom eller af vistande utom Sverige och Norrige hindrad att Riksstyrelsen öfvertaga, före Stats-Rådet styrelsen med samma makt som Regent.

Huru förhållas skall, derest Konungen längre tid än tolf månader ur Riket blifver, derom varder i **91** § stadgadt.

§ 40.

Blifver Konungen — — — vårdar, förhålles med Riksstyrelsen såsom i föregående § bestämmes.

§ 41.

Konung vare myndig vid fyllda aderton år. Lag samma vare för den till thronföljden närmast berättigade Prins. Dör Konung, innan Thronföljaren denna ålder uppnått, föres styrelsen af Stats-Rådet, enligt **39** §, i Konungens namn, intilldess Riksdagen sammankommer, och den Förmyndarestyrelse, Riksdagen förordnar, Regeringen tillträdt; ställande sig Stats-Rådet denna Regeringsform till ovilkorlig efterlefnad.

§ 42.

Skulle den — — — Stats-Rådet Regeringen med den makt, **39** § stadgar, intill dess Riksdagen hinner sammankomma och ett nytt Konungahus utkora, samt den valde Konungen Regeringen tillträdt.

Uti alla de fall, då enligt denna och föregående tre §§ Riksstyrelsen föres af Stats-Rådet, skola dess samtlige ledamöter vara närvarande och rösta.

§ 43.

Går Konungen — — — **8** § stadgar.

Hvad nu om Konung sagdt är, gälle ock i afseende på Regent, då Riksstyrelsen af honom utöfvas.

§ 44.

Ingen Prins — — — efterkommande.

§ 45.

Hvarken Svea — — — de bära.

§ 46.

Landet skall — — — hädanefter förordnas.

§ 47.

Rikets Hofrätter — — — olagligen behandlas.

§ 48.

Konungens hof — — — derifrån afsätta.

§ 49.

Riksdagen representerar Svenska Folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två Kamrar, hvilkas ledamöter väljas, på sätt Riksdags-Ordningen stadgar. Kamrarne ega i alla frågor lika behörighet och myndighet; skolande Riksdagen i kraft af denna Grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 Januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter; Konungen dock obetaget att, emellan Lagtima Riksdagar, Urtima Riksdag sammankalla.

Hos Urtima Riksdag må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framlägges, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i Rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendes framträngande eller pest eller andra lika vigtiga hinder göra det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med Riksdagens Fullmäktige uti Banken och Riksgäldskontoret, annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 51.

I de fall, då Konungen eller Regenten eller Stats-Rådet sammankallar Riksdagen, fastställes tiden för dess sammanträde efter 20:de och inom 30:de dagen från den, då kallelsen blifvit uti hufvudstadens kyrkor kungjord.

§ 52.

§ 52.

Kamrarnas Talmän och vice Talmän utnämne Konungen.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa Utskott: ett Konstitutions-Utskott — — — yttranden deröfver till Riksdagen afgifva — — — utreda och för Riksdagen uppgifva — — — Banko-förvaltningen gifva; samt ett Lag-Utskott, att utarbeta de från Kamrarna remitterade — — — förbättring.

Å Urtima Riksdag skola ej flera Utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af dervid förekommande ärenden.

§ 54.

Äskar Konungen af Riksdagen särskilda Deputerade att med — — — ärenden, dem Han pröfvar böra hemliga hållas, utväljas desse Deputerade af Kamrarna; dock ege desse Deputerade icke makt — — — Konungen dem meddelar. De Deputerade aflägge tysthetsed, der Konungen så fordrar.

§ 55.

Ej må Riksdagen, Kamrarne eller något Riksdagens Utskott i Konungens närvaro öfver något ämne rådpläga eller besluta.

§ 56.

I hvilken ordning Konungens propositioner, så ock af Riksdagsmän inom Kamrarna väckta frågor, må till afgörande företagas, derom stadgas i Riksdagsordningen.

§ 57.

Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena.

Huruledes särskilda menigheter må för egna behof sig beskatta, bestämmes genom kommunal-lagarna, hvilka af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

§ 58.

För hvarje Lagtima Riksdag låte Konungen — — — fordringar och skulder. Skulle genom — — — redovisas.

§ 59.

I sammanhang med uppvisandet af statsverkets tillstånd och behof låte Konungen för Riksdagen framställa förslag rörande sättet att genom bevillningar fylla hvad Staten kan utöfver de ordinarie inkomsterna erfordra.

§ 60.

Till bevillningar räknas tull- och accis-medlen, — — — husbehofs-bränneri-medlen samt hvad hvarje Riksdag dessutom särskildt såsom bevillning sig åtager. Ej må — — — utan Riksdagens samtycke — — — monopolier fastställa.

§ 61.

Alla afgifter, som Riksdagen under de — — — bevillningen af Riksdagen fastställd blifver.

§ 62.

Sedan statsverkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade, ankommer det på Riksdagen att en deremot — — — anslå.

§ 63.

Dessutom böra, — — — utbetalning å Riksgäldskontoret anvisas; — — — Stats-Rådet in pleno hört och Riksdagen sammankallat. Riksdagens förseglade anordning — — — kungjord.

§ 64.

Såväl Rikets — — — till statsverket af Riksdagen anslås, — — — till de af Riksdagen pröfvade behof — — — anordnas.

§ 65.

Dessa medel — — — anföra hvad Riksdagen i denna del förordnat.

§ 66.

Riksgäldskontoret förblifver under Riksdagens styrelse, inseende och förvaltning; och då Riksdagen ansvarar för den Rikets gäld, kontoret ombesörjer, så kommer Riksdagen, sedan kontorets tillstånd och behof blifvit i vederbörlig ordning utredda, att genom särskild bevillning — — — och vårdad.

§ 67.

Konungens ombud — — — öfverlägga.

§ 68.

De till Riksgäldsverket — — — behof än dem, Riksdagen bestämt. Allt — — — kraftlöst.

§ 69.

Då — — — till pröfning hos Riksdagen förehafves, — — — stadgas. Fatta Kamrarne stridiga beslut, som ej varda sammanjemkade, skola Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvari hvardera förut stadnat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda Kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut.

§ 70.

När i fråga om Riksbankens styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne stadna i stridiga beslut, skola Kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

§ 71.

På enahanda sätt förfares jemväl der Kamrarne sig icke förena om grunderna — — — fördelning till utgörande.

§ 72.

Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att — — — Fullmäktige, Kamrarne dertill förordna, — — — vidare af Riksdagen göras kunna. Riksdagen allena eger rätt att — — inlösas.

§ 73.

Inga nya — — utan Riksdagens fria vilja — — fordras.

§ 74.

Konungen ege — — — varda försedde.

§ 75.

De årliga — — — Deputerade, valde på sätt af Riksdagen särskildt stadgas. Hvad desse i afseende på markegångssättningen fastställa, tjene — — — vinnes.

§ 76.

Utan Riksdagens samtycke kan — — — belasta.

§ 77.

Kungsgårdar och — — — Konungen icke utan Riksdagens samtycke genom — — — efter de grunder, Riksdagen derom föreskrifver; dock att — — — — — skatte försäljas.

§ 78.

Ej må — — — — dylikt sätt.

§ 79.

Ingen förändring — — — ega rum utan Riksdagens bifall; Konungens — — — oförkränkt.

§ 80.

Krigsmakten till — — — intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt — — — utan genom Konungs och Riksdags sammanstämmande beslut, tillkomma.

§ 81.

Denna Regeringsform samt Rikets öfriga Grundlagar kunna icke ändras eller upphäfvas, utan genom Konungens och två Lagtima Riksdagars beslut.

Riksdagens beslut i grundlagsfråga, väckt af Konungen, skall hos Honom anmälas, på sätt Riksdags-Ordningen föreskrifver. Antager Riksdagen ett inom densamma väckt grundlagsförslag, skall beslutet derom Konungen underställas. Konungen inhemte då, förr än Riksdagen åtskilts, hela Stats-Rådets tankar i ämnet och meddele Riksdagen, på Rikssalen, sitt samtycke eller de orsaker, för hvilka Han beslutet ej godkänner.

§ 82.

Hvad till ändring af Grundlagarna uti föreskrifven ordning Riksdagen beslutit och Konungen gillat, eller Konungen föreslagit och Riksdagen antagit, ege kraft af Grundlag.

§ 83.

Ej må någon — — — det sätt, som vid ändringar i dem iakttagas bör.

§ 84.

Grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas.

§ 85.

Såsom Grundlagar — — — den Tryckfrihets-Förordning, hvilka i öfverensstämmelse — — — bestämmas, Riksdagen och Konungen gemensamt fastställa.

§ 86.

Med tryckfrihet — — — hemliga hållas.

§ 87.

1:o. Riksdagen eger gemensamt — — — civil- och kriminallag och att — — — utan Riksdagens samtycke, och icke Riksdagen utan Konungens, — — — må i Riksdagens Kamrar kunna väckas och skola, sedan Lag-Utskottet deröfver blifvit hördt, af Riksdagen afgöras. Beslutar Riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphäfvande eller förändring, allemnas förslag derom till Konungen, — — — beslut fattat, meddele Riksdagen antingen sitt samtycke till dess åstundan eller sina skäl att det vägra. Kan Konungen icke förr, än Riksdagen åtskiljes, fatta — — — underrätte då Riksdagen vid dess nästa sammankomst — — — någon lagfråga för Riksdagen framställa, — — — samt meddele sin — — yttranden åt Riksdagen, som med frågan vidare förfar, såsom i Riksdags-Ordningen sägs.

2:o. Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte. Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, Stats-Rådets och Högsta Domstolens tankar inhemtas och jemte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af Riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrätte då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

§ 88.

Med förklaring — — — gifver, kunna ogillas af först derefter sammanträdande Riksdag, så ock, om förklaring angår ämne, som till kyrkolag hörer, af det allmänna kyrkomöte, som efter förklaringens meddelande först hålles, och må dylika förklaringar, der de sålunda ogillade blifvit, ej längre gälla eller af domstolarna iakttagas och åberopas.

§ 89.

Uti Riksdagens Kamrar må frågor — — — alla slag. Riksdagen ege dock icke makt — — finner. Vill Konungen åt Riksdagen öfverlemna — — angående lagfrågor är i 87 § 1 mom. stadgadt.

§ 90.

Under Riksdagens, dess Kamrars eller Utskotts öfverläggningar — — — annat sätt, än Grundlagarne bokstafligen föreskrifva, komma frågor — — — inrättning.

§ 91.

I den händelse — — — sammankalle Regenten eller Stats-Rådet, då det Riksstyrelsen förvaltar, genom öppet påbud Riksdagen, och låte — — — återkommit, tage Riksdagen den författning om Rikets styrelse, hvilken Riksdagen nyttigast finner.

§ 92.

Lag samma — — — icke befattat.

§ 93.

Då Konung — — — kallelse å Riksdagen, hvilken kallelse — — — kungöras. Riksdagen ege — — förordna en, tre eller fem Förmyndare — — — må utöfva.

§ 94.

Skulle den olyckliga — — utginge, sammankalle Stats-Rådet — — — död, Riksdagen, som då skall ett nytt Konungahus utkora, — — — Regeringsform.

§ 95.

Om, emot förmodan, Regenten eller Stats-Rådet — — omförmäla, Riksdagen genast sammankalla, då åligge det ovilkorligen Rikets Hofrätter att, genom offentliga kungörelser, underrättelse härom meddela, på det Riksdagen må kunna sammankomma, att sin och Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag sammanträder å tretionde dagen efter den, då Regenten eller Stats-Rådet — — kungöra.

§ 96.

Hvarje Lagtima Riksdag skall förordna en — — man, att såsom Riksdagens Ombud, efter den instruktion Riksdagen för honom utfärdat, hafva tillsyn — — — olaglighet begått, eller underlåtit att sina — — aktorer utstaka.

§ 97.

Denne Riksdagens Justitie-Ombudsman, som, så länge han embetet innehafver, skall i alla afseenden anses lika med Konungens Justitie-Kansler, väljes

på sätt Riksdags-Ordningen stadgar; och bör dervid jemväl utses en man af de egenskaper, som hos denna embetsman erfordras, att honom efterträda, ifall han, innan nästföljande Lagtima Riksdag anställt nytt val af Justitie-Ombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid Justitie-Ombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

§ 98.

I händelse Justitie-Ombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet, eller med döden afgår, skall Riksdagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle Justitie-Ombudsmannens utsedde efterträdare, under Riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet, eller i Justitie-Ombudsmans-embetet insättas, eller med döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan Riksdagarna, skall Riksdagens rätt härutinnan genom dess Fullmäktige i Banken och Riksgäldskontoret utöfvas.

§ 99.

Justitie-Ombudsmannen må, — — — det äskar.

§ 100.

Justitie-Ombudsmannen åligge att till hvarje Lagtima Riksdag aflemna redogörelse för — — — deras förbättring.

§ 101.

Skulle den — — — egendom, vare Justitie-Ombudsmannen pligtig, — — — befordra.

§ 102.

Denna domstol, — — — Rikets tjenst.

§ 103.

Lagtima Riksdag skall hvart tredje år, på sätt Riksdags-Ordningen stadgar, tillsätta en Nämnd, som ege att döma — — — skiljas. Beslutar denna Nämnd efter omröstning, i den ordning, som i Riksdags-Ordningen sägs, att någon eller några af Högsta Domstolens ledamöter skola anses vara ifrån Riksdagens förtroende uteslutne, blifve han eller de derefter af Konungen, hos hvilken Riksdagen skall härom göra anmälan, ifrån embetet — — — halfva belopp.

§ 104.

Ej må Riksdagen ingå — — — föreſalla.

§ 105.

Lagtima Riksdags Konstitutions-Utskott ege —— — fordras.

§ 106.

Finner Utskottet — — — emot sådan öfverträdelse, eller den vållat och — — upplysning eller att den föredragande — — utaf Konungen och Riksdagen fastställd varder.

§ 107.

Skulle — — tillkännagifva för Riksdagen, hvilken, om den finner Rikets väl det kräfva, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att — — — blifvit gjord.

Frågor — — i Riksdagens Kamrar väckas och af andra Riksdagens Utskott än Konstitutions-Utskottet hos Kamrarna andragas, men icke af Riksdagen afgöras — — hördt. Under Riksdagens öfverläggningar — — någon Riksdagens pröfning underställas.

Allt, hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning af ny Riksdag i samma mål vara tillåten; dock bör, oaktadt den af Riksdagens Utskott eller Revisorer förrättade generela öfversigt af statsmedlens utdelning, det åligga vederbörande embetsmän att verkställa den speciela revision, som dem i kraft af deras embetsbefattning tillkommer.

§ 108.

Lagtima Riksdag skall hvart tredje år, på sätt i Riksdags-Ordningen sägs, förordna sex för kunskaper och lärdom kända män att jemte Justitie-Ombudsmannen, som bland dem förer ordet, utöfva vård öfver tryckfriheten. Desse komitterade, af — — ligge det å komiterade.

§ 109.

Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, såsom i Riksdags-Ordningen sägs, förordnar om nya val till båda Kamrarna eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall, med bibehållande af sin egenskap utaf Lagtima, sammanträda å den

tid

tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare af Konungen upplösas förr än efter fyra månader från det sednare sammanträdets början.

Urtima Riksdag eger Konungen, när Han för godt finner, åtskilja, och vare Urtima Riksdag alltid upplöst innan tid för Lagtima Riksdags sammanträde infaller.

Der så oförmodadt skulle hända, att Riksdag, när den afslutas, icke hade staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, fortfare den förra statsregleringen och bevillningen intill nästa Riksdag. Är åter bevillningens hela belopp bestämdt, men Kamrarne icke om fördelningen deraf ense, då skola — — och uppdrage Riksdagen sina Fullmäktige — — utfärda.

§ 110.

Ej må någon Riksdagsman under tilltal ställas eller sin frihet beröfvas för sina gerningar eller yttranden i denna egenskap, utan att den Kammare, till hvilken han hörer, sådant tillåtit genom uttryckligt beslut, deruti minst fem sjettedelar af de röstande instämt. Ej heller skall — — — försöka att våldföra Riksdagen, dess Kamrar eller Utskott eller någon — — och ankomme på Riksdagen att slika förbrytelser i laga ordning beifra låta.

Blifver Riksdagsman, medan Riksdag samlad är, eller under resa till eller ifrån Riksdagen, när man vet honom i sådant ärende stadd vara, med ord eller gerning ofredad, gälle derom hvad angående våld eller förolämpning emot Konungens embetsmän, i eller för embete, i allmän lag stadgadt är. Samma lag vare, om Riksdagens Fullmäktige, Revisorer eller Justitie-Ombudsman, eller Sekreterare eller Kanslibetjente i någon af Riksdagens Kamrar eller i något dess Utskott, i eller för utöfning af sådan befattning, våldföres eller förolämpas.

§ 111.

Beskylles Riksdagsman för grof missgerning, må han ej i häkte kunna inmanas förr än, efter anställd ransakning, domaren sådant skäligt pröfvat, så vida han ej å bar gerning funnen varder; dock gälle, om han, efter domstols kallelse, sig ej inställer, hvad allmänna lagen i thy fall stadgar. Ej må Riksdagsman i andra fall, än som i denna och nästföregående § sagda äro, sin frihet beröfvas.

Riksdagens Fullmäktige och Revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena och enligt dess instruktioner, ej heller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut.

§ 112.

Uti riksdagsmannavalen — — — sysslan.

§ 113.

Taxeringsmän, som Riksdagens bevillnings föreskrifter å dess vägnar — — — ställas.

§ 114.

De fordna Riksståndens privilegier, förmåner, rättigheter och friheter skola, der de ej egt oskiljaktigt sammanhang med den Stånden förut tillkommande representationsrätt, och således med denna upphört, fortfarande gälla. Ej må ändring eller upphäfvande deraf ske, utan genom Konungens och Riksdagens sammanstämmande beslut och med bifall, om frågan rörer Ridderskapet och Adelns eller Presterskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, i förra fallet af Ridderskapet och Adeln samt i det sednare af allmänt kyrkomöte.

JEMFÖRELSE-TABELL.

Regerings-Formen.

Den nuvarande:	*Den föreslagna:*
§§ 1—36 igenfinnas i	§§ 1—36.
§ 37 » »	§ 37, mom. 1. — Mom. 2 nytt.
§§ 38—48 » »	§§ 38—48.
§ 49 » »	§ 49, mom. 1. — Mom. 2 nytt.
§§ 50—52 » »	§§ 50—52.
§ 53 » »	§ 53, mom. 1. — Mom. 2 nytt.
§§ 54, 55 » »	§§ 54, 55.
§ 56 motsvaras af	§ 56.
§ 57 igenfinnes i	§ 57, mom. 1. — Mom. 2 nytt.
§§ 58—68 igenfinnas i	§§ 58—68.
§ 69 motsvaras af	§ 69.
§ 70 utesluten.	§ 70 ny.
§ 71 motsvaras af	§ 71.
§§ 72—80 igenfinnas i	§§ 72—80.

§ 81 motsvaras af	§ 81.
§ 82 igenfinnes i	§ 82.
§ 83 » »	§§ 83, 84.
§ 84 utesluten.	
§§ 85, 86 igenfinnas i	§§ 85, 86.
§§ 87, 88 motsvaras af	§§ 87, 88.
§§ 89—96 igenfinnas i	§§ 89—96.
§§ 97, 98 motsvaras af	§§ 97, 98.
§§ 99—102 igenfinnas i	§§ 99—102.
§ 103 motsvaras af	§ 103.
§§ 104—106 igenfinnas i	§§ 104—106.
§ 107 igenfinnes i	§ 107, mom. 1, 2 — Mom. 3 nytt.
§§ 108, 109 motsvaras af	§§ 108, 109.
§ 110 » »	§ 110, mom. 1.
§ 111 » »	§ 110, mom. 2.
	§ 111 ny.
§§ 112, 113 igenfinnas i	§§ 112, 113.
§ 114 motsvaras af	§ 114.

Riksdags-Ordningen.

§§ 1, 2 motsvaras af	§§ 1, 2 R. O.
§ 3 » »	§ 31 R. O.
§§ 4—7 » »	§ 2, mom. 2 R. O.
§ 8 utesluten.	
§ 9 igenfinnes i	§ 51 R. F.
§ 10 motsvaras af	§ 95 R. F.
§ 11 » »	§ 18 R. O.
§ 12—15 » »	§§ 6, 7, 13—16, 78 R. O.
§ 16, första punkten utesluten; andra punkten motsvaras af § 23, mom. 2 R. O.	
§ 17, mom. 1 motsvaras af	§ 112 R. F. och § 26, e) R. O.
§ 17, mom. 2 » »	§ 17 och § 23, mom. 1 R. O.
§ 18 » »	§§ 9, 19, 26 R. O.
§ 19 » »	§§ 11, 22 R. O.
§ 20 » »	§ 77 R. O.
§ 21 » »	§ 32 R. O.
§ 22 » »	§§ 10, 20 R. O.
§ 23 » »	§ 33 R. O.
§ 24 » »	§ 35 R. O.
§ 25 utesluten.	

§§ 26, 27 motsvaras af	§§ 34, 53, mom. 1, 54 R. O.
§ 28 » »	§§ 37, mom. 1, 2, 50 R. O.
§§ 29—33 » »	§§ 38—42, 57, 64, 65 R. O.
§ 34 utesluten.	
§ 35 motsvaras af	§ 50 R. O.
§ 36, mom. 1 motsvaras af	§ 80 R. O.
§ 36, mom. 2, 3, 4 » »	§ 37, mom. 1, 3 R. O.
§ 37, mom. 1. » »	§ 45, mom. 1 R. O.
§ 37, mom. 2 uteslutet.	
§ 38 motsvaras af	§ 48, mom. 1 R. O.
§ 39 » »	§ 44 R. O.
§ 40 utesluten.	
§ 41 motsvaras af	§§ 43, 53, mom. 2, 3 R. O.
§ 42 » »	§ 46 R. O.
§ 43 » »	§ 47 R. O.
§ 44, mom. 1 motsvaras af	§ 56 R. O.
§ 44, mom. 2, 3 uteslutna.	
§ 45 motsvaras af	§ 51, mom. 1 R. O.
§ 46, mom. 1 motsvaras af	§§ 51, mom. 2, 59, mom. 1 R. O.
§ 46, mom. 2 uteslutet.	
§§ 47, 48 uteslutne.	
§ 49 motsvaras af	§§ 58, 59, 63, mom. 1 R. O.
§ 50 » »	§ 52 R. O.
§ 51 » »	§ 55, mom. 3 R. O.
§ 52 utesluten.	
§ 53, 54 motsvaras af	§ 60 R. O.
§ 55 » »	§ 61 R. O.
§ 56 » »	§ 55, mom. 1, 2 R. O.
§ 57, mom. 1 » »	§§ 48, mom. 2, 62 R. O.
§ 57, mom. 2 uteslutet.	
§ 58 motsvaras af	§ 76 R. O.
§ 59 » »	§ 82 R. O.
§ 60 » »	§ 79 R. O.
§§ 61—65 » »	§§ 66—70 R. O.
§§ 66, 67 » »	§ 71 R. O.
§§ 68, 69 » »	§§ 72, 73 R. O.
§ 70, mom. 1 uteslutet.	
§ 70, mom. 2 motsvaras af	§ 111, mom. 2 R. F.
§ 71 » »	§ 75 R. O.
§ 72 » »	§ 80, mom. 3 R. O.

§ 73

§ 73	motsvaras af	§§ 63, mom. 2, 65 R. O.
§ 74	» »	§ 81 R. O.
§ 75	» »	§§ 63, mom. 2, 64, 65 R. O.
§ 76	» »	§ 107, mom. 3 R. F.
§ 77	» »	§ 110, mom. 2 R. F.
§ 78	» »	§ 110, mom. 1 R. F.
§ 79	» »	§§ 4, 30, 45, mom. 2 R. O.
§ 80	» »	§ 5 R. O.
§ 81	» »	§ 36, mom. 2 R. O.
§ 82	utesluten.	

Hänvisning:

Bihanget till Riks-Ståndens Protokoll vid 1862—1863 årens Riksdag, 3:dje Samlingen. Konstitutions-Utskottets Memorial № 7.

Ridderskapet och Adelns Protokoll den 18 Mars 1863.

Preste-Ståndets Protokoll den 18 och 20 Mars 1863.

Borgare-Ståndets Protokoll den 18 Mars 1863.

Bonde-Ståndets Protokoll den 18 Mars 1863.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS JOH. BECKMAN, 1865.

N:o 3.

Ank. till Exp.-Utsk. den 9 Nov. 1865, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Memorial till Rikets Ständer, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i Grundlagarna.

Till grundlagsenlig behandling af Rikets Höglofliga Ständer får Konstitutions-Utskottet vördsamt anmäla de i § 4 af Riksdagsbeslutet den 8 December 1863 omförmälda, från sistlidna Riksdag hvilande förslag till ändringar i Grundlagarna.

Stockholm den 6 November 1865.

Förslag

till ändringar i Grundlagarna,

af Rikets Höglofliga Ständer vid Riksdagen åren 1862—1863 hänskjutna till grundlagsenlig behandling vid nu ingångna Riksdag.

1:o.

Om ändringar i nedannämnda Grundlags-paragrafer, för att bringa der förekommande straffbestämmelser till öfverensstämmelse med strafflagen.

Regerings-Formen.

§ 111.

(Nuvarande lydelse, hvari med kursiv stil äro utmärkta de delar, hvilka blifvit föreslagna att ändras eller utgå.)

Blifver *någon Riksdagsman, under påstående Riksdag eller under dess resor*

(Föreslagen lydelse, hvari ändringarna eller tilläggen äro med kursiv stil utmärkta.)

Blifver *Riksdagsman, medan Riksdag samlad är, eller under resa till eller ifrån*

till och från Riksdagen, med ord eller gerningar ofredad, sedan han tillkännagifvit, att han i sådant ärende stadd är, då skall sådant såsom Edsöresbrott anses och straffas.

Riksdag, när man vet honom i sådant ärende stadd vara, med ord eller gerning ofredad, gälle derom hvad angående våld eller förolämpning emot Konungens embetsmän, i eller för embete, i allmän lag stadgadt är.

Riksdags-Ordningen.

§ 17.

1:o. Uti Riksdagsmannavalen — — — sysslan. Beträdes någon annan, att, genom lockande, tubbande eller hotelser, hafva stört Valfriheten, *må han sitt brott ej med penningeböter umgälla, utan straffes med tillämpning af 5 Kap. 4 § Straff-Balken, kroppsplikten svarande emot Tjugufem till och med Sextio Dalers böter, efter omständigheterna.* Ingen obehörig — — — Protokollet.

2:o. Vid alla — — — Akademifonden.

1:o. Uti Riksdagsmannavalen — — — sysslan. Beträdes någon annan att, genom lockande, tubbande eller hotelser, hafva stört valfriheten, *straffes efter allmän lag.* Ingen obehörig — — — protokollet.

2:o. Vid alla — — — akademifonden.

§ 77.

Blifver *någon Riksdagsman, under påstående Riksdag eller under dess resor till och ifrån Riksdagen, med ord eller gerningar ofredad, sedan han tillkännagifvit, att han i sådant ärende stadd är,* eller ock efter Riksdagen, på våldsamt sätt, i och för Riksdagsgöromålen antastad, *då skall sådant, enligt 111 § Regerings-Formen, såsom Edsöres-brott anses och straffas; börande detta stadgande uti Riksdagskallelsen intagas.* Skulle — — — beifra låta.

Blifver *Riksdagsman, medan Riksdag samlad är, eller under resa till eller från Riksdag, när man vet honom i sådant ärende stadd vara, med ord eller gerning ofredad,* eller ock, efter Riksdagen, på våldsamt sätt i och för riksdagsgöromålen antastad, *straffes förbrytaren på sätt i 111 § Regeringsformen sägs; börande erinran om detta stadgande i riksdagskallelsen intagas.* Skulle — — — beifra låta.

§ 78.

Ej må — — — utsätta. Men öfverfaller någon inom Stånd, Utskott el-

Ej må — — — utsätta. Men öfverfaller någon inom Stånd, Utskott el-

ler Ståndens gemensamma sammanträde den andre med hugg och slag, eller nyttjar emot honom vapen, *hafve den angripande förverkat lifvet;* och må han — — — tjenstehjon.

ler Ståndens gemensamma sammanträde den andra med hugg och slag, eller nyttjar emot honom vapen, *varde straffad efter allmän lag;* och må han — — — tjenstehjon.

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 1.

8:o Vid rättegångens — — — inkalla.

Skulle — — — böter.

Har Boktryckare, utan Författarens eller Utgifvarens tillstånd, dess namn en Skrift åsatt, *straffes med fängelse å fästning* från och med Två Månader till och med Ett år.

9:o. Hvarje Skrift — — — ensak.

Lag samma — — — utgifva.

Utgifvare — — — utgifver. Hvilken som å en Skrift bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgifvare-namn utsätter, *straffes med fängelse å fästning* från och med Sex månader till och med Två år. Diktadt — — — hemtad.

10:o. Å hvarje — — — förlustig. Utsätter någon å tryckt Skrift falskt Boktryckarenamn eller orätt tryckningsort, skall han derutöfver dömas till *fängelse å fästning* från och med Två månader till och med Ett år. Hvad — — — beskaffenhet.

8:o. Vid rättegångens — — — inkalla.

Skulle — — — böter.

Har boktryckare, utan författarens eller utgifvarens tillstånd, dess namn en skrift åsatt, *dömes till fängelse* från och med två månader till och med ett år.

9:o Hvarje skrift — — — ensak.

Lag samma — — — utgifva.

Utgifvare — — — utgifver. Hvilken som å en skrift bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgifvare-namn utsätter, *dömes till straffarbete* från och med sex månader till och med två år. Diktadt — — — hemtad.

10:o. Å hvarje — — — förlustig Utsätter någon å tryckt skrift falskt boktryckarenamn eller orätt tryckningsort, skall han derutöfver dömas till *straffarbete* från och med två månader till och med ett år. Hvad — — — beskaffenhet.

§ 3.

Under — — — anses:

1:o. Hädelse emot Gud; Brottet *skall umgällas såsom i 1 Kap. 1 § Missgernings-Balken Allmänna Lagen stadgadt är,* och Skriften konfiskeras.

Under — — — anses:

1:o. Hädelse emot Gud *eller gäckeri af Guds ord eller Sakramenten;* brottet *straffes efter allmän lag,* och skriften konfiskeras.

2:o. Förnekelse af en Gud och ett lif efter detta, eller af den rena Evangeliska Läran; Förbrytaren skall *anses efter 1 Kap. 4 § Missgernings-Balken*, och Skriften konfiskeras.

3:o. Gäckeri af den allmänna Gudstjensten, *Guds ord och Sakramenten;* Förbrytelsen skall umgällas *med Etthundra Riksdalers böter*, och Skriften konfiskeras.

4:o. Allt slags lastligt yttrande om den Regerande Konungens Höga Person eller gerningar, eller dess Gemål Drottningen, eller Rikets bestämda Thronföljare; Brottet skall straffas *enligt Missgernings-Balkens 5 Kap. 1 §*, och Skriften konfiskeras.

5:o. Smädliga uttryck emot någon af de öfriga Personer af det Regerande Konungahuset, hvilka Konglig eller Furstlig värdighet inom Riket åtnjuta; Brottet skall straffas *med Etthundra Riksdalers böter*, och Skriften konfiskeras.

6:o. Smädliga uttryck om Riksens Ständer, eller någon af deras Fördelningar; Brottet skall straffas *med Etthundra Riksdalers böter*, och Skriften konfiskeras.

7:o. Uppmaning till myteri eller uppror; Brottet skall straffas *enligt 6 Kap. Missgernings-Balken*, och Skriften konfiskeras.

8:o. Smädliga — — — Allmän Lag.

9:o. Smädliga, förgripliga eller till osämja med främmande Makter syftande omdömen och yttranden om samtida Nationer eller Stater, med hvilka Riket är

2:o. Förnekelse af en Gud och ett lif efter detta, eller af den rena Evangeliska läran; förbrytaren skall *straffas med böter från och med tretiotre Riksdaler sexton skillingar till och med trehundratretiotre Riksdaler sexton skillingar, eller fängelse från och med två månader till och med ett år*, och skriften konfiskeras.

3:o. Gäckeri af den allmänna Gudstjensten; förbrytelsen skall umgällas *efter allmän lag*, och skriften konfiskeras.

4:o. Allt slags lastligt yttrande om den regerande Konungens Höga Person eller gerningar, eller Dess Gemål Drottningen, eller Rikets bestämda Thronföljare; brottet skall straffas *efter allmän lag*, och skriften konfiskeras.

5:o Smädliga uttryck emot någon af de öfriga personer af det regerande Konungahuset, hvilka kunglig eller furstlig värdighet inom Riket åtnjuta; brottet skall straffas *efter allmän lag*, och skriften konfiskeras.

6:o. Smädliga uttryck om Riksens Ständer, eller någon af deras fördelningar; brottet skall straffas *efter allmän lag*, och skriften konfiskeras.

7:o. Uppmaning till myteri eller uppror; brottet skall straffas *efter allmän lag*, och skriften konfiskeras.

8:o. Smädliga — — — allmän lag.

9:o. Smädliga, förgripliga eller till osämja med främmande makter syftande omdömen och yttranden om samtida nationer eller stater, med hvilka Riket är

i fredligt förhållande, om deras varande Öfverhet, Regering och Regeringssätt, Höge Embetsmän och Sändebud, inre eller yttre förhållanden, företag eller underhandlingar; Förbrytelsen skall *straffas enligt 6 Kap 5 § Missgernings-Balken, jemförd med Kongl. Förordningen af den 20 Januari 1779,* och Skriften konfiskeras. Är — — — konfiskeras.

10:o. Allt kungörande i tryck af hvad som rörer Statens å färde varande Underhandlingar med främmande Makter, eller eljest af Konungens, i sammanhang med dem, tillärnade beslut och afsigter, samt Dess Ministrars, Råds och Sändebuds värf, om det ej sker med Regeringens tillstånd, eller med officiel tillåtelse; Förbrytelsen straffes *i likhet med hvad i föregående moment stadgadt är. Sker sådant kungörande af den, som Konungens och Statens hemligheter betrodda äro, straffes brottet enligt 4 Kap. 5 § Missgernings-Balken, och, i båda fallen, konfiskeras Skriften.*

11:o. Angripelser emot enskild man, hvilka å ära gå, eller för dess borgerliga namn och rykte förklenliga äro; Brottet straffes *efter 60 Kap. Missgernings-Balken,* och varde dessutom Skriften konfiskerad.

12:o. Lögnaktiga — — — konfiskeras.

13:o. Sedernas vanhelgd, vare sig genom offentliga läror till någon last, särdeles den, som sårar ärbarheten, eller sådana ohöljda och skändliga framställningar af denna lasts utöfning, hvarigenom främjandet af ett förderfligt lefnadssätt åsyftas; Brottet skall *umgällas med Femtio till Etthundra Riksdalers böter,* och Skriften konfiskeras.

Såsom — — — ansett.

i fredligt förhållande, om deras varande öfverhet, regering och regeringssätt, höga embetsmän och sändebud, inre eller yttre förhållanden, företag eller underhandlingar; förbrytelsen skall *anses enligt 8 Kap. 28 § strafflagen,* och skriften konfiskeras. Är — — — konfiskeras.

10:o. Allt kungörande i tryck af hvad som hörer till Statens å färde varande underhandlingar med främmande makter, eller eljest af Konungens, i sammanhang med dem, tillärnade beslut och afsigter, samt Dess ministrars, råds och sändebuds värf, om det ej sker med Regeringens tillstånd, eller med officiel tillåtelse; förbrytelsen straffes *enligt allmän lag, och skriften konfiskeras.*

11:o. Angripelser emot enskild man, hvilka å ära gå eller för dess borgerliga namn och rykte förklenliga äro; brottet straffes *enligt allmän lag,* och varde dessutom skriften konfiskerad.

12:o. Lögnaktiga — — — konfiskeras.

13:o. Sedernas vanhelgd, vare sig genom offentliga läror till någon last, särdeles den, som sårar ärbarheten, eller sådana ohöljda och skändliga framställningar af denna lasts utöfning, hvarigenom främjandet af ett förderfligt lefnadssätt åsyftas; brottet skall straffas *enligt allmän lag,* och skriften konfiskeras.

Såsom — — — ansett.

§ 4.

9:o. Hvar som — — — grunder. Rubbning af qvarstad, hvaruppå försäljning eller utspridande icke följt, umgälles *efter 8 Kap. 8 § Utsöknings-Balken.*

9:o. Hvar som — — — grunder. Rubbning af qvarstad, hvaruppå försäljning eller utspridande icke följt, umgälles *enligt allmän lag.*

§ 5.

15:o. Alla mål — — — behandlas, äfvensom den brottslige, i alla de fall, då han ej redan gjort sig saker till dödsstraff eller *fästning för lifstiden,* skall — — — ådragit.

Böter *efter denna Lag må ej förvandlas i annat straff, än fängelse å fästning, efter beräkning af Sexton Riksdaler Tretiotvå skillingar, såsom svarande emot hvarje månads fängelse, månaden räknad till Tjuguåtta dagar. Böter under ofvannämnda summa svare emot Fjorton dagars fängelse i orten, der förbrytelsen skett.*

16:o. Böter efter denna Lag *gånge till tväskiftes emellan Åklagaren och närmaste inrättning för de fattige,* de fall undantagna, då Böter, enligt hvad här ofvan stadgadt är, målsäganden ensamt *tillfalla.*

15:o. Alla mål — — — behandlas, äfvensom den brottslige, i alla de fall, då han ej redan gjort sig saker till dödsstraff eller *straffarbete på lifstid,* skall — — — ådragit.

Böter, *som i denna lag utsatta äro, förvandlas efter allmän lag.*

16:o. Böter efter denna lag *tillfalle Kronan,* de fall undantagna, då böter, enligt hvad här ofvan stadgadt är, målseganden ensamt *tillkomma.*

Hänvisning:

Konst.-Utsk. Memorial N:o 16.
Ridd. och Adelns Prot. den 28 Sept. 1863.
Preste-Ståndets Prot. den 29 Sept. 1863.
Borgare-Ståndets Prot. den 29 Sept. 1863.
Bonde-Ståndets Prot. den 26 Sept. 1863.

2:o.

Om den ändring i 18 § Riksdags-Ordningen, att mosaiske trosbekännare må erhålla rättighet att deltaga i riksdagsmannaval.

Riksdags-Ordningen.

§ 18.

Till Riksdagsman må ej — — — uppräknade äro. Personer af någon annan främmande Lära, än den Reformerta, kunna ej vara Riksdagsmän; men valrätt *må* äfven andra Kristna Trosförvandter *ej förvägras.*

Till Riksdagsman må ej — — — uppräknade äro. Personer af någon annan främmande lära, än den reformerta, kunna ej vara Riksdagsmän; men valrätt *tillkomme* äfven andra kristna trosförvandter *samt mosaiska trosbekännare.*

Hänvisning:

Konst.-Utsk. Memorial N:o 12.
Ridd. och Adelns Prot. den 4 April 1863.
Preste-Ståndets Prot. den 8 April 1863.
Borgare-Ståndets Prot. den 8 April 1863.
Bonde-Ståndets Prot. den 8 April 1863.

3:o.

Om ändring i 1 § 11 mom. Tryckfrihets-Förordningen, angående boktryckares åliggande att aflemna fri-exemplar af tryckta arbeten.

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 1.

11:o. Af allt hvad som tryckes vare Boktryckaren pligtig, att ifrån upplagan aftaga och utan betalning aflemna *så många exemplar, att Justitie-Statsministern, de under riket lydande Universiteter, Kongl. Bibliotheket, Riks-arkivet och*

11:o. Af allt hvad som tryckes vare boktryckaren pligtig att, *utom det exemplar, hvarom i 4 § 2 mom. stadgas,* från upplagan aftaga och utan betalning aflemna *till Kongl. Bibliotheket samt till hvartdera af Rikets Universiteter ett full-*

Wetenskapsakademien erhålla ett hvardera. Är något verk åtföljdt af kostsammare plancher, må sådana dock endast för Kongl. Bibliotheket ovilkorligen aflemnas.

ständigt och felfritt exemplar, jemte dertill hörande plancher, hvilket aflemnande verkställes sålunda, att före slutet af Juni månad hvarje år bör vara levereradt hvad under det nästförflutna året är vordet utgifvet. Underlåter någon detta, böte för hvarje särskildt fall tjugufem Riksdaler, och vare ändock pligtig att, vid enahanda ansvar, inom ny förelagd tid behöriga exemplar aflemna.

Hänvisning:

Konst.-Utsk. Memorial N:ris 11 och 14.
Ridd. och Adelns Prot. den 4 och 29 April 1863.
Preste-Ståndets Prot. den 8 och 29 April 1863.
Borgare-Ståndets Prot. för samma dagar.
Bonde-Ståndets Prot. för samma dagar.

4:o.

Om ändringar i 1 § 12 mom. samt 4 § 11 mom. Tryckfrihets-Förordningen, i fråga om anmälan hos Justitie-Statsministern af bokhandels idkande m. m.

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 1.

12:o. Intet hinder vare — — — — — — — — — — förryttra, *dock vare hvar och en, som antingen i öppen bod eller eljest, med rättighet att derom i allmänna tidningarne få kungörelse införa, bokhandel idka eller böcker försälja vill, förbunden, att, på sätt om Boktryckeriers anläggning stadgadt är, och vid samma ansvar, anmälan derom hos Justitie-Statsministern göra. För fortfarande föryttrande af en skrift vare* inga andra hinder — — — — — — — — — — — — upptäckas.

12:o. Intet hinder vare — — — — — — — — — — förryttra, *och vare för en skrifts föryttrande* inga andra hinder — — — upptäckas.

§ 4.

§ 4.

11:o. Finner Justitie-Statsministern — — — — — — — — förblifva. Till den ändan åligge hvar och en, som *genom gjord anmälan hos Justitie-Statsministern är berättigad att Bokhandel idka*, att — — — — — — — — — — — — — — — — Statsmedlen.	11:o. Finner Justitie-Statsministern — — — — — — — — förblifva. Till den ändan åligge hvar och en, som *bokhandel idkar*, att — — — — — — — — — — — — — — — statsmedlen.

Anm. I händelse de i Förslaget 5:o här nedan anförda ändringar i § 4 mom. 11 skulle godkännas, komme detta moment att erhålla den lydelse, som i detta sednare Förslag är införd.

Hänvisning:

Konst.-Utsk. Memorial N:ris 8 och 13.
Ridd. och Adelns Prot. den 14 Mars och 4 April 1863.
Preste-Ståndets Prot. den 11 Mars och 8 April 1863.
Borgare-Ståndets Prot. för samma dagar.
Bonde-Ståndets Prot. den 7 Mars och 4 April 1863.

5:o.

Om ändring i 4 § 10 och 11 mom. Tryckfrihets-Förordningen, angående utrikes-ifrån hit inkomna skrifter.

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 4.

10:o. *I afseende på försäljning och utspridande* af utifrån inkomna skrifter på Svenska språket, *ege Justitie-Statsministern lika rättigheter och åligganden, som i afseende på inom riket tryckta; och vare föryttrare af sådana skrifter* underkastad samma skyldighet och ansvar, som i 2 mom. denna § för Boktryckare stadgade äro.	10:o. *Föryttrare* af utifrån inkomna skrifter på Svenska språket *vare* underkastad samma skyldighet och ansvar, som i 2 mom. denna § för boktryckare stadgade äro.

11:o. Finner Justitie-Statsministern, *att utrikes ifrån inkommen, på främmande språk författad, skrift innehåller något stridande emot 3 §:s 4, 5, 7, 9, 10 och 13 mom., åligge honom, att, efter tills vidare derå lagd qvarstad, i underdånighet inhemta Kongl. Maj:ts befallning, huruvida skriften bör till föryttrande frigifvas, eller under vidare qvarstad förblifva. Till den ändan åligge hvar och en, som genom gjord anmälan hos Justitie-Statsministern är berättigad att Bokhandel idka, att till Justitie-Statsministern eller hans Ombud inlemna förteckning på inkomna utländska skrifter. Skulle å någon sådan qvarstad läggas, inhemte Justitie-Statsministern i underdånighet* Kongl. Maj:ts nådiga befallning, huruvida skriften bör till föryttrande frigifvas, eller under vidare qvarstad till återutförande förblifva, då det på Konungens nådiga pröfning må ankomma om och till hvad belopp *Bokhandlaren* må njuta ersättning af Statsmedlen.

11:o. Finner Justitie-Statsministern *en utrikes tryckt, hit i Riket inkommen skrift vara af sådant innehåll, att, i händelse den varit tryckt inom Riket, åtal enligt 2 § 4 mom. eller enligt 3 § bort genom allmän åklagare anställas, åligge honom att, efter tills vidare å skriften lagd qvarstad, genast infordra Tryckfrihets-komiténs utlåtande om dess innehåll samt derefter i underdånighet inhemta* Kongl. Maj:ts nådiga befallning, huruvida skriften bör till föryttrande frigifvas eller under vidare qvarstad till återutförande förblifva, då det på Konungens nådiga pröfning må ankomma om och till hvad belopp *föryttraren* må njuta ersättning af statsmedlen.

Hänvisning:

Konst.-Utsk. Mem. N:o 9.
Ridd. och Adelns Prot. den **14** Mars **1863**.
Preste-Ståndets Prot. den **11** Mars **1863**.
Borgare-Ståndets Prot. den **11** Mars **1863**.
Bonde-Ståndets Prot. den **7** Mars **1863**.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS JOH. BECKMAN, 1865.

N:o 4.

Ank. till Exp.-Utsk. den 18 Dec., 1865, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Memorial till Rikets Ständer, med anmälan om Riks-Ståndens beslut angående det hvilande förslaget till ny Riksdags-ordning, m. m.

Genom protokolls-utdrag hafva Riks-Stånden gifvit Konstitutions-Utskottet tillkänna, att Kongl. Maj:ts från sistlidna riksdag hvilande och vid innevarande riksmöte medelst Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 2 till Rikets Höglofliga Ständers afgörande öfverlemnade nådiga förslag till ny Riksdags-ordning och dermed sammanhängande ändringar i Regeringsformen blifvit antaget af Höglofliga Ridderskapet och Adeln den 7, af Högvördiga Preste-Ståndet den 8, samt af Vällofliga Borgare-Ståndet och af Hedervärda Bonde-Ståndet den 4 innevarande månad, hvadan alltså samtliga Riks-Stånden till Högstberörda nådiga förslag samtyckt; hvilket Utskottet får vördsamt anmäla.

Stockholm den 18 December 1865.

N:o 5.

Ank. till Exp.-Utsk. den 18 Dec. 1865, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Memorial till Rikets Ständer, med anmälan om Riks-Ståndens beslut i anledning af åtskilliga sedan sistlidna riksdag hvilande Grundlagsändrings-förslag.

Sedan Rikets Ständer numera beslutat angående de i Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 3 anmälda, från sistlidna riksdag hvilande förslag till ändringar i grundlagarna, får Utskottet vördsamt tillkännagifva, att nedannämnda förslag blifvit, enligt hvad Utskottet tillhandakomna protokolls-utdrag utvisa, af samtliga Riks-Stånden antagna, nemligen:

N:o 1. Om ändringar i åtskilliga grundlags-paragrafer, för att bringa der förekommande straffbestämmelser till öfverensstämmelse med Strafflagen — i hvad detta förslag afser ändringar i Tryckfrihetsförordningen; hvaremot de delar deraf, som röra förändringar i Regeringsformen och Riksdags-ordningen, af Höglofliga Ridderskapet och Adeln ansetts hafva förfallit till följd af Rikets Ständers beslut rörande det hvilande, medelst Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 2 anmälda, förslaget till ny Riksdags-ordning och dermed sammanhängande ändringar i Regeringsformen, samt af Hedervärda Bonde-Ståndet blifvit afslagna; och

N:o 3. Om ändring i 1 § 11 mom. Tryckfrihetsförordningen, angående boktryckares åliggande att aflemna fri-exemplar af tryckta arbeten.

Deremot hafva de öfriga tre förslagen förfallit, nemligen:

N:o 2. Om den ändring i 18 § Riksdags-ordningen, att mosaiske trosbekännare må erhålla rättighet att deltaga i riksdagsmannaval; hvilket förslag af Högvördiga Preste-Ståndet, äfvensom af Bonde-Ståndet förkastats samt af Ridderskapet och Adeln ansetts hafva förfallit till följd af Rikets Ständers beslut i afseende å Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 2; samt

N:o 4. Om ändringar i 1 § 12 mom. och 4 § 11 mom. Tryckfrihetsförordningen, i fråga om anmälan hos Justitie-Statsministern af bokhandels idkande, m. m., och

N:o 5. Om ändring i 4 § 10 och 11 mom. Tryckfrihetsförordningen, angående utrikes-ifrån hit inkomna skrifter; hvilka båda förslag blifvit af Preste-Ståndet förkastade. Stockholm den 18 December 1865.

Stockholm, tryckt hos H. Nisbeth, 1865.

N:o 6.

Ank. till Exp.-Utsk. den 20 Dec. 1865, kl. 2 e. m.

Konstitutions-Utskottets Memorial till Rikets Ständer, med bestämmande till hvilket Utskott åtskilliga till Banko-Utskottet remitterade, men derifrån återlemnade motioner, böra förvisas.

Sedan Hedervärda Bonde-Ståndet till Banko-Utskottet remitterat fem särskilda af Riksdagsfullmägtige *Per Nilsson* från Christianstads län (under N:o 13), *Carl Anders Larsson* från Östergötlands län (N:o 63), *Gustaf Bjerkander* från Skaraborgs län (N:o 144), *Johannes Andersson* från Elfsborgs län (N:o 126) och *Per Persson* från Wermlands län (N:o 250) väckta motioner om dels upphäfvande af och dels ändringar i Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 26 April 1861, angående en Allmän Hypotheksbank, m. m.; så har bemälda Utskott, medelst Memorial N:o 4, under förmälan, att dessa motioner borde hänvisas till det Utskott, som hade att behandla frågan angående ofvan omförmälda bank, hvilket icke kunde tillkomma Banko-Utskottet — en åsigt, som vid förra riksdagen skall af Rikets Ständer blifvit gillad, i det att en då i enahanda syftning väckt och af Banko-Utskottet återställd motion blifvit till annat Utskott remitterad — till Bonde-Ståndet återlemnat ifrågavarande motioner; hvarefter Högvördiga Preste-Ståndet och Vällofliga Borgare-Ståndet förklarat desamma tillhöra Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets behandling, men Höglofliga Ridderskapet och Adeln, äfvensom Bonde-Ståndet, beslutat till Banko-Utskottets handläggning åter öfverlemna dessa motioner, vid hvilket förhållande, och då sålunda i denna fråga två Stånd stadnat mot två, densamma, jemlikt stadgandet i 44 § 3 mom. Riksdags-ordningen, blifvit till Konstitutions-Utskottets afgörande hänskjuten, hvarom ock skrifvelse från Banko-Utskottet till Konstitutions-Utskottet inkommit.

Af sådan anledning har detta Utskott nu tagit frågan i öfvervägande och får, hvad först beträffar den behandling, hvilken framställningar af likartad syftning med de här ofvan nämnda vid föregående riksdagar erhållit, anföra, att, vid 1859—1860 årens riksdag, Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse, med förslag angående förändrad organisation af Hypotheksinrättningarne i riket, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden remitterad till Sammansatt Stats- och Banko-Utskott, samt af Bonde-Ståndet till Banko-Utskottet, för att behandlas af nämnda Utskott jemte det eller de Utskott, ärendet i öfrigt kunde röra, hvarefter detsamma blifvit af Sammansatt Stats- och Banko-Utskott handlagdt, på sätt af detta Sammansatta Utskotts Utlåtande och Memorial N:ris 24 och 40 synes; äfvensom att vid sistlidna riksdag en inom Bonde-Ståndet väckt motion om förklaring af författningarna, angående vilkoren för hypothekslåns erhållande, blifvit af bemälda Riks-Stånd remit-

terad till Banko-Utskottet, men af detta Utskott, medelst Memorial N:o 9, återlemnad, hvarefter motionen blifvit af samtliga Riks-Stånden öfverlemnad till behandling af Stats-Utskottet, som handlagt densamma på sätt af dess Utlåtande N:o 42 inhemtas.

Häraf synes, att, vid de båda nästföregående riksdagarna, Rikets Ständer ansett hvarken sjelfva hufvudfrågan om inrättande af en allmän Hypotheksbank eller en framställning om förklaring af Kongl. Förordningen derom vara af beskaffenhet att böra hänvisas till behandling af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, hvilket, enligt 89 § Regeringsformen och 34 § 1 mom. Riksdags-ordningen, har att utreda sådana frågor, hvari Rikets Ständer icke ega annat eller mera besluta, än föreställningar och önskningar, att hos Konungen anmälas, hvaremot Rikets Ständer, vid anvisandet af grundfonden för Allmänna Hypotheksbanken fästat det jemväl af Kongl. Maj:t sanktionerade vilkor, att ändring i förordningarna rörande denna bank ej kunde ega rum, utan att äfven Rikets Ständer dertill lemnat sitt bifall, hvilket förbehåll ock finnes i Kongl. Förordningen den 26 April 1861 intaget. Vid sådant förhållande, och då Rikets sednast församlade Ständer, med afseende på Allmänna Hypotheksbankens tillkomst och verksamhet, beslutat, såsom 34 § 3:o i riksdagsbeslutet den 8 December 1863 utvisar, att Riksbankens utlåning mot inteckning i fast egendom på landet samt i hus och jord i städerna, utom Stockholm, äfvensom mot pant af intecknade skuldförbindelser, skulle upphöra med utgången af året 1864, samt åt Bankofullmägtige öfverlemnas att inleda och afsluta aftal med Allmänna Hypotheksbanken om öfvertagande af Riksbankens fordringar mot pant af inteckning i fastighet på landet, under vilkor att låntagarne tillgodonjöte den dem tillförsäkrade rätt och att Riksbanken erhölle Hypotheksbankens obligationer till belopp samt med ränta och förfallotid, som genom öfverenskommelse emellan Fullmägtige och Hypotheksbanken kunde varda bestämdt, hvadan upphäfvande af Allmänna Hypotheksbanken måste antagas kunna inverka på Riksbankens lånerörelse, äfvensom förändringar i stadgandena rörande förstnämnda bank på Riksbankens säkerhet för sina hos densamma egande fordringar, hvartill kommer, att i en af ofvanberörda motioner, hvilka, såsom allesamman rörande Kongl. Förordningen den 26 April 1861, synas böra behandlas i sammanhang med hvarandra, afses, att till inrättande af en jordbruksbank skulle såsom grundfond anslås dels den fond, som genom låneafdelningen i Rikets Ständers Bank förr varit till jordbrukets behof anslagen, men som blifvit till Hypotheksbanken öfverlemnad, dels ock den årliga bankovinsten — alltså har

Konstitutions-Utskottet funnit ofvannämnda fem af Riksdagsfullmägtige *Per Nilsson*, *Carl Anders Larsson*, *Gustaf Bjerkander*, *Johannes Andersson* och *Per Persson* väckta motioner böra handläggas af Banko-Utskottet, hvilket, jemlikt 43 § Riksdagsordningen, är oförhindradt att, derest öfverläggning med annat Utskott i detta ärende anses nödig, sådan påkalla.

Hvilket beslut Konstitutions-Utskottet får härmed hos Rikets Ständer anmäla.

Stockholm den 19 December 1865.

Friherre *Leijonhufvud, Carl*, har anmält, att han i Utskottet icke varit närvarande, då beslutet fattades.

Stockholm, tryckt hos H. Nisbeth, 1865.

N:o 7.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Dec. 1865, kl. 1 e. m.

Konstitutions-Utskottets Memorial till Rikets Ständer, angående föreslaget tillsättande af särskildt Utskott för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner om förändring i grunderna för Beväringsinrättningen, m. m.

Enligt hvad Konstitutions-Utskottet af detsamma tillhandakomna protokollsutdrag inhemtat, har Höglofliga Ridderskapet och Adeln inbjudit Med-Ståndén att förena sig i det af förstbemälda Riks-Stånd fattade beslut om tillsättande af särskildt Utskott, bestående af fyra ledamöter från hvarje Riks-Stånd, för handläggning af Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner dels angående förändring i grunderna för Beväringsinrättningen samt om bildande af en Landstorm, och dels angående grunderna för infanteriets och kavalleriets organisation, om rättighet för den indelta soldaten eller ryttaren till tidigare afsked, samt om arméens vapenöfningar och underofficersbildningen. Denna inbjudning har af Högvördiga Preste-Ståndet blifvit antagen, men af Vällofliga Borgare-Ståndet och Hedervärda Bonde-Ståndet afslagen, hvadan, då i denna fråga sålunda två Stånd stadnat emot två, dess afgörande, jemlikt 36 § 3 mom. Riksdags-ordningen, tillhör Konstitutions-Utskottet, som af sådan anledning tagit densamma i öfvervägande.

Af det vid tillfället förda diskussionsprotokoll, hvaraf Utskottet fått kännedom, synes, att afsigten med ifrågavarande inbjudning varit att genom de i de Kongl. Propositionerna innefattade särdeles vigtiga och vidt omfattande frågornas behandling af ett särskildt derför tillsatt Utskott, kunna åstadkomma den sorgfälligare pröfning af desamma, som erfordrades för afgifvande af ett sakkunnigt omdöme. Enligt Konstitutions-Utskottets tanke kan emellertid det angifna ändamålet vinnas äfven utan att ett särskildt Utskott behöfde för detta ändamål tillsättas, hvilket möjligen kunde inom de fåtaligare Riks-Stånden möta svårighet deraf, att ledamöterne redan äro inom de ordinarie Utskotten upptagne. Rent militärisk sakkunskap torde svårligen kunna med någon säkerhet förväntas inom flera än ett af de fyra Riks-Stånden, och således skulle, derest en sådan speciel kunskap ansåges vara af hufvudsaklig

vigt för behandlingen af ofvannämnda frågor, densamma komma att saknas äfven hos flertalet inom det särskilda Utskottet. Anser man åter förmåga att uppfatta och bedöma dessa frågors vigt för vårt land i allmänhet vara det hufvudsakliga för afgifvande af ett sakkunnigt omdöme derom; så synes en sådan förmåga kunna påräknas lika väl inom de Utskott, hvilka, enligt Grundlagens föreskrifter, hafva att i dylika frågor sig yttra. Vid föregående riksdagar har det Utskott, till hvilket framställningar om förändringar i Allmänna Beväringsmanskapets inrättning, m. m., varit remitterade, icke underlåtit att för behandlingen deraf sammanträda med andra Utskott, och att sådant blifver förhållandet äfven under innevarande riksdag, derest behof deraf förefinnes, är allt skäl att antaga. Det synes således vara föga att befara, att inom dessa Utskott man icke skulle finna personer med tillräcklig förmåga att om ofvan omförmälda frågor afgifva ett sakkunnigt omdöme.

Af dessa skäl har Konstitutions-Utskottet ansett frågan om tillsättande af särskildt Utskott för handläggning af Kongl. Maj:ts ofvanberörda nådiga Propositioner böra förfalla; hvilket Utskottet får härmed hos Rikets Ständer anmäla.

Stockholm den 21 December 1865.

Friherre *Leijonhufvud, Carl,* har anmält, att han i Utskottet icke varit närvarande, då beslutet fattades.

Stockholm, tryckt hos H. Nisbeth, 1865.

N:o 8.

Ank. till Exp.-Utsk. den 17 Mars 1866, kl. 1 e. m.

Memorial, angående verkställd granskning af Statsråds-protokollen.

I enlighet med föreskriften uti 105 § Regeringsformen har Konstitutions-Utskottet hos vederbörande äskat de efter nästlidna riksdags början i Stats-Rådet förda protokoll, hvilka ock för tiden från och med November månads ingång år 1862 till och med Oktober månads slut sistlidna år blifvit till Utskottet öfverlemnade, nemligen öfver:

Justitie- och Justitie-departements-ärenden från och med den 11 November 1862 till och med den 31 Oktober 1865;

Utrikes-departements-ärenden från och med den 21 November 1862 till och med den 27 Oktober 1865;

Landtförsvars-departements-ärenden från och med den 11 November 1862 till och med den 31 Oktober 1865;

Sjöförsvars-departements-ärenden från och med den 11 November 1862 till och med den 31 Oktober 1865;

Civil-departements-ärenden från och med den 5 November 1862 till och med den 27 Oktober 1865;

Finans-departements-ärenden från och med den 14 November 1862 till och med den 27 Oktober 1865; samt

Ecklesiastik-departements-ärenden från och med den 14 November 1862 till och med den 27 Oktober 1865.

Dessutom har, med stöd af 105 § Regeringsformen och 29 § 2 mom. Riksdags-ordningen, Konstitutions-Utskottet begärt del af de protokoll öfver ministeriela ärenden, som blifvit i Stats-Rådet förda rörande de underhandlingar, hvilka med afseende på uppkomna förvecklingar mellan åtskilliga Tyska stater, särdeles Preussen och Österrike, å ena sidan, samt Danmark, å den andra, under loppet af åren 1863 och 1864 förefallit emellan Sverige och främmande magter, samt särskildt i fråga om ett emellan Sverige, Norge och Danmark ifrågasatt förbund, äfvensom beträf-

fande ej mindre de instruktioner, som i detta hänseende blifvit meddelade Sveriges och Norges dåvarande minister i Köpenhamn, än ock det sedermera inträffade ombytet af minister vid Kongl. Danska Hofvet; till följd af hvilken begäran Utskottet fått emottaga ministeriela protokoll med tillhörande handlingar för den 27 Oktober 1863 samt den 11 Januari, 19, 26 och 27 Februari, 5 April, 7 och 24 Maj, 29 Juni och 11 Juli 1864, äfvensom ett Statsråds-protokoll öfver Utrikes-departements-ärende för den 30 Januari innevarande år.

Under pågående granskning af Statsråds-protokollen har Utskottet från tvänne bland Riks-Stånden emottagit der gjorda anmälanden om anledning till anmärkningar emot Konungens Rådgifvare, hvilka anmärkningar blifvit af Utskottet pröfvade i sammanhang med granskningen af de Statsråds-protokoll, hvari de anmärkta åtgärderna funnits omförmälda.

De anmälda anmärknings-anledningarna hafva varit följande, nemligen:

1:o. Af Riksdagsfullmägtigen *J. M. Björkman* från Elfsborgs län, som i en af Hedervärda Bonde-Ståndet medelst protokollsutdrag af den 16 December sistlidna år till Utskottet öfverlemnad skrifvelse hufvudsakligen anfört, att genom den af Kongl. Maj:t den 4 December 1863 utfärdade och af Statsrådet m. m. Herr Friherre Gripenstedt kontrasignerade tulltaxa artiklarne gryn och mjöl af hvete och råg, fläsk och ost, alla slag, blifvit befriade från införseltull, oaktadt Rikets sednast församlade Ständer åsatt dessa artiklar sådan tull; att emot Rikets Ständers beslut införseltullen å artiklarna bränvin och sprit blifvit genom samma taxa nedsatt; att uti den nya tulltaxa, som, efter afslutandet af en handelstraktat med Frankrike, blifvit den 24 Mars sistlidna år utfärdad och jemväl vore af Herr Friherre Gripenstedt kontrasignerad, icke allenast samma förhållande återfunnes, utan ock friheten från införseltull blifvit än vidare utsträckt till flera andra artiklar; att sistnämnda utan medverkan af Rikets Ständer utfärdade tulltaxa blifvit gjord gällande ej blott för Sveriges handel med Frankrike, utan äfven för alla andra nationers handel i Svenska hamnar, utan att något förbehåll om ömsesidighet i förmåner dervid blifvit fästadt, samt att, enligt Björkmans åsigt, grundlagen sålunda blifvit både till bokstaf och anda öfverträdd i de delar, som fastställde Rikets Ständers rätt att allena sig beskatta och att utan Kongl. Maj:ts sanktion göra sina beslut angående bevillningarna till efterrättelse gällande; i följd hvaraf Björkman å bemälde Herr Statsråd yrkat ansvar enligt 106 § Regeringsformen.

2:o. Af samma Riksdagsfullmägtig, som uti en likaledes af Bonde-Ståndet medelst ofvannämnda protokollsutdrag af den 16 December sistlidna år till Utskottet öfverlemnad särskild skrift förmält, att, ehuru Rikets Ständer, uti underdånig skrifvelse den 4 November 1863, hos Kongl. Maj:t anhållit om tillsättande af en komité utaf sakkunnige män för att utarbeta förslag till ny tulltaxa, deruti, med iakttagande af erforderlig enkelhet och konseqvens i afseende på uppställningen, införseltullarne för de fabrikater, som utgjorde föremål för inhemsk industri, blefve föreslagna till sådana belopp, att de, å ena sidan, icke kunde lemna den Svenska producenten tillfälle att skörda oskälig vinst på öfrige medborgares bekostnad, men, å den andra, gjorde det för honom möjligt att, med användande af omtanka och flit, fördelaktigt bestå i konkurrensen med främmande i afseende å klimat, läge och kapitaltillgång mera lyckligt lottade industriidkare; så hade likväl den komité, som i anledning häraf tillförordnades, blifvit försedd med instruktion i alldeles motsatt rigtning mot den, hvilken Rikets Ständer uppställt, enär, i stället att den begärda nya tulltaxan bort afse måttligt skydd för den inhemska industrien, komitéen blifvit anmodad att utarbeta ett förslag till tulltaxa i frihandels-syftning och således tvärt-

emot Rikets Ständers uttalade önskningar i detta hänseende, oaktadt Rikets Ständer *allena* egde om tullafgifterna förordna, genom hvilken missaktning af Rikets Ständers önskningar och rätt, äfvensom hvad i öfrigt dermed stode i sammanhang, Herr Statsrådet Friherre Gripenstedt, hvars föredragning detta ärende tillhört, af anmärkaren ansåges hafva uraktlåtit att i sina rådslag inlägga den oväld och det nit, hvartill han af sin embetspligt hade bort uppmanas, vid hvilket förhållande Björkman mot bemälde Herr Statsråd yrkade ansvar efter 106 § eller åtminstone 107 § Regeringsformen.

3:o. Af Friherre *D. Hermelin*, som i en skrifvelse, hvilken af Höglofliga Ridderskapet och Adeln blifvit medelst protokollsutdrag af den 24 sistlidna Januari till Utskottet remitterad, anmält anledning till anmärkning emot de Konungens Rådgifvare, som tillstyrkt Kongl. Maj:t att ingå den handels- och den sjöfartstraktat, hvilka den 14 Februari nästlidna år blifvit afslutade med Frankrike, äfvensom mot dem, hvilka tillstyrkt upprättandet af den nya tulltaxa, som med anledning af nyssnämnda handelstraktat blifvit utfärdad den 24 Mars 1865; och hade Friherren med afseende å denna tulltaxa funnit anmärkningsvärdt, dels att, ehuru, enligt 60 § Regeringsformen, inga allmänna afgifter, af hvad namn och beskaffenhet som helst, utan Rikets Ständers samtycke kunna förhöjas, tullen å inkommande och utgående spanmål allena undantagen, hade likväl i 1865 års tulltaxa, gällande från den 15 April samma år, artikeln *Papper, alla andra slag, derunder begripet linieradt papper*, blifvit åsatt införseltull för år 1865 af 12, för år 1867 af 10 och för år 1868 af 8 öre per skålpund, hvilka tullsatser innefattade en förhöjning af dem, som i den af Rikets Ständers uppgjorda tarif af den 4 November 1863 varit bestämda, enär, enligt denna tarif, papper med tryckta linier skolat tullbehandlas såsom tryckpapper och således draga en tull af endast 6 öre per skålpund, äfvensom införseltullen å olimmadt papper blifvit förhöjd, emedan detta slags papper, som, enligt 1863 års tarif, förtullades med 6 öre per skålpund, jemlikt den nya tulltaxan måste hänföras till rubriken *Papper, alla andra slag*, och således draga en tull af 12 öre per skålpund; dels att, oaktadt Regeringsformens 64 och 65 §§ innehölle, att så väl rikets ordinarie statsmedel, som hvad under namn af extraordinarie utlagor och bevillningar till statsverket af Rikets Ständer anslås, hvartill, enligt 60 § Regeringsformen, äfven räknades tullmedlen, icke må annorlunda användas, än fastställdt blifvit, hade icke desto mindre i 1865 års tulltaxa så betydliga nedsättningar egt rum i införseltullen å de flesta artiklar, att de, beräknade efter 1864 års import, under sistlidna år för Statsverket medfört en direkt förlust af öfver en million Riksdaler, hvilken summa, enligt Friherrens åsigt, skulle, derest 1863 års taxa fortfarit att tillämpas, hafva influtit, men nu i stället blifvit använd att köpa en sjöfartstraktat med Frankrike, hvarförutan genom den vidtagna åtgärden lätt kunnat inträffa, att tullinkomsterna sjunkit under den summa af 13,500,000 R:dr, hvartill Rikets Ständer dem beräknat; dels ock att i den nya tulltaxan en införseltull af endast 75 öre per kanna af 50 procent alkohol blifvit åsatt bränvin och sprit af vindrufvor, då varan är tillverkad i Frankrike och derifrån på fastager sjövägen direkte hit införes, hvaremot allt annat bränvin och all annan sprit, som hit importeras, förtullades med 1 R:dr 10 öre per kanna af samma alkoholhalt, hvarigenom, enligt Friherrens förmenande, Regeringen, i strid mot sista mom. i 60 § Regeringsformen, till vinning för de enskilda personer eller korporationer i Frankrike, som tillverka bränvin och sprit af vindrufvor, fastställt ett monopolium af denna varas införsel i Sverige.

Vid pröfningen af dessa frågor har Konstitutions-Utskottet icke funnit anledning att i de anmärkta fallen tillämpa 106 § Regeringsformen.

I afseende åter å bedömandet huruvida de anmärkta åtgärderna, i hvad de förmenats påkalla tillämpning af 107 § Regeringsformen, må kunna anses vittna om det förbiseende af rikets sannskyldiga nytta, eller den frånvaro af oväld, nit, skicklighet och drift hos föredraganden, att nämnda § borde finna tillämpning, så har hos Utskottet i betraktande kommit, att då Rikets Ständers begäran om tillsättande af en komité, för att utarbeta förslag till ny tulltaxa, varit ett önskningsmål, å hvilka Kongl. Maj:t, enligt 89 § Regeringsformen, eger göra det afseende han för riket nyttigt finner, synes det icke skäligen kunna läggas föredraganden såsom uraktlåten embetspligt till last, att den tillsatta komitéen blifvit försedd med instruktion i den rigtning Kongl. Maj:t funnit vara den lämpligaste, så framt icke denna rigtning ledt till resultater, hvilkas skadlighet ej bort kunna förbises, utan att sådant hos föredraganden röjt bristande skicklighet, men detta har, enligt Utskottets åsigt, ingalunda varit förhållandet; att de anmärkta förändringarna i 1865 års tulltaxa, beträffande tullbehandlingen af tvänne pappersslag, finna en antaglig förklaring deruti, att man velat rätta ett förbiseende och en oegentlighet i 1863 års tulltaxa, hvarest uti det omedelbart efter tullsatsen å tryckt papper förekommande stadgandet, att "papper med tryckta linier skall behandlas såsom tryckpapper" påtagligen en förvexling egt rum af *tryck-* och *tryckt* papper, då papper, med tryckta linier onekligen är vida mer jemförligt med det sednare än med det förra, samt tillägget af ordet "olimmadt" efter tryckpapper varit öfverflödigt, vare sig att det, såsom kommateringen antyder, afser endast tryckpapper, hvilket ej införes annorlunda än olimmadt, eller gäller papper i allmänhet, deraf de särskilda i handeln förekommande slagen i alla fall i tulltaxan uppräknas, hvadan alltså någon tullförhöjning å olimmadt papper ej uppstått, emedan det ej, såsom anmärkaren förmenat, kan hänföras under rubriken «Papper, alla andra slag", utan förtullas under de särskilda benämningar, som i taxan förekomma, med åsatt införseltull af högst 5 öre per skålpund; att för öfrigt dessa båda papperssorter ej såsom handelsartiklar äro af den betydenhet, att någon skada för riket genom förändring af tullsatserna för dem kan anses hafva uppkommit; att vidare påståendet, det tillämpningen af nu gällande tulltaxa under sistlidna år för Statsverket medfört en direkt förlust af öfver en million Riksdaler, saknar giltigt skäl, enär man icke kan taga för gifvet, att varuinförseln varit oberoende af förändringarna i tullsatserna; att erfarenheten visat, det tullinkomsterna, långt ifrån att, efter den nya taxans tillämpning, understiga den beräknade summan, icke ens, på sätt Rikets sednast församlade Ständer antagit, nedgått under det belopp Kongl. Maj:t i sin nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof upptagit, samt slutligen, hvad den sist omförmälda anmärkningen beträffar, att den särskilda tullbestämmelse, hvilken till följd af den ingångna handelstraktaten införts i den nya tulltaxan i afseende å inom Frankrike af vindrufvor tillverkadt bränvin och sprit, ingalunda kan anses medföra ett så beskaffadt monopolium, som det, emot hvilket 60 § Regeringsformen utgör ett skydd.

Med afseende å hvad sålunda förekommit har Utskottet ansett de gjorda anmärkningarna böra förfalla, och äfven i öfrigt har, under den granskning af Statsråds-protokollen, som i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift blifvit företagen samt numera fullbordad, Utskottet hvarken funnit skäl att emot någon Stats-Rådets ledamot tillämpa 106 § Regeringsformen eller ansett anledning vara för handen att framställa någon anmärkning på grund af stadgandet i 107 § Regeringsformen.

Hvilket Konstitutions-Utskottet får hos Rikets Ständer härigenom anmäla.

Stockholm den 15 Mars 1866.

Reservationer:

af Grefve *Mörner, C. G. D.:* »Då jag icke kunnat instämma i de af Utskottet uti förevarande Betänkande afgifna yttranden, med undantag af hvad deruti förekommer derom, att skäl icke varit att emot någon Stats-Rådets ledamot tillämpa 106 § Regeringsformen, har jag ansett mig böra redogöra för i hvad måtto och på hvilka grunder jag funnit mig förhindrad att biträda de af Utskottets majoritet omfattade åsigter, hvarvid jag, följande den af Utskottet iakttagna ordning, får först yttra mig öfver de till Utskottet ingifna anmärknings-anledningar, och dervid anföra:

1:o. *I afseende å Riksdagsfullmägtigen Björkmans anmärkning dervid att den af Kongl. Maj:t tillsatta tullkomité blifvit försedd med instruktion i motsatt syftning emot hvad Rikets Ständer begärt.*

Det kan visserligen icke förnekas att, på sätt Utskottet anfört, Rikets Ständers begäran om tillsättande af berörda komité utgjort ett önskningsmål, hvarå Kongl. Maj:t egt göra det afseende, Han för riket nyttigt funnit, men deremot lärer äfven böra medgifvas att icke ringa vigt ligger deruppå, att vederbörande föredragande vid anmälan af en sådan Rikets Ständers önskan i möjligaste måtto undviker ett förfarande, som har utseende af missaktning emot Rikets Ständer och hvilket lätteligen kan utöfva en störande inverkan på den harmoni de båda Statsmagterna emellan, hvars bibehållande är för landet lika angelägen, som den bör ligga hvarje Konungens Rådgifvare ömt om hjertat. Enär nu Rikets Ständer icke begärt annat, än att, uti förslaget till ny tull-taxa, införseltullarne för de fabrikater, som utgjorde föremål för inhemsk industri, måtte blifva föreslagna till sådana belopp, att de, å ena sidan, icke kunde lemna den Svenska producenten tillfälle att skörda oskälig vinst på öfriga medborgares bekostnad, men, å den andra, gjorde det för honom möjligt, att, med användande af omtanka och flit, fördelaktigt bestå i konkurrensen med främmande, i afseende å klimat, läge och kapitaltillgång mera lyckligt lottade länders industri-idkare, synes mig denna begäran på en gång så fosterländsk och rigtig och lemnande komiterades pröfningsrätt en så vidsträckt frihet, att föredraganden hvarken haft anledning stämpla densamma såsom stridande mot de friare åsigter, hvilka uti sednare tull-taxor gjort sig gällande, eller bort kunna deraf finna sig förhindrad att till ledamöter i komitéen utse alldeles samma personer, åt hvilka det grannlaga uppdraget nu blifvit lemnadt, helst komiterades arbeten nogsamt bära vittnesbörd derom, att de, oaktadt den, efter föredragandens uppfattning, i motsatt rigtning emot Rikets Ständers begäran för dem utfärdade instruktion, likväl funnit sig föranlåtne så väl att inhemta upplysningar af fabrikanter och andra sakkunnige personer, som ock att, efter uppgjorda beräkningar om möjligheten för den inhemske varutillverkaren att kunna bestå i täflan med utländningen, upprätta sitt förslag till tulltaxebestämmelser. För mig är det således uppenbart att föredraganden, vid behandlingen af ifrågavarande ärende, i stället för att intaga den öfver de partiåsigter, hvilka vid riksdagen kämpat emot hvarandra, upphöjda position, som, enligt mitt förmenande, varit honom värdig, utan nödvändighet och på ett utmanande sätt inför Konungen fört den ena sidans talan och således icke ådagalagt den oväld, som man haft rätt att af honom fordra.

2:o. *Beträffande Riksdagsfullmägtigen Björkmans och Friherre Hermelins anmärkningar derom att ny tulltaxa blifvit, utan Rikets Ständers hörande, under den*

24 Mars 1865 utfärdad och dess tillämpning, utan förbehåll af reciprocitet, utsträckt till alla länder.

I anledning af dessa anmärkningar har Utskottet endast erinrat, att påståendet, det tillämpningen af 1865 års tulltaxa medfört för Statsverket en direkt förlust af öfver en million Riksdaler, saknade giltigt skäl och att tullinkomsterna, långt ifrån att, efter den nya taxans tillämpning, hafva understigit den beräknade summan, icke ens nedgått under det belopp, Kongl. Maj:t i nådiga Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof upptagit, men härmed synes mig icke anmärkningarnes giltighet undanröjd. Frågan om behörigheten af den åtgärden att, på sätt som skett, tillstyrka utfärdande af ny tulltaxa, kan icke underkastas Rikets Ständers pröfning och jag afhåller mig derföre från hvarje yttrande derom, men huruvida föredragandens förfarande att, utan förbehåll af reciprocitet, tillstyrka utsträckning af samma tulltaxas tillämpning till trafikerande från alla länder, är med rikets sannskyldiga nytta öfverensstämmande, har synts mig skäligen kunna påkalla en närmare pröfning. Det kan ej hafva fallit föredraganden för Finans-ärenden ur minnet, att då de i flera äldre tulltaxor och sednast den af den 4 December 1854 varit stadgadt, att för alla varor, som inkomme med *främmande* fartyg, förhöjdes den belöpande tullen med 40 procent och för alla varor, som med dylika fartyg utfördes, med 50 procent, *utom i de fall, då genom särskilda afhandlingar med främmande magter undantag härutinnan blifvit öfverenskomna*, så har, uti den af honom kontrasignerade tulltaxa af den 18 December 1857, detta stadgande blifvit utbytt emot det ännu gällande att *varor, som i främmande fartyg in- eller utföras, äro i Sverige icke underkastade andra eller högre afgifter, än om de med Svenska fartyg in- eller utföras*, likasom det ej eller bort undgå hans uppmärksamhet, att det just varit den sålunda på förhand och utan förbehåll af reciprocitet åt Franska fartyg beviljade förmån, som försatt Sverige i den obehagliga nödvändigheten att, såsom Herr föredraganden sjelf uttryckt sig, genom en handelstraktat med Frankrike köpa en sjöfartstraktat med nämnda land; — det vill säga, åt Svenska fartyg vid ankomsten till eller afresan från Franska hamnar bereda — icke enahanda behandling som Franska fartyg — utan en del af de förmåner, som i förhållande till främmande blifvit dessa fartyg tillerkända. Vid sådant förhållande vill det synas mig att Herr föredraganden haft en tillräckligt både sorglig och talande erfarenhet för att icke åter vid detta tillfälle fortgå på den för Sverige mindre lyckliga banan att på förhand bevilja fördelar åt sådana främmande länder, hvilka icke medgifva oss reciprocitet, helst då vi nu kommit på den punkt att vi knappast hafva något vidare, hvarmed vi kunna *köpa* oss deras bevågenhet.

3:o. *Angående Friherre Hermelins anmärkning, att uti den nya tulltaxan, tillämpad ifrån den 15 April 1865, förhöjning egt rum af de tullsatser, hvilka i den af Rikets Ständer uppgjorda tarif af den 4 November 1863 varit bestämda för papper med tryckta linier och för olimmadt papper.*

Huru på en gång haltande och vådliga de satser äro, som Utskottet uppställt derom, att en antaglig förklaringsgrund för de anmärkta förändringarne funnes deruti, att man velat rätta ett förbiseende och en oegentlighet i 1863 års taxa; och att de båda papperssorter, om hvilka vore fråga, ej, såsom handelsartiklar, äro af den betydenhet, att någon skada för riket genom förändringen af tullsatserna för dem kan anses hafva uppkommit, — torde vara uppenbart för hvar och en, som något närmare granskar dessa satser. Då uppmärksamheten först fästades på det i anmärkningen omnämnda förhållande, har väl till en början velat påstås, på sätt äfven under diskussionen på Riddarhuset i anledning af Franska traktaten af Herr Statsrådet och föredraganden för Finans-ärenden yttrades, att stadgandet i 1863 års tulltaxa att »*pap-*

per med tryckta linier skulle *tullbehandlas såsom tryckpapper»* tillkommit genom något skrif- eller tryckfel, men sedan vid granskning af ej mindre de tryckta handlingarne för 1862 och 1863 års riksdag, än ock de hos Bevillnings-Utskottet förvarade skrifna koncept till nämnda Utskotts Betänkanden och förslag vid sagda riksdag, det blifvit utredt att hvarken hos Bevillnings-Utskottet eller uti Rikets Ständers skrifvelse med öfverlemnande af förslag till ny tulltaxa något skrif- eller tryckfel förelupit, har detta påstående måst öfvergifvas. Enär emellertid sjelfva det faktum icke kunnat förnekas, att *tullen å papper med tryckta linier,* hvilken i 1863 års tulltaxa varit bestämd att utgå till enahanda belopp, som för tryckpapper, *eller med 6 öre för skålpundet* blifvit i 1865 års tulltaxa fastställd *för tiden till innevarande års slut till 12 öre för skålpundet, för år 1867 till 10 öre och för år 1868 till 8 öre* äfvenledes för skålpundet, och att sålunda en verklig *tullförhöjning* å denna artikel egt rum, har, på sätt här ofvan är nämndt, bestämmelsen i 1863 års tulltaxa af Utskottet förklarats innefatta en oegentlighet eller hafva härrört af ett förbiseende, men, om äfven förhållandet varit sådant, — hvilket icke blifvit på något sätt styrkt, — så vill det dock synas mig, att det icke tillkommit föredraganden, att, med förbiseende af stadgandet i 60 § Regeringsformen derom att inga allmänna afgifter af hvad namn och beskaffenhet som helst kunna utan Rikets Ständers samtycke *förhöjas*, söka bereda rättelse uti en sådan oegentlighet eller ett sådant förbiseende genom åsättande af *högre* tull, än Rikets Ständer beslutat; och om, — såsom Utskottet vidare anför, — den ifrågavarande papperssorten ej såsom handels-artikel är af betydenhet, så finner jag uti detta förhållande en ökad anledning för den åsigten, att föredraganden bort sorgfälligt undvika, att för den, enligt mitt förmenande, föga vigtiga omständigheten att i tulltaxan införa en, efter hans åsigt, mera systematisk tullsats å denna artikel, föranleda en Kongl. Maj:ts åtgärd, som, derest den skulle vinna häfd och kunna tjena till efterföljd, kan, i sina konseqvenser och bragt i system, blifva för landet och de Rikets Ständer genom grundlagen tillförsäkrade rättigheter af den mest vådliga beskaffenhet. För min del har jag således icke kunnat godkänna de antaganden, på hvilka Utskottet stödt sitt ogillande af den framställda anmärkningsanledningen, och jag har ansett mig härtill ega så mycket större skäl, som jag vid granskning af Statsråds-protokollet för den 24 Mars 1865, då den nya tulltaxan fastställdes, icke kunnat deruti finna något, hvaraf jag kunnat sluta till rigtigheten af dessa antaganden, utan att berörda protokoll snarare föranleder till fattande af en alldeles motsatt öfvertygelse om desamma. Af protokollet inhemtas nemligen, att, sedan Herr föredraganden, med anledning deraf att den emellan Kongl. Maj:t och Hans Maj:t Fransmännens Kejsare afslutade handelstraktat blifvit af Kongl. Maj:t ratificerad och godkänd samt ratifikationerne den 22 i samma månad i Paris utvexlade, hemställt, att Kongl. Maj:t måtte låta omarbeta den af Kongl. Maj:t under den 4 December 1863 utfärdade tulltaxa, men att, såsom orden lyda, — *»om än en följdrigtig tillämpning af de grundsatser, hvilka i den afslutade handelstraktaten blifvit antagna, kunde kräfva mera omfattande jemkningar i nu gällande tullafgifter, — frågan derom likväl borde anstå intilldess Rikets Ständer kommit i tillfälle att i ämnet besluta; och att fördenskull andra förändringar i tulltaxan icke måtte vidtagas, än som af den afslutade handelstraktaten vore en följd.»* så har Herr Statsrådet och Departements-chefen omedelbart derefter begärt Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse å den vid protokollet fogade nya tulltaxa, utan att Herr föredraganden med något ord fästat Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på den jemkning i tullsatserna å papper, som han dock, enligt Utskottets förmenande, skulle, i strid emot sina till protokollet uttalade åsigter, funnit företrädesvis angelägen för åstadkommande af en följdrigtig tillämpning af tull-

beskattningens grundsatser på de två omnämnda pappers-sorterna. Vid sådant förhållande och då de ifrågavarande förändringarne i tullsatserna icke voro genom Franska handelstraktaten betingade, och Herr föredragandens hela föregående embetsmannabana för mig utgör en borgen derföre, att han icke kan hafva vid utfärdandet af den nya tulltaxan af den 24 Mars 1865 åsyftat att stadga någon tullförhöjning, har jag hos mig stadgat den öfvertygelsen att den anmärkta förhöjningen i tullen å linieradt papper tillkommit, icke för att rätta någon oegentlighet eller något förbiseende i 1863 års taxa, utan *af ett ouppsåtligt förbiseende* vid utfärdandet af 1865 års tulltaxa, hvilket förbiseende, om det än ej deraf ursäktas, likväl lätt kan förklaras af den omständigheten att, så vida man af Statsråds-protokollet kan sluta, icke någon myndighet blifvit öfver förslaget till tulltaxa hörd, innan detsamma till stadfästelse hos Kongl. Maj:t anmäldes.

I öfrigt har vid läsning af de Statsråds-protokoll, uti hvilkas granskning jag deltagit, min uppmärksamhet blifvit fästad vid rådgifvare-åtgärderna i afseende å några andra regeringsbeslut, hvilka åtgärder synts mig hafva bort hos Rikets Ständer anmälas; och för hvilka jag får lemna en i möjligaste måtto kort redogörelse, med antydan af hvad dervid i främsta rummet synts mig anmärkningsvärdt; och hvilket hindrat mig att biträda den slutmening, hvartill Utskottet i sitt Betänkande kommit. Dessa åtgärder äro:

att genom den med Frankrike den 14 Februari 1865 afslutade handelstraktat, hvarigenom man, enligt Herr Statsrådets och föredragandens för Finans-ärenden eget yttrande, velat köpa sig en Sjöfartstraktat med nämnda land, Sverige måst icke allenast i afseende å flera artiklar och deribland några af ganska stor betydenhet både för inhemsk industri och såsom handelsartiklar underkasta sig större tullnedsättningar, än som blifvit brödrariket Norge affordrade, utan ock på det hela finna sig uti eftergifter, hvilka, enligt mitt förmenande, ingalunda uppvägas af de dels genom handelstraktaten och dels genom sjöfartstraktaten för Sverige betingade förmåner, och att, då genom förstnämnda traktat tullsatser å en mängd artiklar blifvit för en tid af tolf år bestämda, detta innefattar ett stadgande, hvarigenom Svenska representationens rätt att fritt besluta rörande denna landets inre angelägenhet blifvit under berörda tid, utan Ständernas förutgångna medgifvande, i betydlig mån inskränkt;

att, oaktadt Rikets Ständer den 21 November 1863, vid öfverlemnande till Kongl. Maj:t af sitt förslag till räntans frigifvande, påkallat uppmärksamhet deruppå, att penningeförhållandena tidtals voro sådana, att räntan, då aftalet derom vore fritt, kunde stiga utöfver dess dåvarande gräns, men att önskvärdt vore, att öfvergången från bunden till fri ränta måtte ske utan kännbar olägenhet, och att derföre *en så gynnsam tidpunkt för förändringen, som möjligt*, borde väljas, och Rikets Ständer, just af dessa skäl, ansett sig böra åt Kongl. Maj:t öfverlemna att bestämma när densamma lämpligen borde försiggå, så att, derest Rikets Ständers förslag vunne Kongl. Maj:ts bifall, Kongl. Maj:t skulle ega att utfärda författning i ämnet, när Kongl. Maj:t, *med afseende på för handen varande förhållanden, funne tidpunkten lämplig för författningens trädande i verkställighet;* så har, till följd af Hans Excellens Herr Justitie-Statsministerns och Stats-Rådets öfriga ledamöters tillstyrkande, förslaget blifvit godkändt och till efterrättelse påbjudet vid en tidpunkt, som, på sätt Herr Trolle i sin reservation vidare utvecklat, ingalunda kan, så vidt jag förstår, antagas hafva varit *för förändringen gynnsam;*

att sedan Engelske undersåtarne Georg Kitson och J. H. Johnson, i uppgifven egenskap, den förre af ordförande och den sednare af direktör i ett Engelskt

bolag

bolag under benämning „The Gellivara Company Limited" och med åberopande af ett med namnet Victor Kjellberg undertecknadt å bolagets kontor den 21 Mars 1864 hållet protokoll, hvilket för öfrigt icke lemnat upplysning om i hvilken del af verlden nämnda kontor varit befintligt, genom ombud hos Kongl. Maj:t anhållit att för bedrifvande af bruks- och sågverksrörelse inom Norrbottens län få besitta ett stort antal inom nämnda län belägna, till namn uppgifna och enligt i afskrift företedt salubref till bolaget försålda fasta egendomar, bruk och sågverk, så har — utan att det ansetts nödigt att nämnda bolag, deruti, efter hvad i ansökningen uppgifvits, Svenske män skulle till icke obetydlig del vara intressenter, underställt sin bolagsordning Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och godkännande, eller någon undersökning skett derom huruvida den bolags-ordning, som bolaget må hafva för sig antagit, kan med Svensk lag stå tillsammans, eller ens om uppgiften att bolaget blifvit stiftadt under den i England sedan år 1862 gällande lag för bolag och den 25 Februari 1864 derstädes behörigen registreradt, är med verkliga förhållandet öfverensstämmande, ännu mindre angående hvilka, som i bolaget äro delegare eller hvad garantier detsamma i afseende på soliditet med mera kunnat erbjuda, — Stats-Rådet tillstyrkt meddelande af tillåtelse åt bolaget att besitta de inköpta fastigheterna, hvilka omfatta en icke ringa del af provinsen Norrbotten och till rymden säkerligen äro större, än månget Tyskt furstendöme, och att derå söka lagfart, utan andra vilkor, än att bolaget alltid skulle hafva ett inom länet bosatt ombud, hvilket skulle ega att i angelägenheter, de der anginge eller härflöte af den rörelse, hvilken bolaget kunde komma att i riket bedrifva, eller eljest rörde de omnämnda egendomarne, vid domstolar och andra embetsmyndigheter å bolagets vägnar svara, och hvilket ombuds namn och vistelseort bolaget skulle ofördröjligen hos Konungens Befallningshafvande i länet uppgifva, likasom bolaget borde på enahanda sätt anmäla inträffande ombyten af sådant ombud, allt vid äfventyr att, om föreskriften derom skulle finnas icke vara iakttagen, Konungens Befallningshafvande skulle ega att, uppå anmälan, i förekommande fall så beskaffadt ombud å bolagets vägnar med laga verkan utse;

att efter det Kongl. Maj:t, uppå framställning af Chefen för Ingeniör-korpsen, täckts, genom nådigt Bref af den 3 Augusti 1839, förordna att den inkomst af vallhö, hvilken enligt förut gällande stadganden och fördelningsgrunder var, såsom *en bestämd löneförmån*, tillerkänd fortifikations-befälhafvarne å rikets fästningar, skulle vid dåvarande innehafvares död, befordran eller förflyttning till annan tjenstgöringsort, ingå till bildande af en så kallad besparingskassa, ställd under Chefens för Ingeniör-korpsen disposition för att användas till förbättrande af äldre officerares inkomster, hvilka tjenstgjorde på dyra stationsorter, äfvensom till understöd för yngre lönlösa officerare, men den förändring häruti sedermera, efter hvad ett Kongl. Bref af den 18 Mars 1862 utvisar, blifvit vidtagen, att i anledning af ett utaf Chefen för Ingeniör-korpsen till Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse öfverlemnadt förslag till en enskild pensions-inrättning för Ingeniör-korpsens befäl, hvarigenom åt korpsens medlemmar skulle tillförsäkras ett tillökadt pensionsbelopp af minst 1,000 Riksdaler utöfver den vanliga pensionen, Kongl. Maj:t, jemte förklarande att Kongl. Maj:t väl funnit den ifrågaställda pensions-inrättningen kunna blifva gagnelig, men att stiftelsen, om den komme till stånd, helst borde, såsom äfven beroende af frivilliga bidrag, förvaltas efter det reglemente, hvarom delegarne sjelfve kunde i behörig ordning öfverenskomma utan någon af Kongl. Maj:t derå meddelad stadfästelse, likväl, för ändamålets befrämjande, medgifvit att dertill må användas såväl den i Kongl. Brefvet den 3

Augusti 1839 omförmälda besparingskassa, som ock de till densamma inflytande vallhömedel från rikets fästningar, med undantag endast af 2,000 Riksdaler årligen, hvilka fortfarande borde, på sätt förut skett, och i öfverensstämmelse med föreskrifterna i nyss åberopade Kongl. Bref användas; så har, uppå derom af Chefen för Ingeniörkorpsen framställda yrkanden och utan att, så vidt af Statsråds-protokollen kunnat inhemtas, någon undersökning egt rum, huruvida den förmån, Kongl. Maj:t sålunda behagat af nåd och utan Ständernas medverkan bevilja den Statsverket nu mera frånskiljda besparingskassan, varit af beskaffenhet, att kunna berättiga kassan till ersättningsanspråk emot Kronan eller innehafvare af Kronans rätt, icke allenast ledamöterna uti den af Kongl. Maj:t tillförordnade Regering dels genom beslut den 4 Juli 1865 förpligtat bolaget för jernvägsanläggning emellan Landskrona och Eslöfs jernvägsstation att för åtskillig Kronans mark, som blifvit upplåten för banans inledande till staden och den derstädes afsedda bangård, och hvarutaf en del varit för besparingskassans räkning utarrenderad, en annan mindre del åter åt en materialvakt upplåten, en tredje lott om 8,4 kappland af Krigs-kollegium på arrende åt enskild person upplåten emot en årlig afgäld af 18 Riksdaler, som dock förklarats hafva rätteligen bort tillfalla besparingskassan; samt ändtligen en fjerde lott, hvilken, oaktadt den, genom köp redan den 4 Maj 1776, tillfallit Kongl. Maj:t och Kronan, likväl alltsedan varit åt säljaren och hans arfvingar utan afgift upplåten och äfven vid tiden för afträdandet till bolaget af två sådana innehades, men på hvars afkomst besparingskassan gjort anspråk på den grund att jorden inköpts för att i sammanhang med den så kallade Rörsjön bereda en öfversvämning framför östra fästnings-frontonen, till Ingeniör-korpsens besparingskassa för all framtid utgifva en årlig afgäld af 813 Riksdaler, beräknadt från den tid bolaget kommit i besittning af marken, dels ock genom beslut den 11 i samma månad och år förpligtat bolaget för jernvägsanläggning emellan Christianstad och Hessleholm att såsom afgäld för en till nämnda jernvägs-anläggning använd del af bastionen Drottningen vid Christianstad årligen till Ingeniör-korpsens besparingskassa erlägga 8 Riksdaler 37 öre, oaktadt båda dessa bolag varit, enligt Rikets Ständers skrifvelse af den 14 September 1863, berättigade att *utan kostnad eller årlig ersättning* undfå upplåtelse af sådan för jernvägsanläggningarne erforderlig, Kronan tillhörig jord, som stod under dess omedelbara disposition, med undantag endast för boställsjord samt annan åt enskild person med åborätt eller annorledes upplåten kronojord, utan ock Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern och Stats-Rådets öfrige vid tillfället närvarande ledamöter den 30 Augusti 1864 tillstyrkt Fångvårds-styrelsens förpligtande att till meranämnda besparingskassa såsom ersättning för mistad inkomst af vallhö, till följd af några på Fångvårds-styrelsens föranstaltande och bekostnad vidtagna förändringar i bastionen Banér å Malmö citadell, årligen af fångvårdsmedlen utgifva 40 Riksdaler;

att, sedan Rikets Ständer, i underdånig skrifvelse den 12 Maj 1860, anhållit det Kongl. Maj:t täcktes i nåder tillse huruvida genom förändring i uppbördssättet af indelta räntor och kronotionde, anslagen åt militäre tjenstemän, någon lättnad i berörde besvär kunde de skattskyldige beredas, samt ej mindre samtliga läns styrelser än ock lönings-direktionerne vid de indelta regementena blifvit öfver denna skrifvelse hörde, hvarefter först Krigs- och Kammar-kollegierna, och sedermera Stats-kontoret och Kammar-rätten samt slutligen den af Kongl. Maj:t i nåder tillförordnade Landtförsvars-komité underdåniga utlåtanden afgifvit, hvilka, ehuru i vissa delar skiljaktiga, dock sammanstämt uti att anse den ifrågasatta förändringen nyttig och ändamålsenlig; så har, vid ärendets föredragning hos Kongl. Maj:t den 25 April 1865, Herr Departements-chefen och föredraganden för Landtför-

svars-ärenden, med afseende hufvudsakligen på de många oundgängliga utgifter, som måste till försvarsverkets ordnande äskas af Rikets Ständer, och då för vinnande af det utaf Ständerna åsyftade ändamål särskilda, till betydligt belopp uppgående medel skulle, enligt Herr Departements-chefens åsigt, vara erforderliga, funnit betänkligt tillstyrka nådig Proposition i förevarande hänseende, och derföre hemställt att frågan rörande förändring i allmänna uppbördssättet för arméen måtte för närvarande lemnas utan åtgärd, i och hvarmed denna förut af Kongl. Maj:t genom nådiga Propositioner den 13 November 1820 och den 7 Maj 1834 samt nådig Skrifvelse den 27 Januari 1840 väckta, samt äfven en gång, eller den 24 Maj 1845, af Rikets Ständer beslutade, till lindring för de högst beskattade bland landets jordbrukare syftande förändring blifvit för denna gång undanskjuten; samt slutligen

att, oaktadt Rikets Ständer, uti underdånig skrifvelse af den 4 December 1863, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående Krigs-kollegii ombildning till en arméförvaltning, jemte det Rikets Ständer medgifvit en sådan Krigskollegii förändring och att, om Kongl. Maj:t funne lämpligt att före denna riksdag gå i författning om inrättande af en arméförvaltning i enlighet med de af Ständerna uppgifna grunder, det beviljade anslaget till Krigs-kollegium skulle få för sådant ändamål användas, tillika härvid fästat det förbehåll att Statsverkets utgifter icke finge derutöfver ökas till följd af anspråk af de i Krigs-kollegium anställde embets- och tjenstemän, samt Rikets Ständer förut, med stöd af Kongl. Maj:ts vid 1856—1858 års riksdag gjorda nådiga framställning om öfverflyttning på Riks-staten af den del af aflöningen för Krigs-kollegium och Utredningsförråden, hvilken med särskildt uppgifna belopp utginge från åtskilliga under Kollegii förvaltning ställda kassor och särskilda medel, under den 27 Januari 1858 beslutat, det ifrågavarande kassor och fonder skulle då och *för framtiden* från alla utgifter i berörda hänseende betrias; så har Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet den 28 Februari 1865 underställt Kongl. Maj:ts nådiga godkännande ett förslag rörande den nya Arméförvaltningens ordnande och den i sammanhang härmed för en del Krigskollegii embets- och tjenstemän uppkommande indragningsstat, utvisande en brist i det beräknade årliga anslaget af 4,700 Riksdaler, och tillika föreslagit att denna brist, hvilken Herr Departements-chefen ansett tilläfventyrs komma att efter slutet af första året efter den nya organisationens införande till största delen försvinna, skulle få betäckas genom tillskott från den Förenade Mötespassevolans-fonden, hvilken dock är en af de kassor, som uti Rikets Ständers skrifvelse af den 27 Januari 1858 finnas särskildt omnämnda, samt dessa Herr Statsrådet och Departements-chefens hemställanden och förslag blifvit af Stats-Rådets öfriga ledamöter i underdånighet tillstyrkta.

Af Herr *Trolle*, *C A.*: "I betraktande af, — å ena sidan:

att i underdånig skrifvelse den 21 November 1863, rörande frigifvande af räntan för försträckningar, Rikets Ständer —med omförmälande, bland annat, att "om icke fullgiltiga skäl till inskränkning i ränteaftalet förut funnits i bristen på bankanstalter och andra kreditinrättningar, så bortfalla dessa i och med detsamma hindren för sådanas uppkomst borttagas och dylika välordnade uppstå", att "då bankväsendet äfvensom andra kreditanstalter, afsedda för särskilda slags behof, såsom sparbanker och hypotheksföreningar, här i landet redan hunnit den utveckling och tagit en sådan rigtning att, *om desamma fortfarande få ega bestånd och än vidare fortgå*, något förtryck af långifvare mot de lånebehöfvande icke behöfver fruktas, synes icke heller någon betänklighet härutinnan mera böra hindra tillämpningen af en i sig sjelf rigtig grundsats"; — i nära, om än icke omedelbart, sammanhang

dermed sig yttrat: «Skulle åter betänklighet från jordbrukarnes sida härröra af ett antagande, att ändamålsenliga *lånetillfällen* för jordbrukets behof ännu icke funnos *i tillräcklig mån*, så torde allenast behöfva *hänvisas på de numera öfver hela landet verksamma hypotheksföreningarne samt erinras, att icke hvarje slag af skuldsättning* och till hvad belopp som helst *bidrager till en helsosam utveckling af den vigtiga näringen eller dess idkares varaktiga välstånd;*" Och med afseende derå att förändringen emellertid vore af en så omfattande vigt, att varsamhet med dess införande icke bör underlåtas, erfarenhet om verkningarne i en eller annan rigtning önskvärd innan densamma i hela sin vidd genomföres samt landets vigtigaste modernäring, jordbruket, torde vara ömtåligast för förändringar, Rikets Ständer inskränkt densamma till de i handeln och förädlingsindustrien vanligen förekommande försträckningar på kortare tid med uteslutande af lån mot säkerhet i fast egendom, samt slutligen, då det för öfrigt vore önskvärdt, att öfvergången från bunden till fri ränta må ske utan känbar olägenhet *och att derföre en så gynnsam tidpunkt för förändringen som möjligt bör väljas* — Rikets Ständer ansågo sig böra åt Kongl. Maj:t öfverlemna att bestämma när densamma bör försiggå, *derest det bilagda lagförslaget vunne Kongl. Maj:ts nådiga bifall;* att Bonde-Ståndet till Kongl. Maj:t ingått med underdåniga påminnelser hurusom Rikets Ständer vid nästförutgångna riksdag för sin del icke antagit Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i enahanda syftning just derföre, att de klasser, som man sålunda afsåge att skydda, med oro och bekymmer mottoge densamma, och i en tid sådan som den närvarande, då penningebrist och egendoms afträdande i hela landet förspörjes, olyckor af många slag torde genom förändringens vidtagande uppstå, hvadan Bonde-Ståndet anhållit om vidare utredning af frågan och derefter ny framställning till kommande Ständer, — och slutligen att nära nog alla de ledamöter af Konungens Högste Domstol, som yttrande i ärendet afgifvit, på anförda skäl den ifrågaställda förändringen i underdånighet afstyrkt; — Men, å andra sidan, att Konungens rådgifvare, då ärendet den 13 September 1864 hos Kongl. Maj:t förekom till afgörande, i underdånighet tillstyrkt nådigt bifall till ifrågavarande lag på de skäl, som upptagas i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet till föregående riksdag, och sig i öfrigt utlåtit, hvad anginge tidpunkten för förändringens genomförande, att penningeställningen visserligen icke vore sådan, att man deraf kan berättigas draga den slutsatsen att räntans frigifvande kunde ske utan att märkbara verkningar deraf omedelbart uppstå, men att åter någon gynsammare tidpunkt derför torde icke såsom sannolik kunna motses före kommande riksdag, än dåvarande, sedan allmänt fredslugn i Europa inträdt och Sverige, under goda utsigter för de flesta af sina exportartiklar, till större delen äfven fått god skörd: hvarförutan Stats-Rådet yttrat: att ehuru det utan tvifvel vore lyckligt, om förändringen skedde i en tidpunkt, då räntan såväl in- som utomlands stode lägre än den i lag nu medgifna, men att det vore just i tid af hög ränta som friheten behöfdes och behofvet kunde bli så starkt, att förändringen saklöst ej kunde uppskjutas: att lagens maximum blifvit kringgånget utan att de lånebehöfvande, som sålunda gått miste om fördelen af den bundna räntan, kommit i åtnjutande af de med den fria räntan förenade fördelar, bland hvilka den vore af synnerlig vigt, att rätta naturliga priset på penningar blefve allmänt kändt: att denna kännedom icke fullständigt kunde vinnas så länge den verkliga räntan icke finge noteras, då den öfverstege den lagliga och deraf uppstode hinder icke allenast för kapitalernas naturliga strömning till de penningemarknader, der räntan vore hög, utan ock för lånebehöfvande att uppsöka penningarne, der räntan vore låg; dertill komme att mången i förlitande på den fixerade räntan inläte sig i företag, som icke kunde återgälda

en högre ränta å det nedlagda kapitalet, hvaremot penningarnes dyrhet, då den vore allmänt kunnig, afhölle från dylika spekulationer, eggade till sparsamhet och verkade återhållande mot frestelsen att låna mera än som vore oundgängligen nödigt: att härigenom blefve tillgången för de nödvändiga lånen mera tillräcklig, och räntan bringades åter på ett naturligt sätt att falla; och hemställde slutligen Stats-Rådet på dessa grunder, att Kongl. Maj:t täcktes utfärda författningar i öfverensstämmelse med Rikets Ständers förslag, att omedelbart efter utfärdandet träda i kraft.

I betraktande häraf och vidare:

att vid den tidpunkt — närmare ett år efter det Rikets Ständers förberörda skrifvelse till Kongl. Maj:t afläts — då Konungens rådgifvare tillstyrkt ifrågavarande åtgärd, allmänna hypotheksbanken ej längre förmådde upplåna penningar, mot den för densamma till fem procent begränsade räntan, och till följd deraf de flesta hypotheksföreningarnes verksamhet till jordbrukets understödjande med lån upphört, ehuru fullständiga handlingar för lån till belopp — jag tror mig ej irra mig — af 20 à 30 millioner Riksdaler derstädes funnos aflemnade;

att deremot betydliga kapital, som eljest kunnat komma landtbruket till del, blifvit till följd af nya oktrojer för enskilda banker detsamma undandragna;

att, ehuru landet i allmänhet lärer år 1864 erhållit en god skörd, detta förhållande dock icke kunnat i någon verksam mån bidraga till att minska det allmänt kända stora lånebehofvet, helst in- och utomlands nedtryckta sädespris i förening med, mångenstädes genom otjenligt bergningsväder, försämrad vara väsendtligen förringat värdet af det till afsalu öfverblifna spanmålsförrådet;

att den, genom räntans frigifvande för så kallade handelns eller korta papper, ökade låneutgifning i enskilda banker icke kunnat varaktigt gagna jordbruket, aldraminst den talrika klassen af mindre jordbrukare;

att dessa sednares penningeförlägenhet, hvarom Bonde-Ståndets ofvanomförmälda underdåniga skrifvelse handlar, ingalunda minskats utan fastmera i flera landsorter ökats vid och efter den tidpunkt, då räntan i viss mån frigafs, hvarom allmänt kända förhållanden, strandade bemödanden att inrätta landtbruksförlagsbanker m. m. bära vittnesbörd;

och slutligen

att således, hvarken tillvaron af verksamma låneinrättningar för jordbrukets behof, som Rikets Ständer i deras underdåniga skrifvelse synas förutsätta, varit i någon väsendtlig mån för handen vid den tid, då Kongl. Maj:ts nådiga beslut fattades, eller den penningeströmmens rigtning, som derigenom befordrats, kunnat i egentlig mening anses komma jordbruket till godo, fastmera derifrån afvikit;

så anser jag att i Konungens rådkammare jordbrukets vigt och behof icke tillvunnit sig den uppmärksamhet, eller blifvit så uppskattade, som, efter min tanke, ej mindre Rikets Ständer hafva afsett, än skäligen bordt ske, då det gällde att besluta ett steg på kreditlagstiftningens bana af den oberäkneliga vigt, som det ifrågavarande;

Och thy tror jag, för min del, att Konstitutions-Utskottet icke saknat anledning att sådant till Rikets Ständers kännedom meddela.»

af Herr *Ramsay, A. H.:* »Bland regeringsåtgärder, som utgjort föremål för Konstitutions-Utskottets öfverläggning och bedömande, har äfven varit den handelstraktat, som under nästlidna år blifvit af Kongl. Maj:t med Frankrike afslutad. Såväl inom Utskottet, som äfven inom Stånden vid behandling af Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 2, angående antagande af berörda traktat, hafva olika åsigter yttrats derom, huruvida Regeringens förfarande i afseende å densamma stått i fullkomlig

öfverensstämmelse med grundlagens föreskrifter. Till följd häraf och med afseende å vigten och betydelsen för framtiden af den sålunda, såvidt jag känner, för första gången väckta frågan om ej mindre Kongl. Maj:ts än äfven den andra statsmagtens rättigheter i afseende å behandlingen af ärenden af nämnda slag, har jag trott och inom Utskottet påyrkat att en utredning deraf borde uti förevarande Betänkande meddelas, äfven om, på sätt Utskottet ansett, anledning till vidtagande af någon åtgärd eller ens till anmärkning uti ifrågakomna fall icke förefunnes. Då jag äfven uti sistberörda afseende är af skiljaktig åsigt med Utskottets pluralitet, har jag funnit mig föranlåten att försöka åstadkomma en sådan utredning.

Enligt § 12 Regeringsformen tillkommer visserligen Konungen rättighet att i afhandlingar och förbund med främmande magter ingå; men fastän nämnda § i afseende härå icke innehåller någon inskränkning, är väl tydligt och klart att Konungens berörda rättighet icke får utöfvas på sådant sätt, att densamma kommer i strid med andra bestämmelser i grundlagen. Lika litet derföre som Konungen kan med laga verkan afsluta traktater, hvarigenom riket belastas med gäld, någon del af detsamma eller någon Kronans tillhörighet afhändas eller förpantas, rikets mynt till skrot och korn förändras, eger Konungen att ingå uti afhandlingar, som innefatta inskränkning eller ingrepp uti den beskattningsrätt, som, enligt § 57 Regeringsformen, är den andra Statsmagten uteslutande tillerkänd. Till utöfningen af denna beskattningsrätt hörer, enligt §§ 58—62 Regeringsformen, att icke allenast pröfva Statsverkets behof, utan ock bestämma på hvad sätt, d. v. s. under hvilka titlar, de medel, som utöfver de ordinarie inkomsterna härtill erfordras, böra utgå. Då till dessa beskattnings- eller bevillningstitlar höra, bland andra, *tullmedlen*, samt genom förenämnda traktat blifvit bestämdt och aftaladt, bland annat, att under loppet af tolf år en mängd artiklar skola få i riket införas mot till beloppet stadgade tullafgifter, hvilka följaktligen under hela denna tid icke få derutöfver förhöjas, så torde väl uppenbart vara, att till följd af berörda bestämmelser, — enligt hvilka, efter den af komiterade för utarbetande af en ny tulltaxa uppgjorda beräkning, för de kommande åren, sedan traktaten inträdt i sin fulla tillämpning, en minskning i tullinkomsterna af omkring 2,600,000 R:dr R:mt årligen skulle uppstå, — ifrågavarande traktat är af beskaffenhet, att på beräkningen vid bestämmandet af statsinkomsterna icke allenast *kunna*, utan troligen äfven *komma* att ega en ganska betydlig inverkan. Det återstår visserligen ännu för representationen att genom förhöjda tullsatser på åtskilliga mera allmänt brukade artiklar, hvilka icke utgjort föremål för nämnda traktat, såsom t. ex. kaffe och tobak, söka afhjelpa den genom traktaten befarade minskningen i tullinkomsterna; men, om det antages att Konungen utan den andra Statsmagtens medverkan eger ingå och afsluta traktater, sådana som den ifrågavarande, kan ju inträffa att en kommande Regering, som t. ex. önskar att genomföra frihandelsprincipen i dess helhet, för längre tid afslutar en handelstraktat, deruti tullsatserna å dessa äfvensom andra s. k. kassa-artiklar bestämmas till vissa lägre belopp. Tullbevillningen, hvilken hitintills utgjort den relativt största inkomstkällan för fyllande af statsbehofven, skall då säkerligen komma att nedgå till en jemförelsevis ganska ringa summa; och nationen till följd deraf se sig nödsakad att för fyllande af statsbehofven underkasta sig en kanske mångdubblad förhöjning af den direkta beskattningen eller den s. k. Allmänna Bevillningen, hvilken dock, enligt ordalagen i § 60 Regeringsformen, är den beskattningsgrund, som i sista rummet bör anlitas. Om en sådan regeringsåtgärd af representationen ogillades, såsom icke med landets sannskyldiga nytta förenlig, kunde likväl rättelse deruti ej vinnas genom användande af den i § 107 Regeringsformen anvisade utväg för åvägabringande af förändring uti ett ogilladt

regeringssystem, utan skulle dertill erfordras icke mindre än ett traktatsbrott med deraf följande förvecklingar och möjligen ännu olyckligare påföljd.

Till följd af hvad sålunda är vordet anfördt, torde uppenbart vara att traktater af beskaffenhet att på den fria utöfningen af nationens sjelfbeskattningsrätt ega inflytande, icke utan medverkan af representationen lagligen kunna af Konungen afslutas och att följaktligen den ifrågavarande, med Frankrike ingångna handelstraktaten, enligt rätta förståndet af vår grundlag, ovilkorligen måste, för att för nationen blifva bindande, underställas representationens godkännande. Men härvid mötte den frågan för huru lång tid ett sådant godkännande lagligen må kunna meddelas. Då, enligt §§ 58—62 i Regeringsformen, beskattningen, för såvidt angår den del deraf, som genom bevillningar bör utgå, skall vid *hvarje* riksdag regleras, samt härtill hörer att beloppet af de särskilda bevillningarne, allt efter som de eller någon af dem anses böra höjas eller nedsättas, varda beräknade och bestämda, måste häraf följa, att representationen icke lagligen kan sträcka sitt godkännande af en sådan traktat för längre tid än densamma, enligt § 61 Regeringsformen, eger att angående statsregleringen besluta och förordna. En motsatt åsigt skulle nemligen leda till inskränkning uti den hvarje riksdag förbehållna beskattningsrätt; hvaraf följden lätt kunde blifva att vid en riksdag, då de åsigter i afseende å handel och andra dermed sammanhängande förhållanden, som här ofvan blifvit angifna, af pluraliteten af representanterna hyllades, Regeringen i samråd med dessa kunde åvägabringa traktater, hvarigenom möjligheten att höja grunderna för en eller annan bevillning för en längre tid tillintetgjordes samt kommande riksdagar sålunda inskränktes uti deras grundlagsenliga rätt att i afseende härå fritt förfoga och bestämma. Då vid 1853—1854 årens riksdag af Kongl. Maj:t, för beredande af större varaktighet åt tull-lagstiftningen, framställdes förslag om tullafgifternas bestämmande för tio år, blef detsamma af Konstitutions-Utskottet afstyrkt under åberopande, bland annat, att derigenom en sådan inskränkning skulle ske uti kommande Ständers rätt.

Härvid torde erinras, att då säkerligen icke någon traktat kan på så kort tid eller på så beroende och osäkra vilkor, ofvan blifvit antydt, åvägabringas, skulle möjligheten för Svenska nationen att medelst afslutande af traktater bereda sig förmåner och eftergifter för handel och näringar ifrån främmande magter, vara genom grundlagens förenämnda stadganden omintetgjord. Enligt min uppfattning af dessa stadganden måste jag äfven lemna derhän huruvida stiftarne af vår grundlag föreställt sig att det någonsin kunde ifrågakomma att, utan nödtvång, afsluta en traktat, hvarigenom, såsom förhållandet är med den ifrågakomna, band och inskränkningar skulle blifva lagda icke allenast på utöfningen af en del utaf nationens sjelfbeskattningsrätt, utan ock på det fria ordnandet af landets inre hushållning, såvidt dermed t. ex. afses att bereda nödigt skydd för en näring, som för det allmänna kan anses vara af större vigt. Till stöd för detta mitt förmenande får jag åberopa dels den af 1809 års Konstitutions-Utskott uttalade grundsats, att vårdandet af Svenska folkets "sjelfbeskattningsmagt är icke blott för nationens *välstånd*, utan ock för dess *frihet* af yttersta vigt", dels ock den omständighet, att, med undantag af de på 1830-talet med Ryssland och Finland afslutade traktater, hvilka, likasom den ifrågavarande Franska traktaten, innehålla qvantitativt bestämda tullsatser för åtskilliga artiklar, men hvilka traktater torde kunna anses föranledda af hvad derom uti 1809 års fredsslut förbehölls och sedermera genom en additionel akt dertill 1817 närmare reglerades, ingen af de sedan tillkomsten af vår nuvarande grundlag med andra magter ingångna handelstraktater — såvidt jag om dem kunnat förskaffa mig kännedom — innehåller sådana bestämmelser, utan äro alla afslutade på reciprocitets-

grund och afse att bereda befrielse från de så kallade differential-tullarne eller den förhöjning af vissa procent utöfver de allmänna, i tulltaxan bestämda tullsatserna, hvarmed varor, som med utländska fartyg in- eller utfördes, voro belastade. Med skäl torde äfven kunna ifrågasättas huruvida det under några förhållanden kan vara klokt samt med ett lands värdighet och välförstådda fördel förenligt, att med andra magter inleda fördrag, hvilka innefatta inskränkning uti en nations frihet att efter sig företeende omständigheter ordna en vigtig del af dess inre angelägenheter. Isynnerhet torde detta böra gälla för mindre stater, hvilka, enligt hvad historien visat, derigenom lätt kunna komma i ett beroende förhållande till andra länder samt under förändrade politiska förhållanden blifva utsatta för ganska brydsamma förvecklingar och svårigheter. De fördelar, man genom sådana traktater vill söka bereda sig eller lättnader vid varu-utbytet och samfärdseln länderna emellan, böra och *skola* säkerligen äfven — der de som *sådana* verkligen äro att anse, — kunna ernås på annan väg, nemligen på öfvertygelsens, i den mån densamma hos folken utbildar sig derom, att deras eget intresse fordrar att i förenämnda afseende så mycket som möjligt gå hvarandra till mötes. Då skola säkerligen svårigheter icke heller möta att på en *rigtig och verklig reciprocitetsgrund* åstadkomma ömsesidigt fördelaktiga aftal till underlättandet af handel och annan samfärdsel nationerna emellan; och derförinnan torde för ett ringa land, som Sverige, berörda ändamål icke genom traktater stå att vinna, med mindre dessa afslutas på vilkor, som i afseende å nyttan och fördelen för landet i det hela taget äro underkastade så olika bedömande, som den ifrågavarande med Frankrike ingångna, samt, kanske äfven, enligt hvad jag sökt visa, på bekostnad af helgden utaf dess grundlag.

Om man nu, med ledning af de åsigter här ofvan blifvit framställda, försöker bedöma förhållandet med den handelstraktat, som nu är i fråga, så förekommer att, efter det Rikets Ständer vid föregående riksdagar hos Kongl. Maj:t framställt anhållan om vidtagande af mått och steg för att, såsom det heter i Ständernas skrifvelse härom vid 1841 års riksdag, "i afseende å främmande magter för Svenska handeln bereda en förmånlig reciprocitet", Rikets Ständer vid sisthållna riksdag, — dervid af Chefen och föredraganden för Finans-departementet tillkännagafs att underhandlingar blifvit med Frankrike inledda för åvägabringande af en handels- och sjöfartstraktat samt att deraf, åtminstone till en början, minskning uti tullinkomsterna skulle blifva en följd, — med förutsättning häraf äfven vid beräknandet af Statsverkets inkomster för innevarande statsregleringsperiod upptogo den del deraf, som af tullen påräknades, till ett något mindre belopp än hvartill tullinkomsterna i medeltal under de fyra sistförflutna åren uppgått och Kongl. Maj:t uti Sin Proposition om Statsverkets tillstånd och behof desamma beräknat; att sedan traktaten blifvit den 14 Februari sistlidet år afslutad och den 10 nästpåföljde Mars af Kongl. Maj:t ratificerad, densamma nästan omedelbart derefter eller ifrån den 15 April kommit till verkställighet och vunnit tillämpning; att, i enlighet med en uti traktaten införd bestämmelse, att den skulle underställas nationalrepresentationens godkännande, densamma äfven för detta ändamål blifvit till de vid innevarande riksdag församlade Ständer öfverlemnad; att, enligt hvad af ej mindre det angående ifrågavarande ärende i Stats-Rådet förda protokoll inhemtas än äfven af förbemälde ledamot af Stats-Rådet äfvensom den ledamot af detsamma, som kontrasignerat traktaten, vid öfverläggningen angående densammas antagande yttrats, denna hemställan skett icke till följd af grundlagens bud, utan allenast af *grannlagenhet för representationen;* samt att, ehuru traktaten blifvit af Ständerna, för deras del, utan någon inskränkning godkänd, det likväl med afseende å de högst olika omdömen, som under öfverläggningarne härom

gifvit

gifvit sig tillkänna angående nyttan och fördelarne af densamma i allmänhet för landet, med skäl kan ifrågasättas huruvida detta godkännande från representanternes sida var föranledt af öfvertygelsen om traktatens fördelaktighet och icke lika mycket af en känsla af grannlagenhet för landets Konung och Regering; — en känsla, som kanske äfven bidragit dertill, att Ständerna dervid tilläto sig att sträcka deras åtgärd längre i afseende å tiden, än hvartill de, efter hvad jag sökt visa, enligt grundlagen egde befogenhet.

Om nu äfven medgifves, att till följd af den förutsättning om åvägabringande af en handelstraktat med Frankrike, som utaf de sednast församlade Ständerna sålunda uttalades, Regeringen kunnat ega skälig anledning att, innan Rikets Ständer fått tillfälle att öfver bestämmelserna i traktaten sig yttra, låta densamma, på sätt som skett, träda i verksamhet, torde likväl ett behörigt iakttagande af den Ständerna, enligt min uppfattning af grundlagens bud, i nämnda hänseende tillkommande rätt hafva fordrat, att vid affattandet af bestämmelserna om tiden för traktatens tillämpning samt om nationalrepresentationens godkännande af densamma, en antydan meddelats om det förhållande, på grund hvaraf, oaktadt nödvändigheten af ett sådant godkännande, traktaten likväl, innan detsamma lemnats, kunde få vinna tillämpning eller att åtminstone en redogörelse för detta förhållande och Regeringens deraf beroende rätt i afseende å frågans behandling blifvit den kontraherande magten meddelad. Något sådant har likväl, såvidt ordalagen i traktaten samt den till Ständerna och Utskottet afgifna redogörelse för förhandlingarne i ämnet utmärka, icke skett eller ens varit i fråga; och Ständerna blefvo till följd häraf äfven bragta i den svåra belägenheten att, för att icke kompromettera Konung och Regering samt utsätta riket för obehagliga påföljder, nödgas för deras del godkänna traktaten, ehvad de ansågo bestämmelserna i densamma vara med rikets sannskyldiga nytta förenliga eller icke. Då nu härtill kommer den af två utaf Regeringens medlemmar uttalade och, enligt hvad Statsråds-protokollen utvisa, äfven af öfrige medlemmarne af densamma delade åsigt, att den ifrågavarande traktaten icke för dess giltighet behöft underställas Ständernas pröfning, så kan jag, vid jemförelse af de anledningar till anmärkning emot Konungens rådgifvare, som vid föregående riksdagar blifvit af Konstitutions-Utskottet hos Ständerna anmälda, icke tveka att uttala den öfvertygelsen, att om en fråga, sådan som den förevarande, vid nämnda riksdagar kommit under bedömande, Konstitutions-Utskottet säkerligen ansett sig icke kunna undgå att hos Ständerna göra anmälan om det förfarande och de åsigter, som, enligt hvad berördt är, vid ärendets behandling af Regeringen blifvit ådagalagda. Men äfven om man, med afseende å de svårigheter, som, enligt hvad handlingarne tydligen ådagalägga, mött vid traktatens uppgörande och hvilka kanske icke medgifvit ett betingande af andra vilkor och bestämmelser i formelt hänseende, äfvensom derå, att traktaten i allt fall blifvit Ständernas pröfning underställd, anser att de anmärkningar, som angående Regeringens förfarande i afseende å densamma kunna göras, icke böra till någon påföljd föranleda, torde likväl, för bevarandet af grundlagens helgd, ett ogillande af de genom berörda förfarande ådagalagda åsigter om Statsmagternas ömsesidiga rätt i fråga om afslutande af traktater af förevarande beskaffenhet böra från representationens sida uttalas.

Uti behandlingen af öfriga uti Betänkandet upptagna regeringsåtgärder, med undantag af den angående utfärdandet af 1865 års tulltaxa, har jag i Utskottet icke deltagit.«

Af Herr *von Kræmer, A. R.:* «Mot Utskottets beslut att lemna utan afseende Riksdagsfullmägtigen J. M. Björkmans till Utskottet remitterade anmärkning emot

Statsrådet och Chefen för Finans-departementet, i hvad sagda anmärkning angår den omständigheten, att åt den så kallade tullkomitéen meddelades ordagrannt just den instruktion, som Rikets Ständer omedelbart förut, genom tre Stånds beslut, förkastat, får jag mig reservera.

En god sak — frihandeln — hvarken behöfver eller har i längden gagn af att drifvas med origtiga medel. Origtigt åter måste det, enligt mitt förmenande, vara att gifva högtstående exempel på missaktning för Rikets Ständers grundlagsenligt fattade beslut. Ett sådant förfarande kan ock derföre svårligen öfverensstämma med den i Regeringsformens § 107 omtalade: *rikets sannskyldiga nytta.*"

Af Herr *Uggla, C. G.*, som förklarat sig i den af Herr von Kræmer afgifna reservation instämma.

Af Biskopen Doktor *Bring*, som tillkännagifvit, att han icke kunnat med sin röst bidraga till det resultat, hvartill Utskottet kommit i afseende å frågan om förordnandet af tullkomitéen.

Af Doktor *Rundgren*, som förklarat sig hufvudsakligen instämma uti Grefve Mörners reservation mot Utskottets beslut i afseende å den af Friherre Hermelin gjorda anmärkning beträffande tullen å linieradt papper.

Af Doktor *Ljungdahl*, som tillkännagifvit, att han instämde uti Grefve Mörners reservation beträffande den tullkomitéen meddelade instruktion.

Doktor *Falck* har anmält, att han icke deltagit i Utskottets öfverläggning i fråga om tullkomitéens tillförordnande och den Franska handelstraktaten.

Stockholm, tryckt hos H. Nisbeth, 1866.

N:o 9.

Ank. till Exp.-Utsk. den 22 Mars 1866, kl. 1 e. m.

Konstitutions-Utskottets Memorial till Rikets Ständer, angående det tillägg till 12 § Regeringsformen, att Konungen icke utan Riksdagens samtycke må blifva regerande furste af utländsk stat.

Vid 1856—1858 årens riksdag har Konstitutions-Utskottet, i Memorial N:o 14, föreslagit det tillägg i 12 § Regeringsformen, att Konungen icke utan Riksens Ständers samtycke må blifva regerande furste af utländsk stat, hvilket förslag Utskottet grundat på den åsigt, att förening emellan tvänne folk under en Konung väl kunde vara fördelaktig och önskvärd, så vida den vore frivillig och hvilade på ett fördrag, hvaruti deras ömsesidiga förhållanden samt Konungens ställning vore på ett tydligt och omfattande sätt bestämda; men att deremot en sådan förening, om den blefve påtvingad af en tillfällighet samt icke ordnades efter bestående förhållanden och allmänt godkända syften, troligen komme att betraktas såsom ett obehörigt band, inskränkande båda folkens sjelfständighet, och möjligen kunde föranleda till invecklingar af ganska betänklig art. Tanken på de svårigheter och olägenheter, som i sådant fall kunde drabba riket, hade, enligt Utskottets förmodan, föranledt stadgandet i 8 § Successions-Ordningen, att Prins af Kongl. Svenska Huset ej må utan Konungens och Riksens Ständers samtycke, blifva regerande furste af utländsk stat, hvarvid lagstiftaren syntes hafva tänkt sig möjligheten att Sveriges Konung, när han, på grund af arfsrätt, tillträdde thronen, redan bure ett annat lands krona — ett förhållande, hvilket, då det blifvit förbisedt vid Regeringsformens författande, man trott sig kunna förebygga genom berörda stadgandes införande i Successions-Ordningen; men då Utskottet icke ansett detta stadgande tillfyllestgörande, hade det funnit sig böra föreslå ofvannämnda tillägg i 12 § Regeringsformen.

Detta förslag blef vid 1859—1860 årens riksdag af tre Riks-Stånd antaget, men af ett förkastadt, till följd hvaraf det då förföll, men förnyades under samma riksdag och antogs då af samtliga Riks-Stånden att hvila till den nästföljande, vid hvilken det jemväl af samtliga Riks-Stånden godkändes.

Sedan den sålunda af Rikets Ständer samfäldt antagna grundlagsförändringen blifvit hos Kongl. Maj:t anmäld, förklarade Kongl. Maj:t, under den 20 Januari 1863 att, ehuru erkännande rigtigheten af den åsigt, som för detta förslag låge till grund, Kongl. Maj:t likväl, med afseende derå, att frågan om ett så beskaffadt Konungens förhållande till främmande stat anginge båda de förenade rikena, funnit ett stadgande i denna syftning, om det ansåges behöfligt, icke böra intagas i Sveriges grundlag förr än sådant kunde ske jemväl i Riks-Akten, hvadan Kongl. Maj:t ansett sig ej böra till det framställda förslaget lemna samtycke, men ville i sammanhang med frågan om revision af Riks-Akten taga detta ämne i vidare öfvervägande.

Emellertid har, under innevarande riksdag, från ledamoten af Ridderskapet och Adeln, Herr *W. F. Dalman*, till Konstitutions-Utskottet inkommit en motion i enahanda syftning; och då Utskottet funnit de här ofvan anförda skäl för behöfligheten af det föreslagna tillägget välgrundade, helst det åberopade stadgandet i 8 § Successions-Ordningen, att Prins af Svenska Konungahuset icke utan Konungens och Riksens Ständers samtycke kan blifva regerande furste af utländsk stat, tydligen visar det icke kunna vara afsedt, att Konungen sjelf skulle kunna ega rättighet att, utan representationens samtycke, emottaga regeringen öfver ett annat land, hvadan saknaden af ett uttryckligt stadgande härom måste såsom en ofullständighet i grundlagen betraktas, samt Utskottet anser denna fråga vara af alltför stor vigt för svenska folket att böra lemnas å sido under afvaktan å en revision af Riks-Akten; så har Utskottet funnit sig böra återupptaga det vid sistlidna riksdag af samtliga Riks-Stånden godkända förslaget, allenast med den skiljaktighet, att, i följd af den nu antagna nya Riksdags-Ordningen, orden "Riksens Ständers" blifvit utbytta mot "Riksdagens".

Konstitutions-Utskottet får alltså hos Rikets Ständer till grundlagsenlig behandling vördsamt framställa följande förslag till förändrad lydelse af

Regeringsformen.

§ 12.

(Nuvarande lydelse).	(Den föreslagna lydelsen).
Konungen eger — — — — — — — — Stats-Rådets Ledamot.	Konungen eger — — — — — — — — Stats-Rådets Ledamot. *Ej må Konungen utan Riksdagens samtycke blifva regerande furste af utländsk stat.*

Stockholm den 19 Mars 1866.

Reservationer:

Af Herr *Lagerhjelm, G. R.:* "Kongl. Maj:t yttrar i Sitt svar till Rikets Ständer angående vissa grundlagsförändringar af den 20 Januari 1863:

"Beträffande det af Eder, Gode Herrar och Svenske Män, jemväl framställda förslag om det tillägg till 12 § Regeringsformen, att Konungen icke må utan Rikets Ständers samtycke blifva regerande furste af utländsk stat, har Jag, ehuru erkännande rigtigheten af den åsigt, som för detta förslag ligger till grund, likväl med afseende derå, att frågan om ett så beskaffadt Konungens förhållande till främmande stat angår de förenade rikena, funnit ett stadgande i denna syftning, om det anses behöfligt, icke böra intagas i Sveriges grundlag förrän sådant kan ske jemväl i Riks-Akten, och Jag har alltså ansett Mig ej böra till Edert nu framställda förslag lemna samtycke, men vill, i sammanhang med frågan om revision af Riks-Akten, taga detta ämne i vidare pröfning."

Under dessa förhållanden kan jag så mycket mindre biträda Konstitutions-Utskottets förslag, som ett sådant tillägg till 12 § Regeringsformen, hvilken gifver Konungen rätt att ensam ingå i afhandlingar och förbund med främmande magter, derigenom skulle förlora någon del af den betydelse, som 1809 års Konstitutions-Utskott egnat densamma, då det ej ansett, att sådana regeringsåtgärder böra underkastas pröfningen af en lagstiftande korps, för så vidt som de för öfrigt öfverensstämma med bokstafven och andan i våra grundlagar.

Det är ej heller genom en direkt inblandning från Nationalrepresentationens sida, som, efter min förmening, nationens stora politiska intressen skola vårdas. Nationen eger genom sin representation enligt våra grundlagar andra medel i sina händer, fullt tillräckliga att visa kraften af en yttrad nationalvilja, hvilken alltid i de rätta ögonblicken uttalar sig — och om ej Regeringsformen i detta enskilda fall, med sin ordalydelse, lägger hinder i vägen för Konungen att i strid med den andra statsmagtens önskan — blifva regent i utländsk stat, så försvinner vådligheten deraf genom de svårigheter, hvarmed utöfningen af denna rätt är förbunden, då, enligt 39 § Regeringsformen, Konungen ej eger att befatta sig med riksstyrelsen eller utöfva den konungsliga magten så länge han utom sina riken vistas, och enligt 91 §, som stadgar huru förhållas bör om Konungen öfver tolf månader vistas utom riket, hvartill med skäl kan läggas den stora betänkligheten att emot nationens allmänna tänkesätt ådraga sig ett motstånd af den allena beskattande statsmagten. De förslag till förändringar i Regeringsformen, som Rikets Ständers Konstitutions-Utskott kan finna sig föranlåtet att göra, måste, med aktgifvande på en noggrann beräkning af de båda statsmagternas inbördes förhållande till hvarandra, ej allenast vara rättfärdigade af förhanden varande

omständigheter, utan framkallade af ett oemotståndligt behof, grundad på en redan vunnen erfarenhet och en mogen pröfning af hvad rikets väl kräfver. Då Utskottet likväl uti bevekelsegrunden till detta sitt förslag icke kunnat framvisa något som helst symptom till nödvändigheten eller nyttan deraf att förnya en framställning till Kongl. Maj:t uti ett ärende, som tills vidare hvilar under Kongl. Maj:ts pröfning, ej heller gifvit skäl för de påtvingande omständigheter, som kunnat föranleda till en Rikets Ständers åtgärd i denna rigtning, — anser jag att detta Utskottets förslag till förändring eller tillägg till 12 § Regeringsformen, om det skulle vinna Rikets Ständers bifall — inför utländska magter skulle vittna om ett tvingande ögonblickligt behof, som enligt andan af våra grundlagar icke kan finnas — samt, efter alla beräkningar, föranleda till en för andra gången, med full befogenhet, vägrad sanktion."

Af Herr *von Kræmer, A. R.*, som tillkännagifvit sig vara af olika tankar mot Utskottets i memorialet uttalade åsigt.

Af Herr *Wærn:* "Då Rikets Ständer vid sistlidna riksdag gifvit sin åsigt i denna fråga tillkänna och Kongl. Maj:t erkänt rigtigheten af denna åsigt, samt förklarat sig vilja i sammanhang med den under behandling varande frågan om revision af Riks-Akten taga ärendet i vidare öfvervägande, anser jag så mycket mindre skäl förefinnas att nu åter upptaga frågan, som jag öfverhufvud icke anser det för den snart afgående af Ständer sammansatta representationen lämpligt att till hvilande för afgörande vid nästa riksdag antaga förslag till ändringar af de grundlagsbestämmelser, som reglera de båda statsmagternas förhållande till hvarandra."

Af Doktorerne *Ljungdahl* och *Falck* samt Herr *Blanche*, hvilka förklaråt sig instämma i Herr Wærns reservation.

Af Riksdagsfullmägtigen *Uhr*, som gifvit tillkänna, det han i denna fråga varit af skiljaktig mening med Utskottets pluralitet.

Herr Biskop *Anjou*, Herr Doktor *Lindgren* och Herr *Carlén* hafva anmält, att de ej deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS ERIC KÅHRE, 1866.

N:o 10.

Ank. till Exp.-Utsk. den 29 Mars 1866, kl. 2 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till den ändring i 28 § Regeringsformen, att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära än den rena evangeliska.

Frågan om ändring af 28 § Regeringsformen, i syftning att för bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska, bereda tillträde till åtskilliga allmänna befattningar, hvarifrån de, i följd af stadgandena i berörda grundlagsparagraf varit utestängda, har under flera riksdagar varit föremål för Rikets Ständers pröfning.

Vid 1850—1851 årens riksdag yttrade Konstitutions-Utskottet i Memorial N:o 9, efter att hafva utvecklat de skäl, som, enligt dess åsigt, förefunnos att bereda utländske män behörighet till flera befattningar i Svensk tjenst, än grundlagen då medgaf, att, då för anställande af in- eller utländsk man i militär-tjenst något vilkor, att den anställbare skall bekänna sig till den rena evangeliska läran, ej vore föreskrifvet, hyste ock Utskottet den öfvertygelse, att Sverige ej mer än andra länder, hvilka, i betraktande af det gagn, samhället kan tillskyndas genom användande i dess tjenst af in- eller utländska män, utmärkta för skicklighet och talent i vetenskap, konst eller slöjd, icke gjort någon viss kyrkas trosbekännelse till vilkor derför, skall hafva något att befara af ett lika beskaffadt medgifvande. Dock ansåge Utskottet lärare-beställningarne inom de theologiska och juridiska fakulteterna böra härifrån utgöra ett undantag, i anseende dertill, att de läroämnen, som tillhörde dessa fakulteter, med statskyrkan inom vårt land hade ett vida närmare samband, än lärostolarne inom de två andra fakulteterna.

Det förslag, Utskottet i den angifna syftningen aflät, blef likväl endast af tvänne Riks-Stånd godkändt och förföll genom votering i förstärkt Konstitutions-Utskott,

hvaremot det af Utskottet alternativt framställda förslag om rättighet för Konungen att, efter vederbörandes hörande eller uppå deras framställning, till lärarebefattningar vid universiteterna, de theologiska läraretjensterna likväl undantagna, såsom ock till lärare- och andra beställningar vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkarebefattningar, kalla och befordra äfven utländska män af utmärkt förtjenst, de der den rena evangeliska läran bekänna, blef af samtliga Riks-Stånden förklaradt hvilande till nästföljande riksdag och då af Rikets Ständer samfäldt antaget samt af Kongl. Maj:t den 27 November 1854 sanktioneradt.

Vid 1853—1854 årens riksdag föreslog Konstitutions-Utskottet dels, i Memorial N:o 7, ett tillägg till 28 § Regeringsformen, hvarigenom Konungen berättigades att, i den ordning och under de vilkor, som komme att uti särskild af Konung och Ständer gemensamt stiftad lag bestämmas, till Svensk medborgare, genom naturalisation, upptaga utländsk man, hvilken derefter skulle njuta samma rättigheter som infödd Svensk man, utom den att kunna till ledamot af Stats-Rådet utnämnas, hvilket förslag blef hvilande till följande riksdag och då af samtliga Riks-Stånden antaget samt af Kongl. Maj:t den 27 Februari 1858 sanktioneradt; dels ock, i Memorial N:o 12, en förändring af samma grundlagsparagraf derhän, att Konungen skulle till lärarebeställningar vid universiteterna, med undantag af de theologiska och juridiska, samt till lärare-beställningar och öfriga tjenster vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkarebefattningar kunna utnämna äfven bekännare af annan troslära än den rena evangeliska; till stöd för hvilket förslag Utskottet anförde, att frågan om infödde Svenske mäns behörighet att, utan afseende å hvilken religionsbekännelse de tillhörde, kunna bekläda vissa embeten, vore ett ämne, som borde påkalla lagstiftarens synnerliga uppmärksamhet och stode i närmaste samband med den stora angelägenheten att vårda och befrämja allt hvad som lände till vetenskapernas och konsternas utveckling, samt således afsåge ett af samhällets högsta andeliga och materiela intressen. Då, genom det nya momentet i 28 § Regeringsformen, utländsk man, medelst naturalisation, vunne i det närmaste lika förmåner, som infödd Svensk man, vore äfven anledning förmoda, att hindret af främmande religionsbekännelse i framtiden oftare skulle uppstå för Staten att tillegna sig personer med utmärktare förmåga uti vetenskap, konst och tekniska yrken. Det vore således af vigt att, så tidigt som möjligt, bereda en grundlagsförändring, hvarigenom vilkoret om en viss trosläras bekännande inskränktes till de fall, der sådant af nödvändigheten påkallades. Frågan, för hvilka embeten och tjenster det borde stadgas såsom ett oeftergifligt vilkor, att deras innehafvare bekände den rena evangeliska läran, kunde rätteligen icke bedömas efter annan grund, än afseendet å föremålen för tjenstemannens verksamhet och i hvilken mån dessa egde beröring med religionsundervisningen samt de för religionsvården nödiga anstalter, äfvensom huruvida tjenstemannen särskildt i och för sin befattning måste stå till andra personer i sådant förhållande, att det icke kunde på ett för samhället tillfredsställande sätt iakttagas, derest han hyllade en från sam-

hällets skiljaktig troslära. I följd häraf, och då man icke egde skäl antaga, det evangeliska lärans bekännande vore ett oundgängligt vilkor, hvarförutan tjenstemännens rättrådighet och nit för sina pligters uppfyllande icke kunde ega rum, samt då några tjenstebefattningar stode i vida aflägsnare förhållande till religions-angelägenheterna än andra, ansåge Utskottet ett för alla tjenster gemensamt stadgande i afseende på vilkoret om en viss trosbekännelse hvarken lämpligt eller nyttigt, utan snarare tvärtom, helst ett sådant vilkor kunde leda derhän, att Staten någon gång nödgades försaka tillfället att i sin tjenst använda en sig erbjudande utmärkt förmåga, hvadan ett dylikt allmänt vilkor utgjorde en inskränkning i Statens rätt, som icke borde tillämpas utöfver hvad nödvändigheten fordrade.

Förslaget godkändes dock icke af samtliga Riks-Stånden, utan i stället blef till följande riksdag hvilande ett annat, hvarigenom de allmänna befattningar, hvartill konungen egde utnämna äfven bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska, inskränktes till lärare-beställningar och öfriga tjenster vid inrättningar för slöjd eller skön konst, äfvensom läkare-befattningar; men äfven detta förslag förföll vid 1856—1858 årens riksdag, då det af tvänne Riks-Stånd förkastades. Det återupptogs emellertid vid 1859—1860 årens riksdag af Konstitutions-Utskottet, i Memorial N:o 15, och blef, genom omröstning i förstärkt Konstitutions-Utskott, antaget att hvila till följande riksdag, då det godkändes af samtliga Riks-Stånden samt af Kongl. Maj:t sanktionerades den 20 Januari 1863.

Jemte dessa så ofta upprepade sträfvanden, hvilka ock, såsom här ofvan är visadt, till en del lyckats, att bereda tillträde till åtskilliga allmänna befattningar äfven åt bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska, hafva tillika framställningar egt rum om rättighet för mosaiska trosbekännare att deltaga i riksdagsmannaval. Då genom det vid 1856—1858 årens riksdag tillkomna nya momentet i 28 § Regeringsformen sådan rättighet blifvit tillagd utländning, som till riket inflyttat och här vunnit naturalisation, äfven om han tillhörde annan kristen troslära, än den rena evangeliska, ansåg Konstitutions-Utskottet vid 1859—1860 årens riksdag, enligt hvad i dess Memorial N:o 16 yttrades, samma rättighet desto mindre böra förvägras infödde Svenske män, tillhörande den mosaiska trosbekännelsen, som desse, till följd af sin börd och uppfostran, måste förmodas ega både större intresse för landets välgång och mera omfattande kännedom om personer och förhållanden härstädes, än naturaliserade utländningar, hvilka möjligen endast några få år i riket vistats. Då dessutom de här bosatte medlemmar af mosaiska trosbekännelsen redan under en längre följd af år förvärfvat sig allmänt vitsord att vara goda medborgare, utmärkande sig för redbarhet, idoghet och laglydnad, samt meddelandet åt dem af ifrågavarande rättighet innefattade ett rättvist erkännande, att de af densamma gjort sig förtjenta, och borde närmare förena deras intresse med fäderneslandets; så föreslog Utskottet en förändring i 18 § Riksdags-ordningen, hvarigenom den rätt att deltaga i riksdagsmannaval, som i denna § är kristna trosförvandter i allmänhet medgifven, äfven skulle utsträckas

till mosaiska trosbekännare — ett förslag, hvilket, hvilande till följande riksdagen, visserligen då förföll, såsom af ett Riks-Stånd förkastadt, men af dåvarande Konstitutions-Utskott, i Memorial N:o 12, förnyades och af samtliga Riks-Stånden förklarades hvilande, samt vid innevarande riksdag blifvit af Rikets Ständer samfäldt antaget dymedelst, att i den nya Riksdags-ordningen valrätten icke gjorts beroende af någon trosbekännelse.

I nämnda hänseende har sålunda en utvidgning af politiska rättigheter blifvit mosaiska trosbekännare medgifven, och de här ofvan angifna skäl, som till stöd derför varit anförda, torde alltså få anses vara af båda statsmagterna erkända. Men samma skäl synas ock tala för en utsträckning jemväl af de här bosatta mosaiska trosbekännarnes medborgerliga rättigheter. Samhällsmedlemmar, som under en längre följd af år förvärfvat sig allmänt vitsord att vara goda medborgare, utmärkande sig för redbarhet, idoghet och laglydnad, synas icke skäligen böra förvägras tillträde till sådana allmänna befattningar, på hvilkas behöriga utöfning skiljaktigheten i troslära ej kan anses ega något inflytande. I sådan syftning har ock under innevarande riksdag från ledamoten af Preste-Ståndet, Herr S. *Ribbing*, till Konstitutions-Utskottet inkommit en motion, hvari Utskottet funnit sig böra hufvudsakligen instämma, då Utskottet icke kunnat underkänna vigten af de skäl, som till stöd derför blifvit anförda.

Det för hvarje samhälle mest önskvärda i afseende på dess medlemmars religiösa öfvertygelse och bekännelse vore utan tvifvel, att denna öfvertygelse och bekännelse hos dem alla vore en och samma, hvarigenom enhet och öfverensstämmelse vore inom samhället rådande i hvad som utgör innersta grunden för tänke- och handlingssättet, samt följaktligen ett starkare och mera djupgående enhetsband emellan samhällets medlemmar kunde påräknas, än under något annat förhållande. Ur denna synpunkt är det väl ock, som samhällena sökt, genom skarpt begränsande lagar beträffande trosbekännelsen, sanktionera en sådan enhet och utestänga möjligheten af dess motsats, samt sålunda sträfvat att qvarhålla enheten åtminstone såsom formel, äfven sedan den i sak ej längre funnits till. Men om ock ett sådant sträfvande må utan men för samhället kunna fortfara så länge antalet af olika tänkande utgör blott en obetydlighet i förhållande till samhället i dess helhet, måste likväl dess oinskränkta vidhållande medföra ett motsatt resultat mot det åsyftade, derest förhållandet mellan den sanktionerade troslärans bekännare och de öfriga samhällsmedlemmarna blifver ett annat än det nyssnämnda. Finnas inom en stat personer, genom sitt antal eller sin samhällsställning af någon betydenhet, hvilka dock, i följd af bestämda lagar helt och hållet eller till största delen hållas utestängda från den allmänna medborgerliga verksamhet, hvari de öfriga samhällsmedlemmarne deltaga, så måste härigenom inom Staten uppstå ett främmande element, en klass af samhällsmedlemmar, hvars intressen ej så fullt sammansmälta med det helas och hvars sträfvanden derföre alltid måste blifva i viss mån rigtade åt en förändring af det bestående, hvaraf dessa samhällsmedlemmar känna sig mer eller mindre tryckta. Statens eget välförstådda intresse

fordrar således, att, så framt icke i den afvikande trosläran dogmer och bud ingå, som för dess bekännare omöjliggöra en verklig anslutning till Staten i medborgerligt hänseende, de inskränkningar i allmän medborgerlig verksamhet, som med afseende på viss trosbekännelse blifvit stadgade, må undanrödjas för så vidt sådant kan ega rum utan åsidosättande af samhällets högsta intressen, på det åtminstone i politiskt hänseende enhet och samverkan mellan alla samhällsmedlemmarne må vinnas. Billigheten synes ock fordra, att de, som äro lagligen tillförbundne att medverka för en del af det medborgerliga lifvets uppgifter och vara behjelpliga att bära dess materiela bördor, äfven må ega laglig möjlighet att deltaga i vården om samhällets allmänna angelägenheter och dess mera ideela intressen, samt i allmänhet åt detsamma få egna sin verksamhet på det sätt sådant, i följd af fallenhet, håg och förvärfvad skicklighet, bäst kan ske.

Häraf följer likväl icke, att alla lagliga begränsningar med afseende å och till följd af religiös bekännelse skulle anses böra upphöra, utan bör, enligt Utskottets tanke och såsom i det föregående är antydt, det ifrågasatta tillträdet till allmänna befattningar för andra än bekännare af den rena evangeliska läran blifva beroende dels deraf, huruvida den troslära, för hvars bekännare sådant tillträde yrkas, innefattar lärosatser, som för dessa bekännare göra en verklig anslutning till Staten i medborgerligt hänseende omöjlig; dels ock af de allmänna befattningarnes egna beskaffenhet och huruvida skiljaktigheten i trosbekännelse kan å deras behöriga utöfning anses ega inflytande.

Utskottet har sålunda icke funnit någon anledning att tillstyrka medgifvandet af de rättigheter, som för mosaiska trosbekännare blifvit ifrågasatta, jemväl åt andra icke kristna trosförvandter, då åtskilliga bland dessa, t. ex. Mormonerne, omfattat läror, som äro oförenliga med våra medborgerliga förhållanden; men då de här i riket bosatte mosaiske trosbekännare under en längre tid i allmänhet gjort sig kända för redbarhet och laglydnad samt inom den omfattning, som varit dem medgifven, utöfvat en för det allmänna i flera hänseenden gagnande verksamhet, hvadan de ock numera blifvit berättigade att i valen till Svenska folkets ombud deltaga, så har Utskottet trott så väl hvad här ofvan blifvit yttradt om angelägenheten för hvarje samhälle att, så vidt sådant kan ske utan äfventyrande af dess bestånd eller högsta intressen, icke låta skiljaktighet i trosbekännelse förhindra de särskilda samhällsmedlemmarnes likställighet i medborgerligt hänseende, som hvad särskildt förekommit i afseende å här bosatte mosaiske trosbekännare, utgöra tillräckliga skäl att för dem öppna tillträde till de allmänna befattningar, för hvilkas behöriga utöfvande deras religion ej kan anses utgöra hinder.

Emellertid, derest en dylik rättighet tillerkännes här infödde och bosatte mosaiske trosbekännare, synes billighet fordra, att den äfven tillägges här infödde och bosatte bekännare af annan kristen troslära, än den rena evangeliska. Sådant har ock blifvit yrkadt i en från ledamoten af Ridderskapet och Adeln, Herr *A. F. Lilien-*

stolpe, Utskottet tillhandakommen motion; och då äfven desse trosbekännare äro berättigade att deltaga i riksdagsmannaval samt jemväl i öfrigt i afseende å dem förekomma hufvudsakligen samma skäl, som föranledt Utskottet att för mosaiske trosbekännare föreslå utvidgadt tillträde till allmänna befattningar, synes sådant äfven böra komma de förre till godo.

För Utskottet återstår nu att närmare angifva hvilka allmänna befattningar, enligt dess åsigt, böra uteslutande förbehållas den rena evangeliska lärans bekännare. I afseende å Stats-Rådets ledamöter är sådant uttryckligen stadgadt i 4:de §:n Regeringsformen, och Utskottet anser intet skäl vara för handen att häri föreslå någon ändring. Tydligt är ock, att samma förbehåll måste ega rum beträffande alla befattningar, som ega beröring med religionsundervisningen och religionsvården. Då äfven på rättsskipningens behöriga utöfvande bekännandet af en annan troslära än statskyrkans kunde anses, åtminstone i vissa fall, ega ett störande inflytande, torde nämnda förbehåll jemväl böra utsträckas till alla domare-embeten. Likaledes synes, i en för hela samhället så vigtig angelägenhet som barnauppfostran, nödig varsamhet påkalla, att läraretjensterna i folkskolorna och vid elementarläroverken icke må tillsättas med andra än den rena evangeliska lärans bekännare, på det hvarje farhåga för en inverkan från lärarnes sida i en från statskyrkan skiljaktig rigtning må undanrödjas. Vid universiteten åter, äfvensom vid öfriga läroanstalter, der åtminstone de fleste lärjungarne redan före deras inträde vid läroverket blifvit konfirmerade samt icke stå i den trägna och nära beröring med lärarne, som i folkskolorna och vid elementarläroverken, synes en sådan inverkan vara mindre att befara. Också är redan, genom den vid sistlidna riksdag tillkomna förändring i 28:de §:n Regeringsformen, tillträde öppnadt för andra, än bekännare af den rena evangeliska läran, till lärare-beställningar och öfriga tjenster vid inrättningar för slöjd och skön konst, äfvensom till läkarebefattningar, och sådant synes äfven af samma skäl böra lemnas till de flesta lärareplatser vid universiteten, med undantag likväl, utom för dem, som afse religionsundervisningen, jemväl för läraretjensterna i filosofi och historia, i anseende till det närmare sambandet mellan dessa läroämnen och den förra.

I öfverensstämmelse med hvad nu blifvit anfördt får Konstitutions-Utskottet vördsamt föreslå följande ändring i

Regeringsformen.

§ 28.

(Nuvarande lydelse, hvari med kursiv stil äro utmärkta de delar, som blifvit föreslagna att ändras.)	(Föreslagen lydelse, hvari ändringarna äro med kursiv stil utmärkta.)
1:o) Konungen äger — — — — — på deras börd. *Till civila Tjenster inom*	1:o) Konungen äger — — — — — på deras börd. *Till domare, till eckle-*

Riket och till Domare-Embeten må sådane män endast nämnas, som äro af den rena Evangeliska läran; härifrån dock undantagna lärare-beställningar och öfriga tjenster vid inrättningar för slöjd och skön konst, äfvensom läkare-befattningar, till hvilka jemväl andre, än bekännare af den rena Evangeliska läran, kunna utnämnas. Hvarje Departements-Chef — — — — höra.

2:o) Konungen äger — — — — — utnämnas.

siastik embets- eller tjensteman, till lärare i folkskolorna eller vid elementar-läroverken, samt till lärare i religion, filosofi eller historia vid universiteterna må ingen nämnas, som ej är af den rena evangeliska läran. Till öfriga embeten och tjenster, med det undantag i afseende å Stats-Rådets Ledamöter, som i 4:de §:n af denna grundlag är stadgadt, må bekännare af annan kristen troslära, äfvensom af den mosaiska, kunna utnämnas. Hvarje Departements-Chef — — — — — höra.

2:o) Konungen äger — — — — — utnämnas.

Stockholm den 28 Mars 1866.

Reservationer:

Af Grefve *Mörner, C. G. D.*, som förklarat sig anse förslaget hvarken så högst nödigt eller nyttigt, att han kunde Utskottets beslut biträda.

Af Herr *Ramsay, A. H.*, som instämt i Herr Grefve Mörners reservation.

Af Friherre *Leijonhufvud, C.*

Af Biskop *Bring:*

»Utskottets i detta betänkande framlagda förslag till ändring af 28:de §:n Regeringsformen har jag med min röst icke kunnat understödja

1:o) emedan jag icke anser det stå väl tillsammans med Svenska samhällets egenskap att vara och väl fortfarande vilja vara ett kristligt samhälle, om tillträde till Statens flesta vigtigare embeten öppnas för personer, som sjelfva icke ens i någon form bekänna kristendomen;

2:o) emedan jag likaledes anser det fullkomligen inkonseqvent, att personer, hvilka (såsom judar och katholiker) ännu genom sin trosbekännelse äro ovilkorligen utestängda från utöfningen af den allmännaste medborgerliga rättigheten (riksdagsmannakallet), likväl förklaras kompetente till Statens administrativa embeten;

3:o) emedan jag i ingen händelse kan anse den föreslagna förändringen vara af någon sådan brådskande nödvändighet påkallad, att den afgående representationen bort med densammas förberedande sig befatta;

4:o) emedan jag, beträffande enskildheterna i förslaget, funnit det föga väl sammanhängande att, under det man för domare bibehållit föreskriften att vara af den rena evangeliska läran, de juridiska lärare-befattningarna vid universiteterna — ja till och med den profession, som bland annat har Svensk kyrkolag till läroämne — dock ansetts kunna och böra förses med innehafvare, utan allt hänseende till desses trosbekännelse.»

Af Herr *Uggla, C. G.*, samt Doktorerne *Ljungdahl* och *Falck*, som förklarat sig hufvudsakligen instämma i Biskop Brings reservation.

Af Doktor *Rundgren*.

Biskop *Anjou* och Doktor *Lindgren* hafva anmält, att de i detta ärendes handläggning icke deltagit.

N:o 11.

Ank. till Exp.-Utsk. den 29 Mars 1866, kl. 2 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, angående en redaktionsförändring i 60:de §:n Regeringsformen.

Bland bevillningar till fyllande af hvad Staten kan utöfver de ordinarie inkomsterna erfordra nämnas i 60:de §:n Regeringsformen *Accismedlen, Chartæ-Sigillatæ-afgiften* och *Husbehofsbränneri-medlen*, af hvilka accismedlen blifvit vid sistlidna riksdag, i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t i dess då afgifna nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof föreslagit, af Rikets Ständer, enligt hvad i deras underdåniga skrifvelse den 23 November 1863 omförmäles, uteslutna från beräkningen af Statsverkets inkomster, sedan saluaccis-afgiften af städerna upphört att utgå, samt chartæ-sigillatæ-afgiften från och med 1859—1860 årens riksdag upptagits bland Statsverkets bevillnings-inkomster under benämning af Stämpelpappersafgiften, äfvensom Husbehofsbränneri-medlen från och med 1844—1845 årens riksdag under benämning af Bränvinsbrännings-afgift.

Vid sådant förhållande, och då Konstitutions-Utskottet ansett i grundlagen icke böra omförmälas statsinkomster, som ej mera finnas till eller fått förändrade benämningar,

ningar, har Utskottet funnit en redaktionsförändring i berörda hänseende erforderlig, och får alltså vördsamt föreslå följande förändrade lydelse af

Regeringsformen.

§ 60.

(Nuvarande lydelse, sådan den förekommer i de af Kongl. Maj:t i sammanhang med den nya Riksdags-ordningen föreslagna och numera af Rikets Ständer samfäldt antagna ändringar i Regeringsformen.)	(Den föreslagna lydelsen.)
Till bevillningar räknas Tull- *och Accis*medlen, Postmedlen, *Chartæ-Sigillatæ-afgiften, Husbehofsbränneri-medlen* samt — — — — fastställa.	Till bevillningar räknas Tullmedlen, Postmedlen, *Stämpelpappers-afgiften, Bränvinsbrännings-afgiften* samt — — — — — fastställa.

Stockholm den 28 Mars 1866.

Reservationer:

Af Friherre *Leijonhufvud, C.*, som förklarat sig anse ifrågavarande förändring ej vara hvarken högst nödig eller högst nyttig och således ej böra, mot 81:a §:n Regeringsformen, för Rikets Ständer framläggas.

Af Doktor *Rundgren*, som anmält sin reservation emot Konstitutions-Utskottets beslut att i sitt Memorial icke anföra den nuvarande lydelsen af 60:de §:n Regeringsformen, utan upptaga lydelsen af samma §, sådan den finnes i den af Ständerna godkända, men ännu icke promulgerade Regeringsformen, hvilket förfarande, enligt hans tanke, så mycket mindre kunde rättfärdigas, som Utskottet har att föreslå ändringar i *nuvarande*, men icke i *blifvande* grundlagar.

Doktor *Lindgren* har anmält att han i Utskottets beslut icke deltagit.

STOCKHOLM, tryckt hos E. Westrell, 1866.

N:o 12.

Ank. till Exp.-Utsk. den 5 April 1866, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, angående ändring i 2 § 4 mom. Tryckfrihets-Förordningen, i fråga om rättighet att af trycket utgifva vissa handlingar.

I en af ledamoten utaf Ridderskapet och Adeln, Grefve *A. G. Oxenstjerna*, till Konstitutions-Utskottet ingifven motion har blifvit föreslaget, att andra stycket i Tryckfrihets-Förordningens 2 § 4 mom. måtte ändras till likhet med det nästföljande tredje stycket, så att det i förstnämnda stycke förekommande obegränsade förbud att, utan vederbörandes tillstånd, af trycket utgifva vissa der uppräknade handlingar måtte inskränkas till samma tiderymd af femtio år, som för utgifvande af de i nästföljande stycke omförmälda handlingar är stadgad; och då något skäl icke synes vara för handen, hvarföre, efter en så lång tidrymd som femtio år, det skall fordras särskildt tillstånd att utgifva vissa allmänna handlingar, då sådant ej erfordras för utgifvandet af andra, eller hvarföre i ena fallet forskningen skall möta större hinder än i det andra, så har Konstitutions-Utskottet ansett sig böra vördsamt föreslå följande ändringar i

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 2.

(Nuvarande lydelse).

4:o. I grund — — — — som helst.

Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att Protokoll — — — — icke kunna till tryckning fordras, eller, utan vederbö-

(Föreslagen lydelse, hvari ändringarne äro med kursiv stil utmärkta).

4:o. I grund — — — — som helst.

Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att Protokoll — — — — icke kunna *före femtio år efter protokollets eller hand-*

randes tillstånd, utbekommas. Utgifvas sådana Handlingar af trycket, utan vederbörandes tillstånd — — — uppenbara.

Att ej några — — — — Femtio Riksdaler.

Att, i hvad — — — — Femtio Riksdaler.

Det skall ock — — — — Sexton Skillingar.

Att Protokoll — — — Sexton Skillingar.

Att ingen — — — — Sexton Skillingar.

Att sådant — — — — hufvudsaken.

I öfrigt — — — — stadgadt är.

lingens datum till tryckning fordras eller, utan vederbörandes tillstånd, utbekommas. Utgifvas sådana handlingar af trycket *före ofvannämnda tid*, utan vederbörandes tillstånd — — — — uppenbara.

Att ej några — — — — Femtio Riksdaler.

Att, i hvad — — — — Femtio Riksdaler.

Det skall ock — — — — Sexton Skillingar.

Att Protokoll — — — — Sexton Skillingar.

Att ingen — — — — Sexton Skillingar.

Att sådant — — — — hufvudsaken.

I öfrigt — — — — stadgadt är.

Stockholm den 5 April 1866.

Reservationer:

Af Friherre *Leijonhufvud, C.*

Af Doktor *Lindgren.*

Herr *Lagerhjelm, G. R.*, har anmält, att han i Utskottets beslut rörande denna fråga icke deltagit.

STOCKHOLM, tryckt hos E. Westrell, 1866.

N:o 13.

Ank. till Exp.-Utsk. den 16 April 1866, kl. 12 midd.

Memorial, angående ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier.

Till Konstitutions-Utskottet hafva från ledamöterne af Bonde-Ståndet *Olof Olsson* från Olebyn inom Wermlands län, *Lars Ersson* från Södermanlands län och *J. Andersson* från Östergötlands län inkommit trenne särskilda motioner om ändring i 1 § 5 mom. Tryckfrihets-förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier, i afseende hvarå förstbemälde Riksdagsfullmägtig yrkat, att sådana tryckerier måtte få anläggas så väl på landet som i stad, hvilket Riksdagsfullmägtigen Lars Ersson jemväl föreslagit, under yrkande tillika att, derest en sådan utsträckning af den i berörda grundlagsparagraf omförmälda rättighet funnes alltför stor, det åtminstone måtte medgifvas, att boktryckeri finge anläggas i köping eller sådan by eller annan plats, som räknade minst 500 innevånare och vore belägen tre mil från stad, samt Riksdagsfullmägtigen J. Andersson, att rättighet till boktryckeriers anläggande måtte förunnas köpingar och andra samhällen på landet, der folkmängden på ett inskränktare område uppgår till minst 1,000 personer.

Till stöd för dessa framställningar har hufvudsakligen blifvit anfördt: att, sedan vigten och angelägenheten dels af bildningens spridande i möjligaste mån till alla samhällsklasser, dels ock af hvarje loflig närings befriande från de band, som hämma dess utveckling, nu mera vore hos oss mer och mer allmänt erkända, fordrade en följdrigtig tillämpning af båda dessa vigtiga grundsatser, att stadgandet i 1 § 5 mom. Tryckfrihets-förordningen, som förbjuder anläggandet af boktryckeri annorstädes än i stad eller på ett afstånd derifrån af högst en half mil, måtte upphäfvas, såsom innefattande ett band på en så vigtig häfstång för spridandet af en allmännare bildning, som boktryckerikonstens utöfvande, samt tillika en inskränk-

ning i näringsfriheten; att utvidgad frihet för boktryckeriers anläggande efter all anledning måste framkalla utgifvandet i landsorterna af en mängd nya tidningar, hvilka borde förväntas komma att i icke oväsendtlig mån befordra ett lifligare intresse för och en närmare kännedom om så väl de allmänna frågorna, som de mera lokala, samt tillika underlätta meddelandena i afseende å dessa, hvilka genom de nya kommunalförfattningarna fått ökad vigt; att behofvet af särskilda boktryckerier redan gifvit sig tillkänna inom flera delar af riket, i köpingar eller andra orter med talrikare befolkning, ofta lika stor eller större än i åtskilliga af våra städer och med icke mindre affärsrörelse, samt slutligen att, då anläggandet af boktryckeri icke kan löna sig annorstädes, än der befolkningen är så talrik, att det kan påräkna tillräcklig sysselsättning, borde ock, vid sådant förhållande, de nödiga kontrollerna mot pressens missbruk kunna utöfvas i en dylik ort utan större svårighet, än i städer med icke talrikare befolkning.

Då den föreslagna grundlagsförändringen sålunda funnits påkallad, ej mindre af tillämpningen utaf så vigtiga grundsatser, som befordrandet af en allmännare bildning och befrämjandet af näringsfriheten, än ock af billigt afseende å ett inom flera landsorter redan sig yppadt behof, har Konstitutions-Utskottet funnit sig böra tillstyrka densamma i den omfattning, att boktryckeri må kunna anläggas hvar som helst inom eller utom stad, hvilket i sjelfva verket ej utgör annat än en fullföljd af den grundsats, som är uttalad i första stycket af 1 § 5 mom. Tryckfrihetsförordningen, hvadan ock för denna grundlagsändrings formulerande erfordras endast att borttaga de sista orden i detta stycke, hvilka inskränka den i föregående delen deraf medgifna rättigheten till »stad eller ett afstånd derifrån af högst en half mil.»

Beträffande åter de kontroller, den sålunda medgifna utvidgade friheten skulle påkalla, så anser Utskottet det blifva nödvändigt, så länge domstolarne å landet icke hafva tätare ordinarie sammanträden än som för närvarande är förhållandet, att de tryckerier, som kunna komma att inrättas i köpingar och å landsbygden, lyda under närmaste stads rätt, emedan det i annat fall icke blefve möjligt att beifra brott emot Tryckfrihetslagen med den skyndsamhet, som uti 5 § 15 mom. Tryckfrihets-förordningen är föreskrifven, och hvarförutan verkan af anställdt åtal ofta måste blifva i väsendtlig mån förfelad.

Medgifvandet af rättighet till boktryckeriers anläggande å landsbygden, synes emellertid böra föranleda, att stämningstid i tryckfrihetsmål, hvarmed, enligt stadgandet i 5 § 6 mom. Tryckfrihets-förordningen, skall, ehvad tryckeriet är beläget inom eller utom stad, förhållas så, som om stämningstid i staden lag säger, i stället blifver den, som i allmänhet är för tvistemål i lag stadgad.

Då sålunda en förändring i berörda mom. skulle ifrågakomma, anser sig Utskottet jemväl böra föreslå, att hvad der förekommer om tryckfrihetsmåls upptagande »i Stockholm vid första allmänna Underrätt, i öfriga städer, der första och andra Underrätt finnas, vid den sistnämnda; Akademiernas jurisdiktionsrätt, en-

ligt deras konstitutioner, dock oförkränkt», måtte utgå, såsom numera saknande all tillämplighet, sedan, efter Kämnersrätternes upphörande, jemlikt Kongl. Förordningen den 18 April 1849, hvarken i Stockholm eller rikets öfriga städer finnes mer än en Underrätt, samt Universitetens domsrätt blifvit upphäfd genom Kongl. Förordningen den 2 April 1852.

I öfriga delar af Tryckfrihets-förordningen anser Utskottet annan förändring i följd af den föreslagna utvidgade friheten att anlägga boktryckerier icke erforderlig, än att Justitie-statsministern eller dess Ombud berättigas att, för erhållande af qvarstad å sådan skrift, som utgifvits från tryckeri å landsbygden, påkalla biträde af närmaste kronobetjent, hvarom stadgande torde böra i 5 § 8 mom. Tryckfrihets-förordningen inflyta.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anfördt, får Konstitutions-Utskottet vördsamt föreslå följande förändringar i

Tryckfrihets-förordningen.

§ 1.

(Nuvarande lydelse, hvari med kursiv stil äro utmärkta de delar, hvilka blifvit föreslagna att ändras eller utgå).

5:o. Privilegier å boktryckeri — — — honom tjenligt synes, *uti Stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil.*

Då ett boktryckeri *sålunda* utom Stad anlägges, skola — — — — lyda under *Stadens* rätt.

Den — — — Justitie-Stats-Ministern.

(Föreslagen lydelse, hvari ändringarne och tilläggen äro med kursiv stil utmärkta).

5:o. Privilegier å boktryckeri — — — honom tjenligt synes.

Då ett boktryckeri utom stad anlägges, skola — — — — lyda under *närmaste stads* rätt.

Den — — — Justitie-Stats-Ministern.

§ 5.

6:o. Förbrytelser — — — anmäldt blifvit. *I Stockholm sker detta upptagande vid första allmänna Under-Rätt; i öfriga städer, der första och andra Under-Rätt finnas, vid den sistnämnda; Akademiernas Jurisdiktionsrätt, enligt deras konstitutioner, dock oförkränkt.* Stämningstid vare *i allt fall, ehvad tryckeriet inom, eller, på sätt nyssnämnda § utstakar, utom Staden är beläget, enahanda, och förhålles dermed, som, om Stämningstid i Staden, Lag säger.* Uppstår fråga — — — stadgadt är.

6:o. Förbrytelser — — — anmäldt blifvit. Stämningstid vare *den, som i tvistemål är i Allmänna Lagen stadgad.* Uppstår fråga — — — stadgadt är.

8:o. Finner Justitie-Stats-Ministern — — — vare han eller det berättigad, att *i Stockholm, genom biträde af Öfver-Ståthållare-Embetet, och i öfriga städer samt orterna, medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras af den Magistrat, hvarunder boktryckeriet, enligt § 1, lyder, sådan qvarstad erhålla;* Börande — — — den andra Magistraten och den tredje Boktryckaren. Magistraten — — — i enahanda ordning, som handräckning *af Magistraten* till qvarstadens beläggande — — — skulle erhållas.

8:o. Finner Justitie-Stats-Ministern — — — vare han eller det berättigad att *sådan qvarstad erhålla, medelst skyndsam handräckning, som ej får vägras, i Stockholm af Öfver-Ståthållare-Embetet, i öfriga städer af Magistraten, samt å landet af närmaste Kronobetjent;* Börande — — — den andra Magistraten *i den stad, hvarunder boktryckeriet, enligt § 1, lyder,* och den tredje Boktryckaren. Magistraten — — — i enahanda ordning, som handräckning till qvarstadens beläggande — — — skulle erhållas.

Stockholm den 12 April 1866.

Reservationer:

af Grefve *Mörner, C. G. D.:* »Att medgifva en så obegränsad rätt till boktryckeriers anläggande, som Utskottets förslag innehåller, har synts mig hvarken vara ändamålsenligt eller af något förhanden varande behof påkalladt, hvaremot jag ansett en mindre utvidgning af nämnda rättighet i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det sednare af de utaf Riksdagsfullmägtigen Lars Ersson framställda förslag kunna utan äfventyr och till beredande af ökad beqvämlighet för allmänheten medgifvas. I sådan syftning har jag äfven uppgjort ett ifrån Utskottets något afvikande förslag till förändrad redaktion af 5:te mom. i 1:sta § af Tryckfrihets-förordningen, så lydande:

Privilegier å boktryckeri — — — — — — — — — — — — — — — — uti stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil *eller i sådan köping eller annan dermed jemförlig ort, som har en folkmängd af minst 500.*

Då boktryckeri utom stad anlägges, skola — — — — — — — — — — — — — — lyda under *närmaste stads* rätt.

I öfrigt har jag biträdt Utskottets förslag.»

af Friherre *Leijonhufvud, C.*

af Herr *Lagerhjelm, G. R.:* »Då Konstitutions-Utskottet vid innevarande riksdag, i följd af till Utskottet ingifna motioner, haft under sin behandling förslag till långt vigtigare förändringar i grundlagarne och särskildt till förändring af 5 § 2 mom.

2 mom. Tryckfrihetslagen, angående juryns sammansättning, och Utskottet ansett sig ej böra till den snart sammanträdande Riksdagen öfverlemna så genomgripande förändringar i våra grundlagar, som dessa motioner afse, anser jag mig icke kunna biträda Utskottets beslut rörande det nu öfverlemnade förslaget till förändring af Tryckfrihetslagen i hvad det angår en utvidgad rättighet för boktryckeriers anläggande å landet, såsom mindre nyttigt och nödvändigt än hvad de af Utskottet afslagna motioner i sig innebära»; i hvilken reservation Friherre *Leuhusen, F. O.*, och Herr *Ramsag, A. H.*, förklarat sig instämma.

af Herr Biskop *Anjou* samt Doktorerne *Rundgren, Ljungdahl* och *Falck*, hvilka ansett de grundlagsändringar, förslaget afser, icke kunna hänföras till sådana högst nödiga eller nyttiga ändringar i grundlagarne, som i 81 § Regeringsformen omförmälas.

af Herr *von Stockenström,*: »I anseende till de många brister, som otvifvelaktigt vidlåda Tryckfrihetsförordningen, hyser jag den öfvertygelse, att denna grundlags fullständiga omarbetning, hvarmed Rikets Ständers sista Konstitutions-Utskott likväl ej torde böra sig befatta, är af behofvet påkallad och jemväl kommer att i en icke aflägsen framtid företagas. En sådan öfvertygelse har föranledt mig och, såsom jag tror, äfven en och annan af Utskottets öfrige ledamöter, att icke lemna uppmärksamhet åt andra vid innevarande riksdag väckta förslag till förbättringar af Tryckfrihetsförordningen, bland annat angående förändrad organisation af jury-inrättningen i tryckfrihetsmål. Jag finner lika litet skäl för framläggande af ifrågavarande förslag, såsom likaledes afseende endast ändring af vissa delar i författningen, och reserverar mig alltså emot Utskottets beslut.»

Herrar *Uggla, C. G.*, och *Trolle, C. A.*, Doktor *Lindgren*, samt Herrar *Wærn* och *Carlén* hafva anmält, att de i Utskottets beslut icke deltagit.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS SAM. RUMSTEDT, 1866.

N:o 14.

Ank. till Exp.-Utsk. den 30 April 1866, kl. 1. e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 10 framställda förslag till ändring i 28 § Regeringsformen, så att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära än den rena evangeliska.

Af inkomna utdrag utaf Riks-Ståndens protokoll för den 11, 14 och 18 innevarande månad har Konstitutions-Utskottet inhemtat, att dess i Memorialet N:o 10 framställda förslag till den ändring i 28 § Regeringsformen, att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära än den rena evangeliska, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men af Preste-Ståndet förkastats.

Då Utskottet finner sig icke kunna föreslå en sammanjemkning af så skiljaktiga meningar, får, jemlikt föreskriften i 81 § Regeringsformen, Utskottet härom göra anmälan, med vördsam hemställan,

huruvida icke Högvördiga Preste-Ståndet skulle vilja efter de öfriga Riks-Stånden sig foga.

För den händelse åter att sådant icke skulle ega rum, får Utskottet, för frågans vidare grundlagsenliga behandling genom omröstning uti Förstärkt Konstitutions-Utskott, vördsamt till Rikets Ständers godkännande föreslå följande

Voterings-proposition:

Den som vill, att det af Konstitutions-Utskottet uti Memorialet N:o 10 framställda förslag till den ändring i 28 § Regeringsformen, att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära än den rena evangeliska, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är nämnda grundlagsändringsförslag förkastadt.

Stockholm den 30 April 1866.

N:o 15.

Ank. till Exp.-Utsk. den 3 Maj 1866, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 13, framställda förslag till ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-Förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier.

Enligt hvad Konstitutions-Utskottet af detsamma tillhandakomna utdrag utaf Riks-Ståndens protokoll för den 23, 25 och 28 sistlidne April samt 1 innevarande månad inhemtat, har Utskottets uti Memorial № 13 framställda förslag till ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-Förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier, blifvit af Borgare- och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men af de öfriga båda Riks-Stånden förkastadt.

Då således oförenlig skiljaktighet förefinnes emellan Riks-Ståndens beslut rörande nämnda förslag, får Utskottet detta förhållande hos Rikets Ständer anmäla samt tillika vördsamt inbjuda

Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högvördiga Preste-Ståndet att efter de öfriga Stånden sig foga.

Derest denna inbjudning icke skulle antagas, får Utskottet, för frågans ytterligare handläggning genom omröstning i Förstärkt Konstitutions-Utskott, till Rikets Ständers godkännande vördsamt föreslå följande

Voterings-proposition:

Den som vill, att det af Konstitutions-Utskottet i Memorialet № 13 framställda förslag till ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-Förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är nämnda grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 3 Maj 1866.

STOCKHOLM, tryckt hos E. Westrell, 1866.

N:o 16.

Ank. till Exp.-Utsk. den 25 Maj 1866, kl. 1 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med anmälan om de i Förstärkt Konstitutions-Utskott verkställda omröstningar.

Förstärkta Konstitutions-Utskottet, som denna dag sammanträdt, för att, enligt 81 § Regeringsformen, rösta öfver nedanstående vederbörligen godkända voteringspropositioner, får härmed vördsamligen anmäla utgången af dessa omröstningar.

1:sta omröstningen.

(Memorialen N:is 10 och 14.)

Den som vill, att det af Konstitutions-Utskottet uti Memorialet N:o 10 framställda förslag till den ändring i 28 § Regeringsformen, att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära än den rena evangeliska, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är nämnda grundlagsändringsförslag förkastadt.

Omröstningen har utfallit med

Fyratiosex Ja och
Trettiotre Nej.

2:dra omröstningen.

(Memorialen N:is 13 och 15.)

Den som vill, att det af Konstitutions-Utskottet i Memorialet N:o 13 framställda förslag till ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-förordningen, för vinnande af större

frihet att anlägga boktryckerier, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är nämnda grundlagsändringsförslag förkastadt.

Omröstningen har utfallit med

Trettiofem Ja och
Fyratiofyra Nej.

Stockholm den 24 Maj 1866.

På Höglofl. Ridderskapet och Adelns vägnar:	På Högvördiga Preste-Ståndets vägnar:
Eric Sparre.	*E. G. Bring.*
På Vällofliga Borgare-Ståndets vägnar:	På Hedervärda Bonde-Ståndets vägnar:
P. Murén.	*P. Eriksson.*

P. O. Bäckström.

STOCKHOLM, tryckt hos A. Holmberg & Comp. 1866.

Förteckning

öfver

Konstitutions-Utskottets Memorialer vid 1865—1866 årens Riksdag.

Memorialets			Memorialets behandling hos				Anmärkningar.
N:o	Rubrik.	Datum.	Ridd. och Adeln.	Preste-Ståndet.	Borgare-Ståndet.	Bonde-Ståndet.	
1.	Om arfvoden för en Notarie och en Kanslist.	6 Nov. 1865.	8 Nov. 1865 bifölls.	8 Nov. 1865 bifölls.	11 Nov. 1865 bifölls.	8 Nov. 1865 bifölls.	Alltså *bifallet.*
	Angående det hvilande förslaget till ny Riksdags-ordning och dermed sammanhängande ändringar i Regeringsformen.	6 Nov. 1865.	7 Dec. 1865 antogs.	8 Dec. 1865 antogs.	4 Dec. 1865 antogs.	4 Dec. 1865 antogs.	Jemför Mem. N:o 4. Alltså *antaget.* Den 22 Juni 1866 af K:gl. Maj:t *bifallet.*
3.	Med uppgift å hvilande förslag till ändringar i Grundlagarne.	6 Nov. 1865.					Jemför Mem. N:o 5.
	1:o.						
	Om ändringar i åtskilliga grundlagsparagrafer, för att bringa der förekommande straffbestämmelser till öfverensstämmelse med strafflagen.		9 Dec. 1865 antogs.	9 Dec. 1865 antogs.	4 Dec. 1865 antogs.	9 Dec. 1865 antogs.	Alltså *antaget.* Den 14 April 1866 af K:gl. Maj:t *bifallet.*
	2:o.						
	Om den ändring i 18 § Riksdags-ordningen, att Mosaiske trosbekännare må erhålla rättighet att deltaga i riksdagsmannaval.		9 Dec. 1865 ansågs hafva förfallit.	9 Dec. 1865 förkastades.	4 Dec. 1865 antaget.	9 Dec. 1865 förkastades.	Alltså *förfallet.*

Memorialets			Memorialets behandling hos				Anmärkningar.
N:o	Rubrik.	Datum.	Ridd. och Adeln.	Preste-Ståndet.	Borgare-Ståndet.	Bonde-Ståndet.	
	3:o. Om ändring i 1 § 11 mom. Tryckfrihets-förordningen angående boktryckares åliggande att aflemna fri-exemplar af tryckta arbeten.		9 Dec. 1865 antogs.	9 Dec. 1865 antogs.	4 Dec. 1865 antogs.	9 Dec. 1865 antogs.	Alltså *antaget*. Den 14 April 1866 af K:gl. Maj:t *bifallet*.
	4:o. Om ändringar i 1 § 12 mom. samt 4 § 11 mom. Tryckfrihets-förordningen, i fråga om anmälan till Justitie-Statsministern af bokhandels idkande m. m.		9 Dec. 1865 antogs.	9 Dec. 1865 afslogs.	4 Dec. 1865 antogs.	9 Dec. 1865 antogs.	Alltså *förfallet*.
	5:o. Om ändring i 4 § 10 och 11 mom. Tryckfrihets-förordningen, angående utrikes ifrån hit inkomna skrifter.		9 Dec. 1865 antogs.	9 Dec. 1865 afslogs.	4 Dec. 1865 antogs.	9 Dec. 1865 antogs.	Alltså *förfallet*.
4	Med anmälan om Riks-Ståndens beslut angående det hvilande förslaget till ny Riksdags-ordning m. m.	18 Dec. 1865.	30 Dec. 1865 till handl.	22 Dec. 1865 till handl.	22 Dec. 1865 meddelades Expeditions-Utskottet.	22 Dec. 1865 till handl.	
5	Med anmälan om Riks-Ståndens beslut i anledning af åtskilliga sedan sistlidna riksdag hvilande grundlags-ändringsförslag.	18 Dec. 1865.	22 Dec. 1865 till handl.	22 Dec. 1865 till handl.	22 Dec. 1865 meddelades Expeditions-Utskottet.	22 Dec. 1865 till handl.	
6.	Med bestämmande till hvilket Utskott åtskilliga till Banko-Utskottet remitterade,	19 Dec. 1865.	30 Dec. 1865 till handl.	30 Dec. 1865 till handl.	3 Jan. 1866 till handl.	3 Jan. 1866 till handl.	

Memorialets			Memorialets behandling hos				Anmärkningar.
N:o	Rubrik.	Datum.	Ridd. och Adeln.	Preste-Ståndet.	Borgare-Ståndet.	Bonde-Ståndet.	
	men derifrån återlemnade motioner böra förvisas.						
7	Angående föreslaget tillsättande af särskildt Utskott för behandling af K:gl. Maj:ts nådiga Propositioner om förändring i grunderna för Beväringsinrättningen m. m.	21 Dec. 1865.	3 Jan. 1866. till handl.	30 Dec. 1865. till handl.	3 Jan. 1866. till handl.	3 Jan. 1866. till handl.	
8	Angående verkställd granskning af Statsrådsprotokollen.	15 Mars 1866.	4 April 1866 till handl.	4 April 1866 till handl.	4 April 1866 till handl.	4 April 1866 till handl.	
9	Angående det tillägg till 12 § Regeringsformen att Konungen icke utan Riksdagens samtycke må blifva regerande furste af utländsk stat.	19 Mars 1866.	4 April 1866 antogs att hvila.	4 April 1866 antogs att hvila.	4 April 1866 antogs att hvila.	4 April 1866 antogs att hvila.	Alltså *hvilande* till nästa Riksdag.
10	Med förslag till den ändring i 28 § Regerings-formen, att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska.	28 Mars 1866.	18 April 1866 antogs att hvila.	11 April 1866 afslogs.	14 April 1866 antogs att hvila.	11 April 1866 antogs att hvila.	Se Mem. N:is 14, 16. Förslaget är antaget att *hvila* till nästa Riksdag.
11	Angående en redaktionsförändring i 60 § Regeringsformen.	28 Mars 1866.	18 April 1866 antogs att hvila.	11 April 1866 antogs att hvila.	14 April 1866 antogs att hvila.	11 April 1866 antogs att hvila.	Alltså *hvilande* till nästa Riksdag.
12	Angående ändring i 2 § 4 mom. Tryckfrihets-förordningen, i fråga om rättighet att af trycket utgifva vissa handlingar.	5 April 1866.	18 April 1866 antogs att hvila.	11 April 1866 antogs att hvila.	14 April 1866 antogs att hvila.	11 April 1866 antogs att hvila.	Alltså *hvilande* till nästa Riksdag.

Memorialets			Memorialets behandling hos				Anmärkningar.
N:o	Rubrik.	Datum.	Ridd. och Adeln.	Preste-Ståndet.	Borgare-Ståndet.	Bonde-Ståndet.	
13	Angående ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihetsförordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier.	12 Apr. 1866.	2 Maj 1866 afslogs.	2 Maj 1866 afslogs.	25 April 1866 antogs att hvila.	30 April 1866 antogs att hvila.	Se Mem. N:o 15, 16. Förslaget har *förfallit.*
14	I anledning af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 10 framställda förslag till ändring i 28 § Regeringsformen, så att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska.	30 Apr. 1866.	11 Maj 1866 vot.-prop. godkändes.	12 Maj 1866 vot.-prop. godkändes.	12 Maj 1866 vot.-prop. godkändes.	11 Maj 1866 vot.-prop. godkändes.	Se Mem. N:o 16.
15	I anledning af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 13 framställda förslag till ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihetsförordningen för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier.	3 Maj 1866.	11 Maj 1866 vot.-prop. godkändes.	12 Maj 1866 vot.-prop. godkändes.	12 Maj 1866 vot.-prop. godkändes.	11 Maj 1866 vot.-prop. godkändes.	Se Mem. N:o 16.
16	Med anmälan om de i Förstärkt Konstitutions-Utskott verkställda omröstningar.	24 Maj 1866.	2 Juni 1866 till handl.	31 Maj 1866 till handl.	28 Maj 1866 till handl.	28 Maj 1866 till handl.	

STOCKHOLM, tryckt hos A. Holmberg & Comp. 1866.